THE

DINKARD.

THE ORIGINAL PAHLAVI TEXT; THE SAME TRANSLITERATED IN ZEND CHARACTERS; TRANSLATIONS OF THE TEXT IN THE GUJRATI AND ENGLISH LANGUAGES; A COMMENTARY AND A GLOSSARY OF SELECT TERMS

BY

PESHOTAN DASTUR BEHRAMJEE SANJANA.

VOL. VI.

PUBLISHED UNDER THE PATRONAGE

OF THE

SIR JAMSHEDJI JEEJEEBHAI TRANSLATION FUND.

Bombay:

PRINTED AT THE DUFTUR ASHKARA PRESS.

87 COWASJEE PATELL STREET, FORT.

IN THE YEAR 1260 OF YEJDAJARD, AND 1891 OF CHRIST.

દીનકર્દ કેતાબ,

તેહની

અસલ પેહલવી એબારત, જંદ અક્ષરે ઉચ્ચાર, ગુજરાતી તથા ઈંગરેજી તરજુમો, શરેહ, અને અગતજોગ પેહલવી શબ્દોની ફરહંગ સાથે.

બનાવનાર,

પેશોતન દસતુર બેહરામજી સંજાણા.

દફતર છઠું.

સર જમશેદજી જીજીભાઈ ટરાંસલેશન ફંડના આસરા હેઠલ

છપાવી પરગટ કરયું છે.

મુંબઈ,

દફતર આશકારા છાપાખાંનામાં છાપ્યું છે.

કોટ:—કાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ, નાં૦ ૮૭.

સને ૧૨૬૦ યજદજરદી.

ઇસ્વી સને ૧૮૯૩.

સાંકળથું.

સફે.

(૧૧૮) આદમીની અંદર ગેબી શકિતઓ યજદોની મદદથી ખોદાની તરફનું કાંમ કરનારી છે, તે વીશે ભલી દીનને લગતો ખોલાસો.

૧

ભલી દીનના ખોલાસા ઉપરથી જાણવું કે, પેદાએશને પેદા કરનાર (અશો અહુરમજ્દ) ને લગતા લાએક અસબાબને માટેનું કાંમ કરનારી ગેબી શક્તિઓ આદમીનાં બદનની અંદર છે. (જેઓમાં) આએ ચાર (શક્તિઓ) મુખ્ય છે. (જેવી કે) રવાંન—જાન—ફ્રોહર અને બુદ્ધી. રવાંન એ આત્મા છે, જે બદન ઉપર હકુમત ચલાવેછે. જેમ એક ઘરધણી ઘરનાં આદમીઓને તથા એક ઘોડેસવાર ઘોડાને ચલાવનાર તરીકે છે તેમ રવાંન બદનને ચલાવનારૂં છે. અને જાન તથા બુદ્ધી અને ફ્રોહર એ દરએક બીનોઇ શક્તિ તે (રવાંન) ને ગેબી ખબર આપનાર તરીકે છે. અને તેઓની અંદર રવાંન બલવાલું છે. જાન એ પ્રાણવાયું છે, જે ફ્રોહરની મદદથી (પોતાનાં કાંમની અંદર) ફાવી નીકલનાર છે. જેમ ખોરાકથી ઘરધણી (પોતાનાં કુટુંબને) તનદરૂસ્ત રાખનાર છે. અને ઘોડેસવાર ઘોડાને કાંમ કરતો રાખનાર છે, તેમ હુશીઆરી આપનારૂં (ફ્રોહર) હયાતીવાલાં બદનને હુશીઆરીની મારફતે હુશીઆરીવાલું રાખનાર છે. જે પરમાણે ઘરનો ઠાંમલો ભાગેછે અને તે ઘર એકદમ ટુટી પડેછે, તે પરમાણે આએ (હુશીઆરી આપનારૂં ફ્રોહર) બદનમાંથી જેઆરે જુદું પડેછે, તેઆરે બદન મૌતવાલું થાએછે. જેમ ઘરધણી ઘરને આરાસ્તગી ભરેલું અને આબાદીવાલું રાખનાર છે. તથા ઘોડેસવાર ઘોડાની પરવરશી કરનાર છે, તેમ ફ્રોહર બદનને પાલનાર તથા તેને જોસ્સાવાલું રાખનાર છે. જે પરમાણે એક ઘર જેઆરે તેને આરાસ્તગીથી પરત રાખેછે તેઆરે તે વેરાંણ થાએછે, તે પરમાણે આએ (ફ્રોહર) જેઆરે બદનમાંથી જુદું પડેછે તેઆરે (તે) બદન વગર જોરનું અને નકાંમુ થાએછે. જેમ ખોરશેદ દુનીઆંને રોશની આપનારોજછે અને ચેરાગ ઘરની અંદર રોશની આપનારોં છે, તેમ બુદ્ધી ઘરધણીને ઘરને લગતું જોવાની રોશની તથા ઘોડેસવારને ઘોડાને લગતું જોવાની રોશનીથી રોશન રાખનાર છે. અને ઘરધણીને ઘરની અંદર અને ઘોડેસવારને ઘોડાની ઉપર સંભાલ

૩ નારૂં છે. વલી ભલી દીનની સહમ્જ મેલવવાથી (માણસે) પોતાને પીછાં-ણવુંછે, તથા પોતાને પીછાંણવાથી (પોતાની તરફ) ચાહ રાખવોછે. અને પોતાને ચાહવાથી પોતાને વગર ઇજાએ રાખવુંછે. અને (પોતાને) વગર ઇજાએ રાખવાથી યજદાંને ખુશી કરવોછે. અને યજદાંને ખુશી રાખવાથી તે ખોદાએતાલાનો ઘણો સંબંધ મેલવનારો છે. અને ખોદાએતાલાની સાથે ઘણો અતલગનો સંબંધ હોવાને લીધે ખોદાએતાલા તેનો સંભાલ કરનાર થાએછે. અને ખોદાએતાલાની તરફનો સંભાલ કરવાથી માણસને આએ તથા આવતી બંધે દુનીઆંની ઓત્તમ નેકી મલેછે.

---

૧ (૧૧૦) જે (ચીજ તેની) આગેવાંનીની મારફતે આદમીની જાતને ફાએદો કરનારી છે, તથા જે (ચીજ) નોકસાંન કરનારી છે, તે વીશે, તથા તે ફાએદાકારક તથા નોકસાંનકારક (વસ્તુ) નું કામ, તથા કુશેશ કરનાર વીશે, તથા તેને લગતી ફાએદાકારક યા નોકસાંન-વાલી આગેવાની વીશે, ભલી દીનને લગતો ખોલાસો.

---

૨ જાંણવું કે, જે (ચીજ તેની) આગેવાંનીની મારફતે આદમીની ૩ જાતને ફાએદો કરનારી છે, તે અક્કલ છે. અને જે (ચીજ તેની) આગે-વાનીની મારફતે (આદમીને) નોકસાંન કરનારી છે, તે ઉલટો વીચાર છે. ૪ આદમીની અંદર આગેવાની કરનારી અક્કલ અને ઉલટો વીચાર (એ બે વસ્તુ) છે. અક્કલ સ્પેનામીનોની મારફતે, તેમજ બેહમન (યાને ભલા વીચારવાલી ગેબી શક્તિ) ની દોસ્તીથી મેલવી શકાયછે. અને ઉલટો વીચાર અધ્રમઇનીઉશ્નાના ફરેબથી તેમજ અકોમન (યાને બુરા વીચારવાલી ૫ ગેબી શક્તિ) ની દોસ્તીથી ઉત્પન થાયછે. અક્કલની ઇચ્છાની આગેવાનીથી આદમીઓને ફાએદો (તેઓના) સવાબકાર વીચાર—વચન અને કાંમને ૬ અને રવાંનને લગતી પવીતરાઇને સુધારવાનો છે; અને તેઓને ઉલટા વીચારવાલી ઇચ્છાની આગેવાનીથી નોકસાન—(તેઓના) વીચાર—વચન અને કાંમને પાપી બનાવવાનું તથા રવાંનને દોજખી કરવાનુંછે.

---

(૧૧૧) દીનને લગતા વખત અને બુરા વખત વીશે ભલી દીનને લગતો ખોલાસો.

૧

૨ જાંણવું કે, હદવાલો વખત (એટલે જે આએ દુનીઆને લગતો જમાનો) ફ્રશોકેરેત (યાને છેલ્લા સુધારાને લગતા) વખત સુધી દીનને લગતો, (આદમીનાં) દીલની અંદર અશોઇ અને દીનદારી ચાલુ રેહવાએછે; અને બુરે વખત, (આદમીનાં) દીલની અંદર જે કાંઇ બદકારીનો વધારો યાહુદીની દીનને લગતી જુઠાઇ અને અકદીનીને લગતો છે તે ચાલુ રેહવાથીછે. અને તે વખતમાં થોડી નેકી વગર સઘલું સંકટ અને દુઃખ છે.

(૧૧૨) આદમી પોતે શું છે? શાએ કરીછે? અને શાને સારૂં છે? અને તે કેહી જગોએથી આવેલુંછે? (હમણા) તે કીહાં મકાંનમાં છે? અને પાછું તે કાહાં જવાનું છે? અને સેવટે તેને શામાં પોંહચવુંછે? તે વીશે ભલી દીનને લગતો ખોલાસો.

૧

૨ જાંણવું કે, આદમી દાદારની પેદાએસની અંદર વીચારવાલું બનેલુંછે; અને મીનોઇ દુનીઆંને લગતી તથા આએ દુનીઆંને લગતી સઘલી બખશેશથી તે ફતેહ મેલવનારૂં તથા શક્તિવાન છે; અને પુરતાં બલવાલાં કાંમ કરવાએ તે (પોતે) આએ દુનીઆંની બીજી પેદાએસોને હમેશાં ચલાવવા સારૂં સરદાર તરીકે છે; અને તે દરએક પેદાએસની અંદરથી પુરતાં બલે કરી દરૂજને હાંકી કાહડનારૂંછે. (આદમીનું) રવાંન પોતે યજદોની મદદથી કેટલેક દરજજે પેદાના કરનારનો આભાર માનવાએ, તથા (પોતાથી) દરૂજને પુરતી રીતે દુર કરવાએ, તથા એક મરતબે આએ દુનીઆંની શક્તિવાલી જાતની અંદર સઘલા મીનો યજદોના સંબંધવાલું હોવાએ, (આએ દુનીઆંનાં) જુદાં મકાંન (યાને કાયા) છતાં યજદી ખવાસના વીચારથી પોતે મીનો તરીકે છે; અને તે ગેબી રવાંન શું ઘણો કે થોડો વખત આએ દુનીઆંની સઘલી શક્તિઓ છતાં દરૂજને પુરતી રીતે હાંકી કાહડવાએ પોતે યજદ તરીકે છે. આએ દુનીઆંની કાયાની અંદર યજદી

શક્તિઓનું રેહઠાંણ, પેવસ થાએલા દરૂજને નાબુદ કરવાની સખત લડાઇ કરવા સારૂં, અને તે લડાઇ દીનની દાંનાઇથી કરવાનાં કારણ સારૂં છે. આએ દુનીઆંની શક્તિવાલી કાયામાંથી રવાંનને પોતાને છુપું થવાથી અને આત્મા વગરનું તે શરીર બનવાથી આત્મા પોતે પાછો અસલ મીનોઇ મકાંનની તરફ જવાનો એરાદો કરેછે, અને તે આએ દુનીઆંની અંદરની કાયાને છોડીને પાછો કુદરતી દાંનાઇવાલાં અસલ મકાંનમાં ગુજર કરનારો થાએછે. જેણે (આએ દુનીઆંમાં) પોતાના દરૂજ હરીફને બનતી કુશેશથી લડાઈ કરીને મારી હટાડેલો હોએછે, તે દરૂજથી છુટકારો મેલવનારને

૩ (બેહેશતનું) અસલ મકાંન મેલવવુંછે. જે કોઇ ફાએદાવાલો સખશ તેના હરીફને સારી રીતે જોઇ શકેછે અને તેની ઉપર ફાવવાને શક્તિવાન થાએછે, અને તેની અંદર આમેજ થાએલા દરૂજના દુરગુણોને પોતાની અંદરથી પુરતી રીતે હાંકી કાહડીને પાછા ફેરવેછે, તેનો સબબ પોતાના પેદા

૪ કરનારનો આભાર હમેસાં માનવાએછે. ભલી દીનની અંદર જણાવેલુંછે કે ફ્રશોકેરેતના વખતમાં સઘલાં આદમીઓ આએ દુનીઆંની કાયા (તેઓના) પેદા કરનારની મરજી મુજબની મેલવશે. અને તેઓની જાત ફરીને ખાલેસ બનવાથી દરએક જણને પુરતી રોશનીથી હમેસાં સુધરેલું રેહવુંછે.

---

૧ (૨૨૩) લાએક સરદાર થવા વીશે ભલી દીનને લગતો ખોલાસો.

૨ જાંણવું કે, દરએક (માણસ) ને લાએક સરદાર તરીકે બનવું, તેને

૩ લગતું કામ કરવાની લાએક શક્તિ (તેમાં હોવા) ને લીધેછે. (જેમાં) એક સારા ગુણવાલી સમજ, અને (બીજી) સંપુરણ રીતે કાંમ કરવાની ઓત્તમ અક્કલ છે. અને એ બે (વસ્તુ) સાથે સારા ખવાસની મજબુતી તથા

૪ કાંમને લાએકની દાંનાઇ છે. અથોરનાંનને માટે પસંદ કરવાજોગ હકુમત ઉપર જણાવેલી ચહડતે દરજેનું કાંમ કરવાની મુખ્ય તરણ શક્તિઓ સાથે તેને લગતી (બીજી) પાંચ પદવી (યાને શક્તિ) થી છે. (પેહલ્લુ) દીનદારીને સારૂં બોહલી સહમજ; (બીજુ) ફતવો આપવા સારૂં બોહલો વીચાર; (તરીજું) ઇનસાફ કરવા સારૂં દીનની કેલવણી; (ચોથું) મોહટી ઉમ્મર, અને (પાંચમું) કાંમની અજમાએસ. આએ

૫ આઠ વસ્તુઓથી અથોરનાંન માનવન્તો રેહછે.—વાસ્તરીયુશને માટે

પસંદ કરવાજોગ સરદારી ઉપર જણાવેલી આઠ ચીજ ઉપરાંત બે વધારાની વસ્તુઓ છે: એક ખાધખોરાકીનો વધારો કરવો તથા (બીજું) દોલતથી સખાવત કરવી. એ સાથે (વાસ્તરીયોશમાં) દસ ગુણ છે.—રથેશતારની પસંદ કરવાજોગ સરદારીને સારૂ ઉપર જણાવેલી આઠ ચીજ ઉપરાંત (બીજી) તરણ વસ્તુઓ છે: (એક) બોહલી હુશીઆરી સાથે કદાવરી, (બીજું) બેહદ શક્તિ, અને (તરીજું) હીમતવાંન દેલ. એ તરણ ઉમેરવાથી (અર્થેસ્તારની) અગીઆર (શક્તિઓ) થાએછે. ૬

(૧૧૯) (માણસે) આએ દુનીઆંમાં તેના ગુનાહની સજા થવા વીશે, અને સવાબનો બદલો મલવા માટે અહુરમજદનો ઊપકાર માનવા વીશે, ભલી દીનને લગતો ખોલાસો. ૧

જાંણવું કે, આદમીનાં અન્તકરણની અંદર તેનું રખશણ કરનારી જાતી અક્કલ તથા સવાબના શોકને મારેની નજર અને ઇચ્છાને પોંહચવાથી, આદમીને સવાબનો બદલો મલવાનાં કારણને સારૂં તેણે અહુરમજદનો ઉપકાર માનવો ઘટારત છે. જેની વીચાર—વચન અને કાંમને લગતી શક્તિઓ સવાબને ચાલુ રાખનારી ઇચ્છાનાં હોકમ મુજબ ચાલનારી છે, તે (આદમી) ગેબી સારી સહુમજ મેલવનારૂં છે. આદમીની અંદર ગેબી સારી સહુમજ મેલવનારૂં જાતી અક્કલનું અન્તકરણ છે તે ગેબી ખબર મેલવનારૂં તથા તે મેલવેલી સહુમજ (બીજાઓને) આપનારૂં છે. ૨ ગેબી સહુમજ મેલવનારી ઇચ્છાવાલું આદમી ફ્રશકેરેતના વખતની આબાદીને લગતાં કાંમનો શોક કેમ રાખવો તથા સવાબને લગતી સહુમજ—વચન અને કાંમ કેવી રીતનાં છે, તે ગેબી સહુમજથી જોઇને અહુરમજદની તરફથી બીજાઓને જાહેર કરનાર છે. એટલા સારૂં સવાબકાર નેક બદલાના ઉમેદવારોએ તે સવાબનો બદલો આપનાર (અશો અહુરમજદ) ની હજુરમાં તેને લગતું અહેસાંન માનૈવું જોઇએછે. ૩ વલી તે (માણસ) ને (આએ દુનીઆંમાં) વગર ગુનાહે રેહવું (તેના) ગુનાહને લગતી સજા થવાએછે. તેથી જે કોઇ (આદમી) બુરાઇને સારૂં પોતાનાં અન્તકરણની અંદર પજદોના વીચારને લગતો રસ્તો બંધ કરનાર છે, ૪

અને ગુનાહને હયાતી આપનારૂં છે. તે (આદમી) ઉલટા વીચારની મારફતે સવાબને લગતી નેકીથી જાતી અક્કલને હાંણી પોંહચાડનારૂં છે. અને તે સવાબને ગુનાહ તરીકે અને ગુનાહને સવાબ તરીકે ગણનારૂં છે.
૫ તેથી જેઓ પોતાની ઇચ્છાને સવાબના એરાદાથી અટકાવનારા અને ગુનાહનાં એરાદા તરફ વધારે ચલાવનારા છે, તેઓ દેવના સંબંધથી (પોતાના) વીચાર—વચન અને કાંમને ગુનાહ કરવા સારૂં રાખનારા છે. અને સવાબ કરવાથી અટકાવનારા છે. આત્માવાલી કાયાવાલાઓને (યાને આદમીઓને મીનોઇ જેહાંનમાં) ઇજાવાલાં મકાંનનો બુરો બદલો છે. અને
૬ ત્યાં સવાબના તરીકાવાલાં આદમીને નોકસાંન નથી. ત્યારે માણસ પોતાને ગુનાહથી ચલાવવાએ તથા બુરૂ બનવાએ અને આદમીઓને ઠગવાએ દોજખથી છુટકારો આપનારૂં કેમ હોએ? તેમજ એક બેગુનાહ માણસને
૭ ગુનાહની સજા કેમ થાએ? જે ધરમગુરૂઓ (દેવોથી) બુરી ચેતવણી મેલવનારા અને ગુનાહના ઉવટા તરીકાના વસીલા છે અને સવાબના તરીકાની સારી સહમજ મેલવનારા નથી, તેઓથી આદમીની અંદર ખરાબી કરવીછે. અને તેઓના મતલબી મજહબથી લોકોની ખરાબી થાએછે. (કારણ કે) તેઓનો મજહબ સવાબનો અટકાવ કરનારો અને ગુનાહને ચાલુ રાખનારો, સવાબની દુશ્મનીવાલો અને ગુનાહની દોસ્તીવાલો છે. તેની અંદર બદીનાં વધારોછે અને નીતી નથી. જે (મજહબને) લીધે આદમીને ગુનાહની સજા ભોગવનાર થવુંછે. અને તેને લગતાં આદમીઓ ગુનાહ કરનારાં કેહવાએછે.

૧ (૧૧૦) આદમીની અંદર દીનનું રેહઠાંણ તથા તેની અંદર અંધકારની દીનનું પોંહચવું અને તે દીનને એખતીઆર કરનારની જાત દીનના કમરબંધથી વગર ઈજાવાલી છે તે વીશે ભલી દીનને લગતો ખોલાસો.

૨ જાંણવું કે, જેનાં બદનની અંદર દીનનું રેહઠાંણ છે તે ભલી દીનના સંબંધવાલો છે. અને તેને લીધે તે (ભલી દીનવાલું આદમી) એક ઘણીજ સુંદર કાયાવાલી કનીઆની માફકનું ખુબસુરત તથા આંખની મારફતે

ઘણીજ પસંદ કરવાજોગ ઓરતના જેવુંછે. તે (દીન) ને લીધે તે (ભલી દીનવાલો) જેમ અહુરમજદની ખલકની ઉપર ખોરશેદ સારી નજરે જોનાર છે, તેમ નેક નજરે જોવાવાલો છે. જેમ એક સારી મેહરબાંનગી ભરેલો બાપ પોતાના છોકરાની તરફ સારી નજર રાખનારછે અને દુરથી તેના દીદાર જોવાથી ખુંશ થનાર છે, તેમ તે અહુરમજદની પેદાએશ ઉપર સારી નજર રાખનારછે. એજ પરમાંણે તે (ભલી દીનવાલું આદમી) જે વસ્તુ તેની નજરે પડેછે, તેની પોતાનાં ફરજંદની માફક બરદાશત કરેછે. અને જેમ (એક માંણસ) ખુબીવન્તું પાંણી પીવાથી કઉઅત મેલવનારૂં છે, તેમ તે (આદમી) તેનાં દીનને લગતાં સમરંણ—સહમજ—સંભલાંણ અને આરાધણાથી પોતાને દીનને લગતો પ્રકાશ આપનારૂં છે. તેની ઇચ્છા ૩ દીનનો સંબંધ રાખવાની આએ કારણસરછે કે, તેથી તેની જાત સુખ ભરેલી જીનદગી ગુજારે. જેમ બે સારા દીનદાર દોસ્તો એક જગોએ સાથે મલીનેં એક બીજાને પુછપરછ કરેછે, તેમ આતમાની પુછપરછ દીનની સાથે છે. જેમ એક કાબેલ ઉસ્તાદ તેનો ખોલાસો સમજનારા શાગેરદને સારૂં છે, ૪ તેમ દીન તે દીનદાર માંણસને ખોલાસો બતલાવનારી છે. આદમી ૫ જેમ દીનનું ઘણુંજ તાબેદાર તથા ફરમાંનબરદાર રેહછે, તેમ તેની ઉપર તેની દીન ચહડતે દરજેનું માલેકપણું ભોગવેછે. દીનની અંદર તે ૬ આદમી જરથુશત્રોતુમ જે દીનનું બદનછે, તેની ઉમત તરીકે કેહવાયછે. તે (જરથુશત્રોતુમ) નું ઇમાંન તે દીનનું ઇમાંન છે—ઇચ્છા તે દીનની ૭ ઇચ્છા અને કાંમ તે દીનનું કામ છે. જેનાં બદનની અંદર દીનનું ૮ રેહઠાંણ છે, તે દીનને લગતો ખવાસ ધરાવનાર અને વીચારની મારફતે દીનને ચાહનાર છે; અને તેથી (તેનાં) બદનની અંદર દરૂજનું (યાને અંગ્રમઇનીઉશના દુરગુણોનું) જોર રેહતું નથી. તે દીનના વીચારવાલું ૯ આદમી બીજી લાએક વસ્તુઓની માફક ઘણા ખુબસુરત દેખાવનું હોએછે. જે કોઇ તેને સારી નજરથી જોનારો છે, તે ગોયા તેનાથી ઘણો ૧૦ ખુશ થાએછે; અને એક માએથી જણમેલા ભાઇની માફક તેની ઉપર ઘણો ચાહ રાખનાર છે. (માંણસ) દીનથી જોઇતી દાંનાઇ મેલવનારૂં તથા ૧૧ સમજ ધરાવનારૂં છે. દીનનું સ્મરણ કરંનારૂં—દીનની સમજ આપનારૂં ૧૨ અને દીનની આરાધના કરનારૂં આદમી (તેને લગતી) મેહનતથી સારો બદલો મેલવનારૂં છે. જેમ ફાએદાવાલો (સોશ્યોસ) આએ દુનીઆંનાં ૧૩ લોકોને દીનને લગતું ગન્યાણ આપનારછે, તેવી ઇચ્છા દીનનો સંબંધ

ધરાવનાર (આદમી) ની છે. અને તે ઉપરથી આએ દીનદાર માંણુસનાં તે કાંમને લગતી મીસલ એક ઘરધણીનાં ઘરની અંદર એક સખુરીવન્તો મેહ્માંન ખરાબ લેજતવાલા ખોરાકની ઉપર રાજી રેહ, તે પ્રમાંણેની છે. (એટલેજે તે દીનદાર માણસને અશો અહુરમજદની પેદા કરેલી આએ દુનીઆંમાં સારાં કાંમ કરવા સારૂ મેહનત ખેંચવા સાથે લોકોની તરફની
૧૪ ઈજા અને સખતી ખેંચવી પડેછે.) એવાં (દીનદાર) આંદમીને દીનની
૧૫ અંદર અથોરનાંન કરી કેહછે. દીનદાર પુરૂષ પોતાની દીનથી સુધારેલી સારા ખવાસ—ઇચ્છા અને કાંમથી (લોકોમાં) તરેહ્વાર રીતે
૧૬ દીનનો ફેલાવો કરનાર છે. જે (ઇનસાંન) ની અંદર અંધકાર (અંગ્રમઇનીઉશ) ની દીન પોંહચેલી હોયછે, તે (આદમી) તેની અંદર દીનદાર (ધરમગુરૂ) ની તરફની, દરૂજ (યાને અંગ્રમઇનીઉશના બુરા ખવાસ) ની સાથે લડાઈ કરવાનો વીચાર આપવાની અને કેહવાની અસરથી, (તે બુરી દીનના) બદબખ્ત વીચારથી પાછો ફરીને (ભલી) દીનમાં આવેછે.
૧૭ જે (આદમી) ને દીનને માટેનું ગન્યાણ નહી મલેલું હોય, તો ખલકનાં દોસ્ત ધરમગુરૂએ તે ધરમનાં ગન્યાણ વગરનાને ખચીત કરીને દીનની દાનાઇની મારફતે ઇમાનદાર બનાવવો; (કારણ કે) તેનેં દીનની દોસ્તી દોલતનાં કરતાં કીમતી છે. અને તે (દીનને) લગતું સાંભલવાની તેની ઇચ્છા કરતાં, તેના બદનની અને દોલતની કીમત વધારે
૧૮ નથી. આએ તરેહનું આદમી દીનની અંદર યજદાંપરસ્તનાં નામ-
૧૯ વાલું છે. જેઓ (આએ દુનીઆંમાં) પોતાનેં ભલી દીનવાલા તરીકે ચલાવેછે, તેઓ કુસ્તી બાંધનારા મજહબવાલાનાં નાંમથી ઓલખાએછે,
૨૦ અનેં તે દીનવાલો કુસ્તીના બંદ બાંધેલો હોયછે. જે બુરી દીનવાલો હોય અને તે ભલી દીન ઉપર વીચાર રાખે (યાને ભલી દીન કબુલ કરવા માંગે તો) તેનો સારો ખવાસ તથા તેની નેક જાત ભલી દીનનાઓની માફક (ગુનાહ અને અપવીતરાઈથી) દુર રેહનારી થાયછે. અને તેને તે દીન મલવાથી પોતાને સારૂ ખોદાની સ્તુતી કરવાનો તથા ભલી
૨૧ દીનવાલાઓને ચાહવાનો વીચાર આવે છે. જે માણસની અંદર દીન છે તે વગર-ઇજાવાલું છે. અને દાદાર અહુરમજદની ખલક તરીકે તે તેની દીનથી છે. અને તે આદમી દીનનું તથા પેગમબરનું તાબેદાર તેની
૨૨ દીનનાં ફરમાંનને તાએબે રેહવાથીછે. દીનની અંદર દેવપરસ્તને નાંમેં તે

શખ્સો ઓલખાયછે કે જેઓ (આએ દુનીયાંમાં પોતાને) ખોદાને નહી માંનનારા આશમોગ તરીકે ચલાવેછે; અને આએ લોકો દેવની પરસ્તેશ કરનારા દોજખી મજહબવાલાને નાંમેં બોલાએછે.

—⊙⊙⊙⊙⊙—

(૨૧૫) જે (આદમી) થી દરએકજણને લાયક બનવુંછે, અને જે (આદમી) થી દરએકજણને નાલાયક બનવુંછે, તે વીશે ભલી દીનને લગતો ખોલાસો.

—⊙⊙⊙—

૧

જાંણવું કે, જે (આદમી) થી દરએકજણને લાયક બનવુંછે, તે (આદમી) દરએકજણને આબાદ હાલતમાં પોંહચાડવાને માંટેનું છે. અને તે દરએકજણને આબાદ હાલતમાં પોંહચાડનારૂં આદમી દાદારની તરફની દરએક વસ્તુને પસંદ કરનારૂં છે. જે કોઇ આદમી દાદારની દરએક વસ્તુને પસંદ કરનારૂં છે, તે એબને ઢાંકી નાંખનારૂં—સારા ગુનોની દાંનાઇવાલું—કુદરતી અક્કલવાલું અને દીનના બેહરાવાલું છે. અને જે કોઇ તેનાથી પોતાને ચહડતે દરજજેનું અને કુદરતી અક્કલથી કાંમ કરનારૂં બનાવવા માંગેછે, તેને ચહડતે દરજજે પોંહચાડનારી અને કુદરતી અક્કલનું કાંમ કરનારી ઇચ્છાની કેળવણી તે આપેછે. અને તેથી તે (આદમી) ગુનાહથી દુર રેહવાની અને સવાબ કરવાનો ઉલટ રાખ્યવાની કઉઅત મેલવનારૂં થાયછે. જેથી તે (આદમી) હરીફાઇ કરનારા દુશ્મન (અંગ્રમઇનીઉશ) થી છુટકારો મેલવેછે, અને લાંબી મુદતનાં શુખવાલાં (બેહસતનાં) મકાનમાં પોંહચેછે. જે (આદમી) થી દરએક માણસને ના લાયક બનવુંછે, તે (આદમી) દરએક ઇનસાંનને ઉજડ હાલતમાં લાવનારૂં છે. અને દરએક માણસને ઉજડ હાલતમાં લાવનારૂં માણસ, દાદારને લગતાં કોઇબી ઇનસાંનને ચાહનારૂં નથી. અને દાદારને લગતાં કોઇબી ઇનસાંનને નહી ચાહનારૂં આદમી, બુરા ગુણોવાલું—એબવન્તા વીચારનું—અને અન્ધકારના ઉલટા વીચારવાલું છે. અને તે (બીજાં) આદમીને બેકરારીવાલી—અને અન્ધકારના ઉલટા વીચારને લગતી ઇચ્છાને ઉતપન કરનારી બુરી કેલવણી આપનારૂં છે. અને જે કોઇ તેને પસંદ કરેછે, તેને તે અન્ધકારના ઉલટા વીચારની તરફ

(margin numbers: ૨, ૩, ૪, ૫)

ઉસકેરેછે. જેથી તે આદમી સવાબની ચોરી કરનારૂં, અને ગુનાહની ઉલટ રાખનારૂં અને (પોતાની) આતમાઇ સક્તિને ઘટાડનારૂં થાએછે, અને પોતાના આતમાની ઉપર (તેના) હરીફ દરૂજને ફતેહ મેલવનારો કરેછે—જે (દરૂજ) તે (આદમી) ને સખતી પોંહચાડનારાં દોજખમાં ઘસડી લેઇ જાનારો અને તેમાં નાખનારોછે. જે (આદમી) એબવન્તા (અંગ્રમઇનીઉશ) ને લાએકનું છે, તે આદમીની અક્કલને હાંણી પોંહચાડનારૂં—તેને સવાબથી શુસ્ત કરનારૂં—તેને ગુનાહનો ઉલટ આપનારૂં અને તેને વગર છુટકારાંવાલા બંદીખાનામાં કેદ કરનારૂંછે. જેઓનો ધરમ આદમીઓને અન્ધકારના ઉલટા વીચારના આપવાલાં બનાવવા સારૂં અપાએલોછે, તે (ધરમ) અન્ધકારનો ઉલટો વીચાર આદમીને આપવાએ, તેને ઉજડ હાલતવાલું બનાવનાર છે. અને પેલા એબ આપનાર (અંગ્રમઇનીઉશ) ને લાએકનું તેને બનાવવાથી (દુનીઆમાં) ગુનાહને ચાલું રાખનારછે. અને કુદરતી અક્કલને હાંણી પોંહચાડવાથી, સવાબનો અટકાવ કરનાર તથા આદમીને સારૂં ઇજાવાલાં અને તેને છુટકારા વગર રાખનારાં, તથા તેને સખ્તીથી લાચાર બનાવનારાં દોજખમાં બંદીવાંન કરનાર છે. જેથી તે ધરમ સ્પેનામીનોની નીશાંણ વગરનો અને ઘનાહમીનોની ઇધાણીવાલો કેહવાએછે.

(૧૧૫) ભલી દીન અને બુરી દીનને પ્રકાશ આપનારાં મુલો વીશે ભલી દીનને લગતો ખોલાસો.

જાંણવું કે, સંઘલી ભલાઇને પ્રકાશ આપનારો દાદાર ભલી દીનને જાહેર કરનારૂં મુલ છે, તેથી તે દીનમાં બદીનો રસ્તો નથી. જેમાં પેદાએશની શરૂઆતથી છેલ્લા સુધારાના વખત સુધીની પેદાએશને લગતી સઘલી નેકીનાં કાંમનું વરણન કરેલુંછે. તેથી આએ ભલી દીનને જાહેર કરનારાં મુલ (દાદાર)-ની તરફ ઓસ્તવાર રેહવું (માંણસે પોતાને) દીનના ખવાસથી સુધારવાએ છે, અને દીનને લગતા ખવાસથી શુધારવાએ (માંણસને) પ્રમાંણીકપણું છે. પ્રમાંણીકપણાંથી, નીતીની ઉતપન્તી છે. નીતીથી, હુમત—હુખ્ત અને હવરસ્ત છે. અને હુમત—હુખ્ત અને

હવરસ્તથી, આદમીને નેકી છે. આદમીની નેકીથી, યજદોને ખુશી અને કઉઅત મલેછે, અને દેવોને ગમ તથા હાંણી પોંહચેછે. અને યજદોને ખુશીની કઉઅત મલવાથી અને દેવોને ગમ અને હાંણી પોંહચવાથી મીનો અને ગેતીને (ઇઆને આત્માને અને બદનને) જેબ અને આરાસ્તગી છે. (દીનને લગતા) આત્માના સુધારાથી અને (તેથી) બદનને જીનતવાલું બનાવવાથી ખલક ફ્રશકેરેતીના (યાને છેલ્લા સુધારાના) સંબંધવાલી થાશે. અને ફ્રશકેરેતીનું બનવું ખલકનાં લોકોને દીનના સુધાશની મારફતે સવચ્છ અને નેક બનવાએછે.

બુરી દીનને જાહેર કરનારૂં મુલ બુરાઇને પ્રકાશ આપનારો (અંધ્રમઇનીઉશ) છે; જે (દીન) ની અંદર પેદાએશની શરૂઆતથી છેલ્લા સુધારાના વખત સુધીનાં ખલકને લગતી સઘલી હલાકીનાં કાંમ જણાવેલાંછે. વલી તેના અસલ જાહેર કરનારની ઠગાઇથી બનેલી બુરી દીને કરી (આદમીએ) સારા ખવાસને ખરાબ કરવોછે. અને સારા ખવાસને ખરાબ કરવાથી, (માણસે) અપ્રમાણીક અને એબવન્તું થવુંછે. અને (આદમીને) અપ્રમાણીક તથા એબવન્તું થવાથી, અનીતીવાલાં દુશમત—દુજીખ્ત અને દુજીવરસ્ત (ની ઉતપન્તી) છે. દુશમત—દુજીખ્ત અને દુજીવરસ્તથી માણસને હલાકી છે. માણસની હલાકીથી દેવોને ખુશી અને યજદોને દેલગીરી છે. અને દેવોની ખુશીથી અને યજદોની દેલગીરીથી દેવોનું ફાવવું—નીચ તથા ખરાબ વખતનું બનવું, અને દુનીઆંને હાંણી તથા નોકસાંન છે. ૩ ૪ ૫

મજદીઅસ્નની દીનમાં જાહેર કરેલુંછે કે, જેઆરે દાદારની તરફથી જમશેદને સઘલી ભલાઇનાં પ્રમાંણવાલા ધરમને લગતાં ફરમાંન બતલાવીઆમાં આવીઆં, તેઆરે ખલકનાં લોકોની અંદર દેવોના સંબંધની અસરથી અહુરમજદની નાફરમાંનીનો જે કાંઇ ખવાસ ઉતપન થાએલો હતો અને તેથી આદમીઓ સરવેથી સરસ ઘાત કરવાની પસંદ કરતા હતા તે બંધ પડીયું.* તેથી (દેવો) સઘલી ભલાઇનાં મુલ દાદારને લગતું ૬

* ભલી મજદીઅસ્નની દીનનો અહુરમજદના હોકમથી આએ દુનીઆંના લોકોમાં પેહલો રેવાજ આપનાર અને તેને લગતાં ફરમાનો તથા કાએદાઓને ચાલુ કરનાર પેશદાદીઆંન ટોલાનો તરીજો પાદશાહ જમશેદ હતો, તે વીશેની સાખેતી પાક અવસ્તા ઉપરથી આપણને નીચે જણાવેઆ પરમાંણે મલેછે.

(વંદીદાદ પ્રગરદ બીજી ફકરો ૧ લો તથા બીજો.)

[illegible] + + [illegible]

[illegible]

૩

કામ કરનારા તથા તેનાં ફરમાંનથી પ્રકાશ મેલવનારા દીનના તાબેદારોની તરફ ઠગાઈ કરવા લાગા, કે જેથી તેઓનો પોતાને મારેનો (દીનદારીનો) ખવાસ ખરાબ થાએ, અને તે ખવાસ ખરાબ થવાથી તેઓની અંદર નીતીને ખરાબ કરનારાં અપ્રમાણીક તથા એબ આપનારાં પ્રમાણો જનમ લીએ તો, જમશેદ પ્રમાણીક ધરમની મારફતે આદમીઓમાં સુધારો કરવાને અને પેદાએશને અમર્ગ કરવાને શક્તિવાંન નહીં થાઇ શકે. તે દેવોનો ફરેબ આદમીઓની અંદરથી કાહડી નાંખવા સારૂં જમશેદે દેવો અને આદમીઓની એક મીજલસ બનાવી અને ત્યાં દેવોને સવાલ કીધા કે,

૭ આએ દુનીયાંને કોણે પેદા કીધીછે? અને તેને કોણ ખરાબ કરેછે? દેવોએ જવાબ વાલેઓ કે હમોએ પેદા કીધીછે, અને હમો જેઓ દેવો છઇએ

૮ તેઓ ખરાબ કરીએ છઇએ. જમશેદે દેવોને એનો જવાબ વાલેઓ કે આએ

[illegible]

"જરતોશતે અહુરમજદને પુછીઉં કે, હું જરતોશત સીવાએ પેહલાં કીહાં આદમીની સાથે તું અહુરમજદે પુછપરછ કરી હતી. અને જે અહુરમજદી જરતોશતી દીન છે, તેની તુએ કોણને સહમજ આપી હતી. તેનો અહુરમજદે જવાબ દીધો કે, ઓ અશો જરતોશત! નેક ટોલાવાલા જમશેદને. હું અહુરમજદે આદમીઓની અંદર પેહલાં તેની સાથે પુછપરછ કીધી હતી. અને તું જરતોશત સીવાએ તેને હુંએ જે અહુરમજદી જરતોશતી દીન છે, તેની સહમજ આપી હતી."

'દાદસ્તાને દીની' નામની પેહલવી કેતાબના ૩૮ માં પ્રકરણમાં શુદરેહ કુસ્તીની બાબત આવેલીછે તેમાં લખેછે કે—

[illegible]

"આએ દુનીઆંને લગતું જે દીનનો દરજજો ધરાવનારૂં આદમી હોએ તેણે તરણ ભાગવાલાં બદનના વચલા ભાગમાં કે, જે (ભાગ) તરણ ભાગવાલાં બદનનો સરવેથી ચહડતે દરજજેનો ભાગ છે, તે ઉપર કુસ્તી બાંધવી સારી છે. કારણ કે આએ કુસ્તીની બરકતથી જે જમશેદ વીયંઘહાંન હતો તે આએ દુનીઆં ચલાવવામાં અને આએ દુનીઆંને લગતાં કાંમો કરવામાં ઘણો ફતેહમંદ થયો હતો. અને સઘલા મોતવાલાઓથી તેઓના સરવે દુઃખોને અટકાવેઆં હતાં. અને તેઓને જબરી અને મોત વગરનાં બનાવેઆં હતાં. જે કુસ્તીનો કમરબંદ કમરે રાખવા

વાત હું માનતો નથી કે બુરી બુદ્ધીવાલાથી તેમ થાઇ શકે! કારણ કે જેઓ (દુનીઆંને) પેદા કરનાર હોય, તેઓ (તે દુનીઆંને) મારનાર નહી હોય. માટે એ બેહુ વાત એક બીજા સાથે મલતી આવતી નથી; એટલે જે તેને પેદાનો કરનાર અને તેને મારનાર એક મુલમાંથી નહી હોય. આએ ધરમી વચનથી જમશેદે દેવોની ઠગાઇને હાંણી પોંહચાડી, અને ખલ- ૯ કને અમરગીથી સુધારી હતી. ભલી દીનમાં જાહેર કરેલુંછે કે, જે અશો ૧૦ લોકો પ્રમાણીક ધરમથી આએ દુનીઆંમાં ચાલનારા અને સારા ખવાસ-વાલા હતા, તે જમશેદથી (આએ દુનીઆંમાં) ફેલાયલા અસલ ધરમને લીધે અને જમશેદની ઓલાદના સંબંધને લીધે હતા. અને પાદશાહઓ તથા

સારૂં આદમીઓને તે દુનીઆંના ઓરેહમંદ પાદશાહે ફરમાવીઉં હતું. અને તેનાં આએ ફરમાનથી તે આદમીઓ તે ભલી નીશાંનથી ઓરેહમંદ થયા હતા."

વંદીદાદની બીજી પરગરદની પેહલવી શરેહમાં લખેછે કે:—

[illegible]

"જયાંસુધી (તે જમશેદ) ભલી દીનવાલો હતો અને અશો હતો ત્યાંસુધી તે ભલી દીનની કેલવણી લેનાર અને બીજાઓને આપનાર હતો. તેણે ભલી દીનની નીશાંન (યાને શુદરેહ કુસ્તી) ને આદમીઓનાં બદનમાં કરી હતી. એ ભલી દીન-વાલો હતો તેની સાબેતી આએ અવસ્તા ઉપરથી મલેછે કે:—જે કાંઈ દેવના વીચાર હતા તે તેણે (આદમીઓને) કહેઆ હતા. એ અશો હતો તેની સાબેતી આએ અવસ્તા ઉપરથી મલેછે કે:— જમશેદ વીવંગાંનનાં અશો ફરોહરની હમો યાદ કરીએ છઇએ."

પાદશાહ જમશેદે લોકોને શુદરેહ કુસ્તી પેહડાવીને મજદીઅસની દીનવાલા બનાવેઆ હતા તે વીશેની નોધ શાએર ફીરદોશી તુસીએ પોતાનાં શાહનામાનાં અપખશપાત પુસતકમાં નીચે લખી જણાવેઆ મુજબ લીધીછે:—

همنگه بیامد خجسته سروش بجم گفت تاکي نشيني خموش

بياراي اين دين ايزدان پاک بيافکن توآئين ديوان بخاک

بسدره و کستي ميانرا ببند ترا هيچ نيايد ز ديوان گزند

"તેજ વખતે મોબારેક સરોશ જમશેદની આગલ આવેઓ, અને તેને કહયું કે ઢીલ ના કર અને આએ ખોદાઇ દીનથી (દુનીઆંને) સીનગાર આપ. અને દેવોની રાહરસમને તું ખાકમાં નાંખ. બદનમાં શુદરેહ પેહડ અને કુસ્તી કમર ઉપર બાંધ કે તેથી તુને દેવોથી કસ્સું નોકસાંન પુગશે નહી."

એ સીવાએ 'માદીગાંને અઇવ્યંગનો તશકુક' નાંમના પેહલવી પુસતકમાં તથા 'સદદરેનસર,' 'સદદરેનજમ' અને 'સદદરે બેહરે તવીલ' તથા રેવાએત

હાકમોએ તેજ દીનથી (દુનીઆંની હકુમત) ચલાવી લોકોમાંથી ઘાતને દાબી નાંખી હતી, અને તે પ્રમાંણીક ધરમથી દેશોને સુધારીઆં હતાં. અને આએ ઓદાએતાલાની તાબેદારીને લગતા અસલ મજહબના ઇનસાફી વીચારની મારફતે લોકોને મજદીઅસની દીનથી સુધારીઆ હતા. આરાધના કરવાજોગ ફરોહરના જરતોસ્તની તરફથી જે કાંઇ સરવેથી સરસ દીનનાં ફરમાંનો તથા ઓત્તમ સવાબનાં કાંમો દીનની અંદર જણાવેલાંછે, તે (ફરમાંનો અને સવાબનાં કાંમો) પોરીઓતકેશી પાદશાહોથી પેહડી દર પેહડીએ (દુનીઆંમાં) ચાલુ રહેલાં હતાં. તેથી તે પાદશાહોએ લોકોમાં માજદીઅસની દીનથી સુધારો કીધો હતો. હકુમતને સારા બંદોબસ્તથી ચલાવી હતી—દુનીઆંને જેબદાર બનાવી હતી—ખલકને નેકીથી ચહડતે દરજજેની કીધી હતી—અને તેને ફતેહમંદ સોસીઓશ તથા ફ્રશકરેતિની મોહટી શક્તિના સંબંધવાલી બનાવી હતી.

૧૧ વલી ભલી દીનની અંદર જાહેર કરેલુંછે કે, તે દેવોનાં મુલ (અંઘ્ર-

---

અને બીજાં ફારસી પુસતકોમાં જમશેદે લોકોને શુદરેહ કુસ્તી પેહડાવીને 'મજદીયસની' ધરમ પાલનારા બનાવેઆ હતા તેની નોંધ આપેલીછે.

પાદશાહ જમશેદ યજદી ઓરેહ ધરાવનારો હતો અને ઓદાએતાલાની તરફથી તેની ઉપર દર વખતે સંદેસાઓ પોંહચતા હતા, તે વીશેનું વરણન શાહાનામામાં નીચે મુજબ આવેલુંછે:—

چنین تا برآمد برین سالیان   همی تافت از شاه فرهٔ کیان

جهان بد بآرام ازانشاه کام   ز یزدان بدو نوبنو بد پیام

"એ પ્રમાણે ઘણાંએક વરસ ગુજરેઆં તાંહાવેર તે પાદશાહ ઉપર કયાંનઓરેહ પ્રકાશતું હતું—દુનીયાં તેનીથી ખુશી અને આબાદ હતી. અને દર વખતે ઓદાતાલાની તરફથી તરેહતરેહના સંદેસાઓ તેને મલતા હતા."

પાદશાહ જમશેદની અંદર મજદીઅસની દીન અને હકુમત, એ બેઉને લગતું ગણેઆંન અને શકતી હતી, તે ઉપરથી તખત ઉપર આવતાંવાર એ પાદશાહે સઘલા દરબારના વજીર અમીરોને પોતાની તરફથી નીચે જણાવેલા શબદો કહેઆ હતા. જેની નોંધ શાએર ફીરદોશીએ નીચે લખી જણાવેઆ મુજબ લીધીછે:—

منم گفت با فرهٔ ایزدی   همم شهریاری و هم موبدی

بدانرا زبددست کوته کنم   روان را سوی روشنی ره کنم

"કહેઉં કે મારામાં ઓદાએતાલાનો પ્રતાપ (યાને નુર)છે, તેથી પાદશાહીની અને પેગમબરીની મારામાં શક્તિ છે. (તેની ખુબીથી) હું બુરા લોકોને બુરાઇ કરવાથી અટકાવશ, અને (આદમીઓનાં) રૂહને બેહસતનો મારગ બતલાવશ."

મઇનીઉ) ના ફરેબથી સીનગાર પામેલો, તાજની* બુનીઆદનો, પેદા-એશનો ઘટાડોકરનારો ઝોહાક હતો. જેથી ઝોહાકનો ધરમ પોતાના સારા ખવાસને ખરાબ કરવાનો, અને પેલા અપ્રમાણીક તથા એબુ-વન્તા (અંગ્રમઇનીઉ) નું કામ કરવાનો, અને જોલમ તથા ઠગાઇથી ખરાબી કરવાનો હતો; તેથી તેણે આદમીઓના ખવાસને ખરાબ કીધો હતો, દુનીયાંને નુકસાંન પોંહચાડીયું હતું, અને લોકોને મોતમંદ કીધાં હતા. વલી યાહુદીનાં ધરમ પુસ્તકનું પેહલું લખાંણ તેણે કીધું હતું, તથા યોરૂસલમનું મકાંન બાંધીને તેમાં તે (પુસ્તકને) રાખીયું હતું. આદમીઓ યાહુદીઓના ધરમગુરૂ ઇબરાહીમની પૈક્ષવાલાં ઝોઆકથી થયાંછે; અને ઇબરાહીમથી તેઓ મસહીઆના સંબંધવાલાં બનેઆંછે. જેને (યાને મસહીઆને) યાહુદીઓ પેગમબર તરીકે માંનેછે, અને ધરમ લાવનાર તરીકે ગણેછે. વલી મસહીઆને તેઓ (માણસોના) ગુનાહનુ તારંણુ કરવા સારૂં તથા સેવટે યાહુદીઓની દીનને (દુનીયાંમાં) ચાલુ કરવા સારૂં પોંહચેલો ગણેછે. એ પ્રમાણે દેવોનાં ફરેબવાલો (તરીકો) લોકોને દુઃખ દેવા સારૂં ઝોહાકે પસંદ કીધો હતો.† તે બુરી દીનની મુખ્ય સમજ

* તાજ—'બુન્દેહશને' કેતાબમાં લખેછે કે ૭૦ તાજ નામનો એક પુરૂષ અને ૧૦૦ તાજે નામની એક સ્ત્રીનું જોડું શીઆમકની ઓલાદથી ઉતરેલું હતું, અને તેણે અરબસ્તાંનનાં જંગલમાં પોતાનું વસીઆંણ કીધું હતું. તેની ઓલાદના મરદાસ નામના એક પરહેજગાર પુરૂષની બુનીઆદથી ઝોહાક પેદા થાયો હતો.

† تاريخ طبري 'તારીખે તબરી' માં ઝોહાક વીશે લખેછે કે:—

عرب او را ضحاک خواندندي و مغان گويند که او بيوراسپ بود

+ + گويند بيوراسپ بوقت نوح عليه‌السلام بود و اين ملکي بود

ستمگار و همه ملک جهان را بکشت و خلق را به بت پرستي خواند ⁂

"અરબો તેને ઝોહાકના નામથી બોલતા હતા, અને પારસીઓ તેને 'બીવર-અસપ' ને નામે ઓલખતા હતા. ઝોહાક નુહ પેગમબરના વખતમાં થઇ ગીઓ હતો. આએ પાદશાહ જોલમગાર હતો, અને તેણે દુનીઆંના સઘલા પાદશાહોને કટલ કીધા હતા, અને લોકોને બુતપ્રસ્તીનો ધરમ પાલનાર બનાવેઆં હતાં."

શાએર ફીરદોસી પોતાનાં શાહનામાંની કેતાબમાં ઝોહાક વીશે લખેછે કે:—

چو ضحاک بر تخت شد شهريار　　بر او ساليان انجمن شد هزار

نهان گشت آئين فرزانگان　　پراکنده شد کام ديوانگان

هنرها خوار شد جادوي ارجمند　　نهان راستي آشکارا گزند

شده بر بدي دست ديوان دراز　　ز نيکي نبودي سخن جز براز

"જયારે ઝોહાક પાદશાહ તખ્ત ઉપર બેઠો ત્યારપછી હજાર વરસ ગુજરેઆં ત્યાંસુધી દાંનાઓની રીતભાંત નાબુદ થઈ હતી; અને દેવોની મરજી મુજબનાં

દર વખતે ચહડતે દરજજેની મજદીઅસ્ની દીનની અંદર ખરાબી કરવાની, તથા ખોદાના તાબેદારોને હીન કરવાની, અને દુનીયાંમાં ઠગાઇને ઉપાયની મારફતે તરેહવાર રીતે બીજી તથા ત્રીજી વખતે દીપાવવાનીછે. તે (દીન)થી દેવોના ફતવાએ આદમીના સારા ખવાસને ખરાબ કરવો, તથા દુનીયાંને અપવીત્રાઇ, વેરાંણી, અને લોકોને ઘણી પીડા થવીછે; વલી (તેથી) ભલા લોકોને હલાકી—કંગાલીઅત—સંકટ—અને સખતી છે, અને બુરા લોકોને ચહડતો દરજજો—ફરાગટ—અને શક્તિવાંન થવુંછે. આએ ઘાટકી મુલવાલી દીનનાં લોકો હમેશાં જમીનની અંદર ખારા ખબોચીઆ રાખેછે, અને તેથી લોકોને હલાકી તથા નુકસાંન પેદા થાયછે. એટલા સારૂં ભલી દીનમાં જાહેર કરેલુંછે કે, દાદારની ઇચ્છા તથા તેના હોકમ મુજબ મજદીઅસ્ની દીનને જેમ બને તેમ સરવેથી ચહડતે દરજજે ખીલવવી. અને જમીનની અંદરથી ખારા ખબોચીઆઓને ઉખેડી નાંખવા, અને દુનીયાંમાંથી અને શેહરની અંદરથી નેજાસતને દુર લઇ જાવી, અને લોકોને તેથી પાક રાખવા.

—⊝⊝⊝⊝⊗⊝⊝⊝⊝—

૧ (૨૨૮) દુનીઆંને ફાએદેમંદ તથા ફરાગતવાલી કરનારાં આદમી વીશે, તથા તેને નોકસાનવાલી તથા સંકટવાલી કરનારા બુરા હાકમ વીશે, ભલી દીનને લગતો ખોલાસો.

—⊝⊝⊝—

૨ જાણવું કે, જે આદમી જાતી અક્કલથી સારો ઉદીઓગ કરનારૂં તથા ભલી દીનને માટેની કુશેશ કરનારૂં છે, તે દુનીઆને ફાએદો કરનારૂં અને તેને ફરાગત આપનારૂં છે. એટલા વાસ્તે કે, જે પ્રમાણે તે પોતે તેની દીનથી આએ દુનીઆંમાં સારી કુશેશ અને ઉદીઓગ કરનારૂં છે, તે પ્રમાણે તે (પોતાના નેક) કાંમથી યજદોને કઉઅત આપવાએ મીનોઇ ૩ મકાનને સારૂ દુનીઆંને ચહડતે દરજજેની બનાવેછે. બુરી દીનવાલો હાકમ

કામો ચોતરફ પંઠરાયાં હતાં. સારા ગુણોને કોઇ પુછતું નહી હતું, અને જાદુઇનાં કામો મોહટાઇ ભોગવતાં હતાં. સચ્ચાઇ ઢંકાઇ ગઇ હતી અને ચોતરફ નોકસાન ફેલાએલું હતું. નેકીની વાત માત્ર છુપી ચાલતી હતી, પણ દેવોની બુરી કઉઅત (દુનીઆંમાં) આગલ વધેલી હતી.”

ઉલટા વીચારની વધારે કઉવ્અતવાલો અને બુરા ઉદ્દીઓગમાં આગલ વધનારો છે. તેમજ તે દુનીઆંને નોકસાંન કરનારો અને તેને સંકટવાલી કરનારો છે. એટલાવાસ્તે કે, જે પ્રમાણે તે પોતે તેની દીનથી આએ દુનીઆંમાં બુરા ઉદ્દીઓગની અંદર હમેશાં ફાવનારો છે, તેમ તે તેનું જોર દેવોને આપવાએ દુનીઆંનો છુપી રીતે ઘટારો કરેછે.

(૨૨૧) તપાસ કરનારા વડાએજ તપાસ કરવાને લાએકનાની તપાસ કરવી ઘટારત છે, અને તપાસ કરેલાની તપાસ કરવી ઘટારત નથી; તે વીશે ભલી દીનને લગતો ખોલાસો.

૧

જાણવું કે, દાંનાઇથી છુપી વસ્તુને માટેની તપાસ કરવી, એ તેને માટેનાં કાંમની જાહેર પીછાંણ કરવા તથા કામની માહીતી મેલવેલી દરએક ભલી પેદાએશને લગતી (લોકોને) સમજ આપવા સારૂં છે. તપાસ કરવાને લાએકનો શખ્સ પુરતી ખાતરી આપનારો નથી, પણ તપાસ નહી કરવાને લાએકનો શખ્સ પુરતી ખાતરી આપનારોછે એ તેઓને લગતી શોહોરત (યાને લોકોમાં ફેલાએલાં મત ઉપર) થી છે. અજમાએશ કરેલો તે શખ્સ છે, કે જે જાહેર પીછાંણ તથા શોહરત અને તપાસથી તપાસ કરનારને સમજ મેલવવાજોગ નહી હોએ. તરણ મરતબેની તપાસથી તપાસનું સેવટ નીપજેછે. અજમાએસ કરેલો શખ્સ તથા વસ્તુ, પેલા પ્રખીઆત હકીમની માફક છે, કે જેની દવાઇ તરણ આદમીઓને આપવાથી પેહલવેહલાંજ તેઓનાં દરદનું નીવારણ થવાથી તેને વીશે સારા હકીમ તરીકેનો અભીપરાએ મલવાએ, તેને હકીમાંનો ધંધો કરવાની છુટ આપીઅમાં આવેછે. વલી જે (શખ્સ) ની દવાઇ કરવાથી, પેહલવેહલાં તરણ આદમીઓને મરણ પાંમવાએ, તેને વીશે ખોટા હકીમ તરીકે ડેડાવ કરીને તેને સજા કરીઆમાં આવેછે. એવા હકીમોની તપાસ મુજબ દુનીઆંનાંબીજાં દરએક કામદારીની તપાસ કરવા સારૂં (દીનમાં) લખાંણ આવેલુંછે. તેથી દીન અને હકુમતને લગતા તરેહવાર રીતના શખ્સોનું સારી રીતે જાણવું તરણ કીસમની અને તરણ મરતબેની (તેઓને લગતી) તપાસથી છે. માટે

૨ ૩ ૪

સેવટની તપાસમાં જે સારો ઠરે તે ઉપર વીસવાસ રાખવો, અને તેને માનવો; અને જે કોઇ તેને લગતી ખાંમીઓથી બુરો જણાએ તેને દુની-આંનાં લોકોને હમેશનું નોકસાંન કરવાથી તથા ઇજા દેવાથી અટકાવવો.

૫ જમશેદની ઓલાદના સારા પાદશાહુઓની અંદર ફરેદુન પછી એરચની બુનીઆદના છે. તેમાં પેહલ્લો તબક્કો મીનોચેહરની ઓલાદથી, બીજો તબક્કો કએની ઓલાદથી, અને ત્રીજો તબક્કો હુઆફરીતની*

---

* હુઆફરીત—એ બેહમનનાં તોખમથી હોમાએને પેટે પેદા થાએલા પાદશાહ દારાબનું નામ છે. આવાં યસ્તના ૩૦ માં કરદાની અંદર ૧૩૦ મા ફકરામાં **હુઆફરીતનું** નામ આવેલું છે તેમાં આએ પાદશાહે અરદુઇસુરની બંદગી કરીને મોહટાં રાજની ફતેહ મેલવવા ચાહી હતી, અને તેમજ 'શાહનામુ' અને 'તારીખે તબરી' નાં લખાંણ ઉપરથી આપણને જણાએછે કે તેણે ઇરાંનના દેશ ઉપરાંત તુરકસ્તાંન—રૂમ—અને હીંદુસ્તાનના દેશો હાથ કરીને ત્યાંનાં પાદશાહો પાસેથી ખંડની લીધી હતી. આવાં યસ્તના અવસ્તામાં આવેલા [illegible] બોલ વીશેશ નામ તરીકે વપરાએલુ છે. પણ કાબેલ પ્રોફેસર ડારમેસ્ટેટરે તેને અરથી શબ્દ સમજીને તેનો અર્થ fully blessed (યાને (ખોદાની તરફથી) પુરતા આશીરવાદ મેલવેલો) કરીને કીધોછે. દીનકર્દનાં ઉપલાં લખાંણમાં જણાવીઉંછે કે:— ઇરાંની પાદશાહોનો તરીજો તબક્કો 'હુઆફરીત' ની ઓલદથી છે, અને તેજ કયાંની ઓલાદથી સાસાંની તબક્કાના પાદશાહો ઉતરેલા કેહવાએછે. એ વાતને ફીરદોસીનું શાહનામુ અને 'તારીખે તબરી' નાં લખાંણથી ટેકો મલેછે. શાહનામાં અને 'તારીખે તબરી' માં લખેછે કે બેહમનના બે છોકરાઓ હતા તેમાં એકનું નામ સાસાંન હતું, તેને બેહમનનું રાજ નહી મલવાથી, તેણે પોતાની એકાંત જીનદગી ગુજારી હતી. અને તેની ઓલાદથી જે દીકરાઓ પેદા થતા હતા તેઓને સાસાંનનાંજ નામથી સરવે કોઈ ઓલખતા હતા, અને છેલ્લા સાસાનની બુનીઆદથી પારસના હાકમ બાબકની દીકરીને પેટે અરદેશેર જનમેઓ હતો, અને તેનીથી સાસાનીઆંન પાદશાહોનો તબક્કો બનેઓછે. વલી 'તારીખે તબરી' માં અશકાનીઆંન તબક્કાના પેહલ્લા પાદશાહ 'અશક' ના બાપનું નામ **દારાએ-કેબર** (યાને ઉનચાં કદવાલો દારા) કરીને લખેછે, જે બેહમન પાદશાહના દીકરા પાદશાહ દારાબનો બીજો દીકરો હતો, અને સેકંદરની હકુમતના વખતમાં તે નાધલી ઉમરનો હતો, તેથી સીકંદરની લડાઇમાં તેનો ભાઈ **દારાએસેગર** (યાને ઠીગણાં કદવાલો દારા) મારેઓ ગીઓ તે વેલા તે કાંઈ કરી શકીઓતો નહી; પણ મલુકેતવાએફના વખતમાં તેના દીકરા અશકે ઇરાંનનો દેશ પોતાના કબજામાં લેઇને ઇરાંન દેશમાં અશકાંનીઆંન ટોલાની હકુમત ચાલુ કીધી હતી. એ વીશેનું લખાંણ 'તારીખે તબરી' માં આએ પ્રમાણે આવેલું છે:—

از روم ملکی بیامد و از دجله بگذشت و ازین سو آمد نام وی
ابطیس و ازآب دجله ازین سوی حد سواد تا حد اهواز و فارس و ری
بگرفت و ملوک طوایف اورا فرمان نکردند و سرهی رومی برخویشتن
ملک کردند پس دارا ال کبر را پسری بود نام وی اشک و بوقت اسکندر
خرد بود و بری بود و چون اسکندر برادرش دارا ال صغر را بکشت

ઓલાદથી ઉતરેલોછે. અને તેજ કયાંની ઓલાદથી સાસાની તબકાના પાદશાહો કેહવાએછે. આએ દરએક પાદશાહની અંદર ખોદાએતાલાની તાબેદારીની અસર—ખાલેસી—મોહટાઇ—પ્રમાણીક મજહબ—દુનીઆંની નેકી—તથા લોકોને હકુમતથી છુટાપણું આપવું એ જમશેદથી ઉતરતું આવીઉં હતું. અને આદમીઓ તેને લગતી (યાને જમશેદની ઓલાદની) યાદ રાખીને હકુમતને સારૂં અનજમાએશવાલા પાદશાહની નેમણુક કરતાં હતાં. અને એજ તોખમનાઓથી એક પછી એકના સંબંધથી ફ્રશકેરેતીનો (યાને છેલ્લા સુધારાનો) સંબંધ (દીનમાં) જણાવેલોછે.

૬ દીનમાં જણાવેલુંછે કે, (દુનીઆંમાં) બુરી હકુમત ઝોહાકની ઓલાદનાઓથી છે. (પેગમબર જરતોસ્તની પછી) નવમી તથા દસમી સદીમાં આએ ઓલાદના તાબેદારો થાઇ ગીઆછે.* અને તે દરએક સખ્શ અપ્રમાંણીક—એબવન્તો—અનીતીવાલો—દુનીઆંને નોકસાંન—હલાકી અને વેરાંન કરવાનો વીચાર ધરાવનારો, તથા હકુમતથી રઇઅતને તંગીમાં રાખનારો ઝોહાકથી હતો. આદમીઓને બુરા હાકમ તરીકે તપાસ કરવાનું, અને તેને વીશેનો સેવટનો ઠરાવ કરવાનું, તે ઝોહાક (નાં નાંમ) ની યાદથી હતું. તાજના તોખમનાઓને (કુદરતથી) અપકીરતી—હાંણી પોંહચવી અને અપ્રસીદ્ધ થવુંછે.

૭ દીનમાં જણાવેલુંછે કે, દુનીઆંની શરૂઆતથી ભલી દીનના તરીકાની બખ્શેશ મેલવનાર ગયોમર્દ હતો. અને તેની મારફતે આદમીની

این چیزي نتوانست کردن پس این ایطیحس رومي بیامد و ملک
ازآب دجله این سوي تا ري بگرفت این اشک شده بود لختي سپاه
اورا کرد آمد و ملوک طوایف هرکسي اورا یاري کردند و سپاه و
خواسته فرستادند تا ایطیحس را بکشت و همه مملکت وي بگرفت
ازآب دجله تا ري و ملوک طوایف اورا فرمان کردند چون اورا بشناختند
که پسر دارا بود و ملک اورا سزا بود و بدو نامها کردند و نام او بر
عنوان پیش از نام خود کردند

* આએ વખતમાં 'મજદક' તથા તેના જાએનશીનોએ ઇરાંનમાં મજદકી દીન તથા દારનો ફેલાવો કીધો હતો, પણ તેઓને કતલ કરાવીને નોશેરવાંન આદલે ઇરાંનમાંથી મજદકી દીનવાલાઓનો નાસ કીધો હતો.

ઓલાદ ચાલુ થઇ હતી.* હોશંગની મારફતે હકુમત અને નીઆધીસ-પણું ચાલુ થયું હતું. જમશેદની મારફતે દુનીઆંને અમર્ગ કરવાનું કાંમ ચાલુ થાઇઉં હતું. અને જમશેદની પછી તેની દીનથી જમશેદની ઓલાદમાંના પાદશાહોએ જરતોશ્તના વખત સુધી ઇરાંનમાં સુધરેલી હકુમત ચલાવી હતી. જરતોશ્તની મારફતે (આદમીઓની અંદર) દીન સંપુરણ રીતે કબુલ થવાએ તથા રેવાજ પાંમવાએ, દેવનાં કાલબુદોને શેકસ્ત પોંહચી હતી.† બીજી વખતે (દીનને લગતો) સુધારો કરતાં જરતોશ્તની ઓલાદના હોશેદરની મારફતે ચોપગાં (વેહશી) જાનવરોનાં કાલબુદો શેકસ્ત પાંમશે. તરીજી મરતબે (દીનને લગતો) પાછો સુધારો કરતી

---

* ફરવરદીન યશતના ૨૪ માં પ્રકરણના ૮૭ મા ફકરામાં ગયોમર્દનાં અશો ફરોહરની યાદ કરતાં આએ રીતનું વરણન આવેલું છે:—

[illegible]

[illegible]

[illegible]

"ગયોમરદનાં અશો ફરોહરની હમો યાદ કરીએ છઇએ. જેણે પેહેલાં અહુરમજદના વીચારને અને તેની શીખામણને સાંભલી હતી. અને જેનીથી અહુરમજદે ઇરાંની પ્રજાવાલી જાતને તથા તેની બુનીઆદને ઉતપન કીધી હતી."

† યજશનેના નવમાં હાનાં ૧૪ અને ૧૫ માં ફેકરામાં જરતોશતે દેવોનાં કાલબુદનો નાસ કીધો તે વીશેનું વરણન હોમ યજદની જબાંનીથી આએ રીતે આવેલું છે:—

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

"ઓ જરતોશ્ત વખણાએલાં ઇરાંનવેજની અંદર તું પેહલવેહલાં ચાર અહુનવર ગણીને પઢેઓ.¹ અને બુલંદ આવાજે (તે અહુનવરનું) પઢાંણ કીધા પછી ઓ જરતોશત તુંએ સઘલા દેવોને જમીનની અંદર છુપીઆ કીધા; જેઓ તેની આગમચ આદમીનાં રૂપમાં આએ પૃથવી ઉપર આવતા હતા. માટે તું તારાં શરીર અને આત્મા એ બંધેના બલથી ઘણોજ બુજોરગ—ઘણોજ કઉઅતદાર—ઘણોજ ઉદીઓગી—ઘણીજ જડપવાલો અને (દરએક કાંમમાં) ઘણીજ ફતેહ મેલવનારો છે."

¹ આએ ચાર અહુનવર યજશનેની અંદર અએતદતેમની સેવટે હોમને કુટતાં પઢવામાં આવેછે તેને સમજવા.

વખતે જરતોસ્તની ઓલાદનાં 'હોશેદર માહ' ની મારફતે દંખ મારનારાં (જાનવરો) ની ઓલાદનાં કાલબુદો શેકસ્ત પાંમશે. અને ચોથી મરતબે પાછો (દીનને લગતો) સુધારો કરતી વખતે જરતોસ્તની ઓલાદના સોસીઓશની મારફતે બે પગી ઓલાદનાં (આદમીઓનાં) દરૂજનાં જેવાં કાલબુદો શેકસ્ત પાંમશે. (એટલે જે બુરા ખવાસનાં આદમીઓની અંદરથી તેઓના દુરગુણો નીકલી જશે.) દરએક મરતબે દુનીઆંમાં તે પ્રમાંણીક મજહબને ચાલુ કરવાએ તથા સઘલાં આદમીઓએ તે ઉપર એતેકાદ રાખવાએ અને ચુસ્ત રેહવાએ દાદારની ઇચ્છા અને ફરમાનથી તનપસીનને લગતો છેલ્લો સુધારો થશે? ૮

બુરી દીન—એ દેવોની અનીતીનો (માંણસોને) ફરેબ આપવા સારૂ છે. અને તે પેહલ્લાં પેદાએશને ઘટાડનારા ઝોહાકે પસંદ કીધી હતી. અને યાહુદીઓનાં ધરમ પુસતકનાં લખાંણની શરૂઆત તેણે કીધી હતી. ઝોહાકથી દુનીઆં અપ્રમાંણીક—એબવન્તી—અનીતીવાલી—નોકસાંનકારક અને મોતવન્તી (યાને દોજખની સજા ભોગવવાને લાએકની) બનીછે. યાહુદીઓના પેગમબર એબરાહીમનું (આએ દુની-આંમાં) પોંહચવું તેનાથી થાએઉં હતું. અને પેહલ્લી—બીજી અને તરીજી વખતે લોકોને યાહુદીના ધરમના તાબેદાર થવું તેનાથી બનીઉં હતું. અને મજદીઅસ્ની દીન ધરાવનારાં દુનીઆંનાં આદમીઓને હમેશાં તરેહવાર રીતે અપ્રમાણીક—એબવન્તું—અનીતીવાલું—જનાકાર—બદકાર અને હાંણી પોંહચાડનાર બનવું, આએ ઝોહાકના ધરમવાલા આનજુદેહ સરદારોથી છે. તેઓને તોડવા માટે લાએકના થવા, દુનીઆંને તેઓથી પાક રાખવા અને તેઓથી લોકોને છુટકારો આપવા સારૂ દીનમાં જણાવેલુંછે. માટે બીજી બેહદ વસ્તુઓને તરણ મરતબે તપાસવાએ જે (વસ્તુ) હયાતીવાલાં ઇનસાંનોને વધારે સારી હોએ તેથી તેઓને સુધારવાં. અને જે ચીજ બુરી હોએ તેને ભાંજવી અને ખરાબ કરવી. આ વીચાર ભલી દીનવાલી હકુમત અને બુરી દીનવાલી હકુમતને સારૂં જણાવેલોછે. ૯

૧ **(૧૩૦) દીનદાર આદમી દીનના સબબને લીધે તે દીનને નામે ઓલખાએછે, તે વીશે ભલી દીનને લગતો ખોલાસો.**

૨ જાણવું કે, જે માણસની અંદર મજદીઅસ્ની દીન હોએછે, તે (આદમી) મજદીઅસ્ની દીનનો વીચાર રાખવાના સબબથી પોતે મજદીઅસ્ની દીનવાલું કેહવાએછે. એની મીસલ આએ પ્રમાણે છે કે, જેમ દરએક જાત તેની અંદરની બુનીઆદને લીધે તેને નામે ઓલખાએછે, તેજ પ્રમાણે દીનદાર આદમી દીનને લગતા વીચારથી પોતાને ચલાવવાએ મજદીઅસ્ની દીનને લગતો કેહવાએછે.

૧ **(૧૩૧) (માણસનાં) રવાંનને તેનાં બદનની મારફતે ગુનાહથી દુર રેહવાએ અને સવાબનું કાંમ કરવાએ (ખોદાતાલાની તરફથી) શુકર ગુજારી મેલવવીછે, અને તેથી ઊલટું ચાલવાના સબબે કેદી થવુંછે; તે વીશે ભલી દીનને લગતો ખોલાસો.**

૨ જાંણવું કે, જેમ એક સવારને તથા હાંકનારને ઘોડાથી કઉઅત મલેછે, તેમ રવાંનને બદનથી કઉઅત મલેછે. રવાંન, તેના માલેક તથા તેને બદન આપનારની તરફથી, તેને મારેની લાએક કઉઅતનો બદલો મેલવનારૂં બદનને શીખામણ દેઈને ગુનાહ કરવાથી પાછું રાખવાએછે. અને આલસાઈથી સુખને પસંદ કરવાએ, તથા સુસ્તીથી બેદરકાર રેહવાએ, અને ગુનાહથી પરહેજ નહી કરવાએ, તથા સવાબ કરવા વગર રેહવાએ, તે રવાંનને સજા કરવાને લાએકનાં મકાંનમાં નાંખેછે. આએ પ્રમાણે કે, જેમ એક પાદશાહ તેના ઘોડાને સારી કેલવણી આપનારા ઘોડા કેલવનારનું, ઘોડાને સારી કેલવણી આપવા સારૂ તથા તે ઘોડાને સારી ચાલથી ચલાવવા માટે એહસાંન માંનનારો (ઇઆને સારો બદલો આપનારો) છે, અને નહી સારી કેલવણી આપવાથી તે પાદશાહ તે (કેલવનાર) ને કેદમાં રાખવો વાજબી ગણેછે તેમ.

(૧૩૧) આદમીઓમાંનાં વધારે સારી ખસલતવાલાં તથા વધારે બુરી ખસલતવાલાં (આદમી) ઓ વીશે, ભલી દીનને લગતો બોલારો. ૧

—∞◇∞—

જાંણવું કે, બુરા (દેવના) સાયાથી જાલવવા સારૂં આદમીઓની અંદર યજદી ખોરેહ પોંહચવાએ તેઓ ઘણી સારી ખસલતવાલાં રેહછે. જેમ યજદો પોતાનાં કાંમની અંદર ઘણા ઉલટ ભરેલા રેહછે, તેમજ આદમી પોતાના ધંધાની અંદર વધારે ઉલટ ભરેલું રેહછે, તે ઉપલા સબબને લીધેછે. આદમીઓમાં જે કોઇ (પોતાનાં) કાંમની અંદર વધારે ઉલટ ભરેલું હોએછે, તે તેના આત્માના (ઉપર જણાવેલા યજદી) સંબંધને લીધેછે; અને વલી યજદોની સાથના સંબંધથી કાંમ કરવાએ તે (આદમી) ખોદાએ-તાલાનો વધારે સંબંધ ધરાવનારૂં થાએછે. (દરેક આદમીએ) યજદોથી લાએક બનવાએ ખોદાએતાલાનો આભાર માનવો જોઇએ. વલી તેની અંદર કાંમ કરવા સારૂ યજદોની તરફથી પોંહચેલાં કઉઅતને લીધે, તથા બુરા (દેવ) ના સાયાથી (તેનો) સંભાલ કરવાને માટે ખોદાઇ નુરના પોંહચવાએ, (આદમી) ઘણું ઇમાંનદાર રેહછે. ભલી દીનની અંદર અહુરમજદના કલાંમથી જણાવેલુંછે કેઃ—"યજદી ખોરેહની બખશેશ તેને (યાને માણસને) ઉલટવાલું રાખનાર, તથા પેલા નોકસાંન કરનાર અને બુરા સાયાવાલા (એહરેમન) થી ઘણું દુર રાખનાર છે." ૨

તેથી જે કોઇ ઉદીઓગ વગર વધારે આલસુ રેહનાર છે, તે યજદોના સંબંધનું કાંમ કરવાથી દુર રેહનારો શખ્સ યજદાંની તરફથી મલેલી કઉઅત છતાં નહી કાંમ કરવાને લીધે ખચીત ખોદાએતાલાનો આભાર માનનારો નથી. એ વીશે ભલી દીનની અંદર અહુરમજદના કલાંમથી (વલી) જણાવેલુંછે કેઃ—"તેને (દેવના) બુરા સાયાથી આલસાઇવાલાં પાપની બખ્શેશ છે." એજ કારણ-સર જ્યાં તે દુકાલને પસંદ કરનારો આલસુ છે, ત્યાં તેને સારૂ અહુરમજદે અનાજ પેદા કરેલો નથી. ૩

—∞◇∞—

૧ (૧૩૩) દીનવાલાઓના કેહવાની સમજને દાનાઈથી કબુલ રાખવી, અને જેનો ભરમ તથા કારણ દાનાઈથી નહી જણાએ તેને નહી કબુલ રાખવા વીશે, ભલી દીનને લગતો ખોલાસો.

૨ જાંણવું કે, આદમીઓની અંદર ઇનસાફ કરનારી અક્કલ છે, તેથી જેમ એક નીઆધીસ તે (ઇનસાફ)ને લગતી ભેદ ભરેલી બાબતની ઉપર તેને લગતો ચુકાદો કરવા સારૂં, આબરૂદાર માણસની શાક્ષીને કબુલ રાખેછે, અને જે કાંઇ તેની દાનાઇમાં સાચું બોલવું જણાએછે તેને તે પસંદ કરેછે; તેમ ચુકાદો કરનારી અક્કલ (જે) ભેદ ભરેલી બાબત (યાને ગેબને લગતી સમજ) હયાતીને સારૂં મેલવવાજોગ છે, અને (જે) હયાતીને સારૂં મેલવવાજોગ નથી, તેને દીનને લગતી સમજથી કબુલ રાખેછે. જે (વસ્તુ) દાંનાઇની મારફતે ચહડતે દરજજેની અને સઘલી રીતે સાચવટ ભરેલી ૩ જણાએ, તે દાંનાઇને લગતી વસ્તુ છે; (તેથી) જે (વસ્તુ) દીનની દાંનાઇની મારફતે કંગાલ અને ખોટારાંવાલી જણાએ, તેના કલાંમ હયાતીને મારેના ૪ નથી. જેમ એક નીઆધીસની હજુરમાં એક જુદો શખ્સ બુરી સમજવાલી શાક્ષી આપેછે, તેનું શક ભરેલું બોલવું તે નીઆધીસને કબુલ કરવાજોગ નથી, તેમ અક્કલની હજુરમાં જે અન્ધકાર સમજ કેહવામાં આવેછે, તેને તે ચુકાદો કરનારી અક્કલ કબુલ રાખતી નથી.

૧ (૧૩૪) કરવાજોગ અને નહીં કરવાજોગ કાંમ વીશે, ભલી દીનને લગતો ખોલાસો.

૨ જાંણવું કે, સવાબ કરવાજોગ છે; અને ગુનાહ કરવાજોગ નથી. ૩ સવાબ બે તરેહના છે, એક સવાબ જાતી સવાબ તરીકે છે, જેવો કે ભલાઓને ખુશી રાખવાને લગતો. બીજો સવાબ મોહટો વીચાર (યાને મોહટાં મનને લગતો છે, જેવો કે ભલા લોકોનાં સુખને મારેના મોટા વીચારથી ૪ બુરી દીનવાલાઓને ખુશી રાખવાને લગતો. ગુનાહબી બે તરેહના છે, એક ગુનાહ જાતી ગુનાહ તરીકે છે, જેવો કે ભલાઓને દુખી રાખવાનો; અને

બીજો ગુનાહ ખરાબ વીચારને માટેનો છે, જેમ કે જે (બુરી દીનના) લોકો ભલાઓને સારૂ મોટો વીચાર રાખનારા હોએ કે ભલાઓ ખુશી રેહ, તેવા બુરી દીનવાલાઓને દુઃખી કરવાનો.

(૧૩૭) આત્માને લગતી બોધ શક્તિ (યાને બુદ્ધી) બદનની તપાસ અંદરથી અને બાહેરથી રાખેછે, તે વીશે ભલી દીનને લગતો ખોલાસો.

૧

જાંણવું કે, બદનની અંદર આત્માને લગતી બોધ શક્તિ છે, તે લોભના જોસ્સાથી તેને તપાસેલું રાખેછે. અને તે બોધ શક્તિ બદનની બાહેરથી છેક બદનની અંદર જે કાંઈ ખોરાક પોહચેછે, તે રોટી તથા ગોશ-તનો પ્રમાંણીક ખોરાક ખાવાની તથા કાએદાસર દારૂ પીવાની માણસને સમજ આપેછે. તેમજ બોધ શક્તિ નસા* તથા એહરનસા† બાહેરથી (અંજાણપણે) ખાવામાં આવે તેથી બદનને ઘણીજ સુગંધીવાલાં ફુલપાંણ સુગવાની ચેતવણી આપેછે; અને નસા તથા એહર (તે બોધ શક્તિ) અને તેને લગતી વધારે રીમની બદન સાથે આમેજ થાએ તેની (માંણસને) સમજ આપેછે. આત્માને લગતી બોધ શક્તિ, ભલા વીચારવાલી (બેહુમનની) શક્તિ જે બુદ્ધીનું મુલ છે, તેના બદનની અંદર રેહવાએ, બુરાં મનવાલા (અકોમન) ને તે (માણસ) ની ઉપર દોડવાથી તથા બુરાઈને પસંદ કરવાથી (તેને) જાલવેછે. તે (શખ્સ) નેકીથી સારી ચાલચલણવાલો છે, (એટલેજે દીનને લગતી હકુમતથી પોતાને ભલી ચાલચલણવાલો રાખેછે,) કે જે નેકીની હકુમત તલે હયાતી ભોગવેછે.

૨ ૩ ૪ ૫ ૬

---

* નસા—એ મુએલાં આદમી—સગ—અને બીજાં રોગ તથા મરણ ઉતપન કરનારાં જાનવરોના માસને કેહછે.

† એહરનસા—એ મુએલાં યા જીવતાં માણસના મુરદાલ બાલ—નખ—લોહી—પેશાબ અને ચરકીનને કેહછે.

१ ## (૧૩૫) પાદશાહોની સરવેથી સરસ ખુબી તથા સરવેથી સરસ બદી વીશે, ભલી દીનને લગતો ખોલાસો.

२ જાંણવું કે, ભલી દીનમાં જણાવેલુંછે કે પાદશાહોની સરવેથી સરસ ખુબી, સારા પ્રતાપે (યાને ખોદાઇ નુરની સાહેતાથી) દુનીઆંને સારી રીતે રાખવાએછે. અને (તેઓની) સરવેથી સરસ બદી, બુરા સાયાથી (યાને ૩ દેવોની સાહેતાથી) દુનીઆંને ઘણી ખરાબ રીતે રાખવાએછે. સારો પ્રતાપ આએ પ્રમાણેનો છે કે, તે યજદી પ્રતાપે કરી પેલો પાદશાહ દુનીઆંનાં લોકોનો સંભાલ તથા તેઓને ચલાવવું એક ઘેરધણીઆણીની માફક કરેછે, (એટલેજે જેમ એક ઓરત ઘરનાં લોકોને લગતો સઘલો કારોબાર સારી રીતે ૪ ચલાવેછે, તેમ તે પાદશાહ દુનીઆંના લોકોનો કારોબાર ચલાવેછે.) સારી રીતે રાખવું એ પ્રમાણે છે કે, દુનીઆંના લોકોને ઇનસાફ આપવાએ, તથા તેઓને સુખ આપવાએ, અને ફાએદો કરવાએ, તે સારી ચાલવાલો પાદશાહ દુનીઆંને સારી રીતે રાખી શકેછે.

૫ બુરો સાયો આએ પ્રકારનો છે કે, તે દેવના સાયાને લીધે એક પાદશાહ દુનીઆંના લોકોનો (ઘરની) ઓરતની માફક સંભાલ કરી શકતો નથી, પણ તેઓને તે એક ફીતનાખોર ઓરતની માફક ચલાવનાર છે.

૬ (રૈયતને) ખરાબ રીતે રાખવું, આએ રીતે છે કે તે બુરી ચાલચલણવાલો પાદશાહ દુનીઆંના લોકોને ઇનસાફ નહી આપવાથી અને તેઓને નોકસાંન તથા દુઃખ પોંહચાડવાએ ખરાબ રીતે રાખનારો છે.

१ ## (૧૩૭) આદમી (પોતાના) છુટકારાને સારૂ પેદા કરનારવું કરજદાર (યાને આભારી) છે, તે વીશે ભલી દીનને લગતો ખોલાસો.

२ જાંણવું કે, જેમ એક સ્તુતી કરવાજોગ (આદમી) બીજા શખ્સથી તેને મારેંની વખાંણ થવાએ તેનો ઉપકાર માંનેછે, તથા તેનો પાછો બદલો આપવાની ધારણા રાખેછે, અને હમેશાં તે બુજોર્ગ બદલાનાં પરીણામવાલા સ્તુતી કરનારને (તેનાં) કરેલાં કાંમનો બુજોરગ બદલો તેની

તરફથી (યાને જેની વખાણ થાએલીછે તેથી) મેલવવાએ સેવટનું કાંમ ગણેછે; તે પ્રમાણેની સરવેથી સરસ વખાણ કરવાજોગ પાક અને ભલા પેદા કરનારની ઇચ્છાછે. તેથી તે સાહેબ તેની તાબેદાર પેદાએશને તેની પોતાની પ્રસ્તેશ અને વખાંણ કરવાથી તેનાં કાંમનો બદલો આપનાર છે. વલી તે સાહેબે માણસને તે કામને માટેની (યાને ખોદાએતાલાની પ્રસ્તેશ અને વખાણ કરવાની) શક્તિથી લાએક બનાવેલુંછે, તે સબબથી તેને સારૂ (માણસે) કરેલાં કામનો બદલો આપવાની તેને જરૂરની ફરજ વીચારવી તથા બદલો આપવોછે. અને પોતાની તરફથી તે બદલો મેલવનારને તેનાં કરેલાં કામનો બદલો મલવાને કામના બદલા તરીકે ગણવા કહેલુંછે. કેટલેએક દરજજે હીયાંસુધી છે કે, કોઇબી કઉઅતદાર (યાને ખુબીવન્તાં) કાંમથી, બદલો આપનાર (દાદાર)થી માણસ ખાલી રેહનારૂં નથી. ૩

(૧૩૮) ભલી દીન તથા બુરી દીનને લગતો અસબાબ, તથા ભલી દીનવાલાની સરવેથી ઊતરતી, મદયમ અને સરવેથી ચહડતે દરજજેની પદવી, તથા (ભલી દીન અને બુરી દીન) એ દરએકના ટોલ વીશે, ભલી દીનને લગતો ખોલાસો. ૧

૨ જાંણવું કે, ભલી દીનને લગતો અસબાબ, આદમીની અંદર અહુરમજદની ઇચ્છા તથા ભલી દીનને માટેનો જાતી વીચાર હોવાને લીધેછે. અને તેને લગતો તોલ બેહુ દુનીઆંને લગતા રોશન વીચારવાલા તરીકા ઉપરથી થાઇ શકેછે.

૩ બુરી દીનને લગતો અસબાબ, આદમીની અંદર ભલી દીનને માટેનો જાતી વીચાર નાપસંદ હોવાને લીધેછે; અને તેની મીસાલ અન્ધકારને લગતી દીનના વીચાર અને બુરી અક્કલના તરીકાવાલાં અન્તકરણ ઉપરથી છે. ૪ બુરી દીનને લગતો અસબાબ દીનની હયાતીને નહી માનવાનો છે, અને તેને લગતો તોલ અન્તકરણને અહુરમજદના મારગથી બંધ કરવાએ તથા અહુરમજદની નસીહત વગર પોતાને રાખવાએછે. ૫ ભલી દીનની સરવેથી ઉતરતી પદવીવાલું (આદમી), અહુરમ-

જદની મરજીને લગતું ઘણુંજ થોડું વીચારનાર—ઘણુંજ થોડું સ્મરણ કરનાર અને ઘણુંજ થોડું કાંમ કરનારછે; અને ભલી દીનને લગતો
૬ તેનો તોલ સરવેથી ઉતરતાં અશો (આદમી) ને લગતો છે. ભલી દીનની મધ્યમ પદવીવાલું (આદમી), અહુરમજદની મરજીને લગતું મધ્યમ વીચારનાર—મધ્યમ સમરણ કરનાર અને મધ્યમ કાંમ કરનારછે; અને તેનો ભલી દીનને લગતો તોલ મધ્યમ અશો (આદમી) ને લગતો છે.
૭ ભલી દીનની સરવેથી સરસ પદવીવાલું (આદમી), અહુરમજદની મરજીને લગતું સરવેથી સરસ વીચાર કરનારૂં તથા સમરણ કરનારૂં અને કાંમ કરનારૂં છે. અને તેનો ભલી દીનને લગતો તોલ સરવેથી ઓત્તમ અશો (આદમી) ને લગતો છે.

૧ (૨૩૧) આત્માની ઈચ્છા યજદાંની તરફની હયાતીને પસંદ કરવાનીછે તે વીશે; તથા ખલકની હયાતીને આડે આવનારા તથા ખલકની આગમચના હરીફ વીશે, ભલી દીનને લગતો ખોલાસો.

૨ જાંણવું કે, આત્માની ઇચ્છા, ખોદાની તરફથી હયાતીને ચાહવાની અને બદનને યજદોની ખાલેસ દોસ્તી તથા કામ કરવાને માટેની ઇચ્છા આપવાનીછે. વલી તે ઇચ્છા આરાધના કરવાજોગ ફરોહરના સ્પીતમાંન જરતોશતે ખોદાની તરફથી માંગી હતી. યજદાંની ઇચ્છાવાલો આત્મા હમેશના સવાબે કરીછે. આત્માને યજદાંની તરફની ખુશી, ભલા વીચાર વાલી જાતી અક્કલના સંબંધથી છે. ભલી દીનને પસંદ કરનારૂં (આદમી) આત્માને સારૂ ભલી વસ્તુને પસંદ કરનારૂં છે; કારણકે જરતોશતનો આત્મા યજદાંનાં સંબંધવાલો તેથી થયો હતો. અને આએ દુનીઆંમાં તે ભલી દીનના વડા ધરમગુરૂ તરીકે જણાયો હતો. તથા તે (અશો જરતોશત) યજદી ખવાસથી યજદોને મલતું કાંમ કરનારા પાદશાહોને ખોરેહ તથા કીરતી આપનારો હતો; સબબ કે તે (પાદશાહ) ઓની ઇચ્છા (તેઓની) ઓલીંદની મારફતે ફશકેરેતને લગતો સુધારો કરવાની હતી.
૩ જે (પાદશાહ) દેવોની ઇચ્છાથી દેવ પ્રસ્તીની મારફતે દેવોનું કાંમ કરનારો છે, તે બુરા સાયાવાલો હાકમ છે. જે પ્રમાણેની ઇચ્છાને

પેદાએશનો ઘટારો કરનારા હાકમ ઝોહાકે પસંદ કરી હતી. દેવની ઇચ્છાવાલું (માણસ) હમેશના ગુનાહે કરીછે. આત્માને દેવોની તરફથી ખુશી, બુરાં મનવાલી ઉલટી અક્કલના સંબંધથી છે. જે કોઇ આત્માને સારૂ તે (બુરી દીન) ને પસંદ કરનાર છે, તે ઘણાં બુરાં સેવટવાલો છે. કારણકે પેલો ઝોહાક દેવોના સંબંધવાલો તે (બુરી દીન) થી થાયો હતો. અને તેનું ઘણુંજ બુરૂ સેવટ આવીઉં હતું. અને તે (દીન) ને લીધે, તે આએ દુનીઆંનાં લોકોમાં બુરી દીનના વડા ધરમગુરૂ તરીકે જણાયો હતો. અને તે પાપી દરૂજ (યાને અંગ્રમઇનીઉશ) ના ખવાસની (લોકોને) કેલવણી આપનારો તથા તેને મલતી ઇચ્છાનું કાંમ કરનારાઓને ઠગાઇથી ખલકની આબાદીની બખ્શેશ કરનારો હતો. અને તે (ઝોહાક) સેવટે હયાતીવાલાં (ઇનસાંન) ને પાછું દુઃખ દેનારોછે.* જે ધરમગુરૂઓ પછવાડેથી (લોકોને) દુઃખ દેનાર તરીકેના છે, તેઓ સેવટના છુટકારાના આગેવાંન કેમ હોએ? જેઓના મજહબને લગતા સખુનો છુપી બદીની તથા પાપી (અંગ્રમઇનીઉશ) ની કેલવણી આપનારા હોએ, તે મજહબને મારેના કેમ કેહવાએ? મારે તે સારા મજહબને લગતા તથા સારી હકુમતને લગતા કેહવાએ નહીં. ૪

---

* ઝોહાકને વીશે જણાવીઉંછે કે તે હયાતીવાલાં ઇનસાંનને પાછું દુઃખ દેનારોછે. તેનું જાણવું એ છે કે, જ્યારે પાદશાહ ફરેદુને ઝોહાકને મારી નાખવાનો એરાદો કીધો, ત્યારે અશો સરોશે તેને મના કીધો હતો, અને 'દેમાવન્દ' પાહડની અંદરના એક ખોહમાં તેને કેદ કરવાની ભલામણ કરી હતી. અને તેમ ફરેદુને તેને કેદ કરેઓ હતો. જે વીશે ફીરદોસી પોતાની શાહનામાની કેતાબમાં આએ પ્રમાણે લખી ગીઓછે:—

بدان گرزهٔ گاو سر دست برد — بزد بر سرش ترگ او کرد خورد

بیامد سروش خجسته دمان — مزن گفت و کورا نیامد زمان

همیدون شکسته ببندش چو سنگ — ببر تا دو کوه آیدت پیش تنگ

بکوه اندرون به بود بند اوی — نیاید برش خویش و پیوند اوی

જો કે પાક અવસ્તામાં ફરેદુને ઝોહાકને મારીનાંખીઓ એવું લખાણ આપણને મલેછે. પણ બુન્દેહશને—જંદે બેહમનયશત—પેહલવી જામાસ્પ નાંમેહ—અને આફરીને અરદાફરૂઅશમાં ફરેદુને ઝોહાકને 'દેમાવન્દ' પાહડનાં ઉંડાંનમાં બંધ કીધોછે, અને આખેરના વખતમાં તે બંદથી છુટશે, અને સેવટે પેહલવાન સાંમ તેને મારશે. એવું લખાણ આપણને મલેછે.

૧ (૧૯૦) આદમીને લગતો ટોલ (કેમ કરવો તે) વીશે ભલી દીનને લગતો ખોલાસો.

૨ જાંણવું કે, આદમીનો ટોલ (યાને તેને લગતી પીછાંણ) આએ (નીચે જણાવેલી) બે રીતથી ધ્યાંનમાં આવેછે. તેમાં એક અક્કલની કઉઅતવાલું, અને બીજું અક્કલની નબલાઇવાલું (આદમી) છે. ૩ અક્કલની કઉઅતવાલું (આદમી) દરએક ચીજનો સોક અક્કલથી કરનારૂં, અક્કલથી કાએદાસર ચાલનારૂં, અક્કલથી તપાસ રાખનારૂં, અને ૪ અક્કલથી (પોતાની) સલામતીને જોનારૂં છે. અક્કલની નબલાઇવાલું (આદમી), મતલબી એરાદાવાલું તથા મતલબી તરીકાથી ચાલનારૂં છે. અને મતલબી તરીકાથી ચાલનારૂં આદમી હયાતી જે રંગીન વસંતરૂતુના જેવીછે, તેને જોતું નથી. એટલેજે ચંદ્રને ખાંમીથી જોનારાઓને જેમ ચંદ્ર દેખાએછે, તેમ તેને તેઓ કબુલ રાખેછે, (તે પ્રમાણે અક્કલની નબલાઇવાલુ ૫ આદમી તેની ખાંમીને જોઇ શકતું નથી.) બુરા એરાદાવાલું (આદમી) એ પ્રમાણે પોતાની હયાતીને દાંનાઇથી જોયા વગર ખરાબ કરનારૂં તથા સારી સમજ વગરનું છે; અને તે પોતાની સવાદશક્તિથી મીથાં તથા કડવાંને પીછાંણતું નથી, તથા સાંભલવાની શક્તિ છતાં સાચાં અને જુઠાંને ઓલખતું નથી. ગરજાઉ લોકો ગરજને લીધે ખુશબોઇને બદબોઇ તરીકે, અને બદબોઇને ખુશબોઇ તરીકે, તથા મીથાંને કડવાં તરીકે, અને કડવાંને મીથાં તરીકે ગણેછે અને બોલેછે. અને એવાં નાપસંદ ૬ ઇમાંનવાલા લોકો (દુનીઆંમાં) ઘણા છે. ઘણા ધરમગુરૂઓ આએ પ્રમાણેનું કાંમ કરનારા છે; અને વલી બુરી સમજના સખુનોથી અનીતીને લગતો અને બીજી બદીને લગતો લોકોને શોક ઉતપન કરનારા છે. અને દરએક ઠેકાંણે (આદમીઓને) સમજવા છતાં, તે અનીતીવાલા ધરમને તેઓ ભલાઇનાં મુલનાં સંબંધવાલો તથા સઘલી દાંનાઇવાલાના સઘલી ભલાઇવાલા ધરમ તરીકે કેહનારા છે.

(૧૬૧) પેદાના કરનારની સ્તુતી અને બંદગી કરવા વીશે, ભલી દીનને લગતો ખોલાસો.

૧

૨ જાંણવું કે; પેદાનો કરનાર પોતે ખલકનાં લોકોને સઘલી ખુબીવાલી જીનદગી આપવાને લીધે, (લોકોની તરફથી) સ્તુતી અને બંદગી કરવાને લાએકનો છે. વલી દાદારની સ્તુતી કરવી એ, તે સાહેબ જે મીનોઇઆંન મીનો, સઘલી સમજ ધરાવનારો, સઘલી શક્તિવાલો, અને પુરી હકુમતવાલો છે, તેની સઘલી સાબેતીઓને લીધેછે. નીઆએશની અંદર (એટલેજે નેમાજની અંદર) દાદારની સરવેથી પેહલલાં વખાંણ કરવી. અને યજશને (યાને આરાધણા) ની અંદર તેની ખશનુમન (એટલેજે યાદ બીજા ઇજદ અમેશાસ્પંદોની) આગમચ કરવી; જેથી દાદારની તરફથી હયાતીવાલી પેદાએશને કઉઅત મલેછે. ખોદાએતાલાની સ્તુતી કેમ કરવી? દાંનાઇ, સચ્ચાઇ, અને સખાવતે કરી. સબબ કે તેથી દાદારને પુરતો મરતબો મલેછે. અને (તે બંદગી કરનાર) આદમીને તેનો બદલો મલેછે. એજ પ્રમાણે પોતાના પેદા કરનારની સ્તુતી, નીઆએશની અંદર સેવટે કરવી ઘટારત છે. તથા યજશનેની અંદર સેવટે તેની ખશનુમન પઢવી સજાવાર છે.* ખોદાએતાલાની આરાધણા—એ પેદાએશને તેનો સંબંધ આપવાના સબબ તરીકે તથા તેના સારા ગુણ, સવાબકારી, અને કઉઅતની બખ્શેશની ગવાહી તરીકે છે. તે (માંણસની) સ્તુતી—બંદગી અને આરાધણા, દાદારની સ્તુતી—બંદગી અને આરાધણા કરવા છતાં સેવટે તે દાદારને, તેમજ તેની પેદાએશને પોંહચતી નથી; કે જેની (સ્તુતી—બંદગી અને આરાધણા) દાદારની તરફથી ધીક્કારવાજોગ તથા તેની પેદાએશને દુઃખ દેવાજોગ હોએ. જે શખ્સ યજદની જગોએ દેવનાં નાંમની યાદ કરનારો હોએ, તે દાદારને મારેની નેક હયાતીવાલો અને તેની અસલ પેદાએશના સંબંધવાલો કેમ કેહવાએ?

૩ જે ધરમગુરૂઓ (ખોદાએતાલાની) બંદગી અને આરાધના કરનારા નથી, તેઓ એકથી બીજાને (ખોદાઇ) મજહબ વીશે શકમંદ કરનારા છે.

---

* એજ પ્રમાણે આપણી દરએક બંદગીમાં પ્રથમ અને સેવટે પેહલી યાદ અશો અહોરમજદની કરેઆમાં આવેલીછે, અને તે પછી તેના પેદા કરેલા યજદ અમેશાસ્પંદોને યાદ કરેઆમાં આવેલીછે.

જેઓનો મજહબ આદમીઓને ખોદાતાલાની બંદગીની સેહમંજ આપવા સારૂ (દુનીઆંની) શરૂઆંતથી મોકલેઆમાં આવેલો હોએ, તેજ ધરમ તરીકેછે. જે ધરમ એ પ્રમાણેનો નહી હોએ, તો તે (મજહબ) ઘણી તસદી—નોકસાંન અને એબને પસંદ કરવાવાલો છે. અને તેને લાવનારા, એહરેમન—દેવ અને દરૂજની તરફ (લોકોને) ફેરવવાને માટેના શખસોછે. અને તેવા મજહબથી દુનીઆં બેકરારીને લાએકની થાએછે. આબાદી વગરનો મજહબ, આદમીઓને દુનીઆંમાં મરતબો આપવાને તથા બખ્શેશ આપવાને માટેનો કેમ હોએ? જે આદમી ખોદાએતાલાની બંદગી અને પ્રસ્તેશ કરવાને લગતા મજહબવાલું હોએછે, તેને તે મહજબને લીધે યજદો પોતાની દાંનાઇની શક્તિવાલું કરેછે. અને તેથી તે (આદમી) ખોદાની બંદગી કરવાના મજહબની દાંનાઇવાલું જાહેર રીતે જણાએછે. આદમીને આબાદી અને સારી હાલત ખોદાએતાલાની ઘણી બંદગી કરવાને લીધેછે.*

---

* યજશનેના ૩૬ મા હાની અંદર પેગમબર અશો જરતોસ્ત દાદાર અહુરમજદની બંદગી કરતી વખતે નીચે જણાવેલો એકરાર કરેછે:—

"ઓ અહુરમજદ! હમો જે તારા કરજદાર બંદા છઇએ, તેથી હમો તું અહુરમજદના આતશની હજુરમાં તન અને મન (એ બેહુ) થી પોંહચીને, તારી ભલી (દીનની) દાંનાઇનાં કામો અને વચનોની મારફતે, તારે માટેના ભલા વીચારથી અને અદબથી હમો તુને નમીએ છઇએ. અને હમો તારા સઘલા સારા વીચાર—સારા વચન અને સારાં કામોની મારફતે તારી હજુરમાં પોંહચીને, નેક જાતોમાંની તારી જાતને અતરે યાદ કરીએ છેઇએ, કે જેથી આએ (હમારૂ) રવાંન, ચહડતે દરજજેનાં મકાંનોમાંનાં ઓરશેદ (પાયા) ને નામે કેહવાતાં બુલંદ મકાનવાલું થાએ."

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

(۲۴۲) આદમીઓની અંદરનાં દાંનાઈવાલાં, ઘણી દાંનાઈવાલાં અને અતિષ્ય દાંનાઈવાલાં માણસ વીશે, ભલી દીનને લગતો ખોલાસો.

જાંણવું કે, આદમીઓની અંદર દાંનાઇવાલું તે (આદમી) છે કે, જેના વીચારની અંદર આવેલાં પાપને, બોલવા અને કરવાથી તે પોતાને દુર રાખે. વધારે દાંનાઇવાલું (આદમી) તે છે કે, જેની ઇચ્છાની અંદર આવેલા ગુનાહને, વીચારની અંદર નહી લીએ. અને ઘણીજ દાંનાઇવાલું (આદમી) તે છે કે, જેની ઇચ્છાની અંદર ગુનાહ આવી શકે નહી તેવા તે ઉપાએ કરે.

(۲۴۳) આએ દુનીઆમાં આદમી તરીકે, દેવ તરીકે અને દેવઆદમી તરીકે જણાએલાં લોકો વીશે, ભલી દીનને લગતો ખોલાસો.

જાંણવું કે, ભલી દીનની સહમજ ઉપરથી, અગમ બુદ્ધીવાલા પાદશાહનું (યાને પેગમબર જરતોસ્તનું) કેહવુંછે કે, આએ દુનીઆંની અંદર આદમી તરીકે તથા આદમીની જાત તરીકે આએ તરણ તરેહનાં આદમીઓ ઘણી કઉઅતવાલાં જણાએલાંછે. જે આદમીની અંદર આએ (ઇઆને નીચે જણાવેલા) છ સારા ગુણો અક્કલ—સારો ખવાસ—શરમ—માયા—આભાર માનવો અને ઇમાનદારી હોએ તે માણસ તરીકેછે. જેનામાં આએ છ સારા ગુણો છે, તેને લીધે તે ઘણા ચહડતા દરજજાવાલું આદમી છે. અને ચહડતે દરજજેનાં આદમીની અંદર તે સરવેથી મોટા દરજજાવાલું છે. જે આદમી (ઉપલા ગુણોમાં) મધ્યમ દરજજાવાલું હોએ તે વચલે દરજજેનુંછે. અને જે આદમી (ઉપલા ગુણોમાં) સરવેથી ઉતરતા દરજજાવાલું હોએ તે સરવેથી પરત દરજજાનું આદમી છે. તે આદમીની જાત કે જેનામાં આએ છ ગુણોમાંનો કોઇ ગુણ નથી, તે આદમી લોકોને નોકસાંન કરનારૂં હોવાને લીધે આદમી તરીકે નથી. વલી જેનામાં આએ (ઉપલા) સારા ગુણોની સાંમણેના દુરગુણો ઉલટા વીચારવાલી અક્કલ—ઠગાઇ કરવાનો

ખવાસ—બેશરમી—જુઠી માયા—વગર આભાર માનવાના બદલાવાલી શક્તિ અને ઇમાંનદારીને દુર કરનારો વીશવાસઘાત ઇતીઆદી હોએ તો

૯ તેં બદકારીના દુરગુણોને લીધે તે આદમી દેવ છે. અને વલી જે આદમીની અંદર સારા ગુણો વગર બદીના સંબંધવાલા તરીકાના દુરગુણો હોએ, તે

૧૦ મરદુમ દેવ (ઇઆને દેવ આદમી) છે. આએ દુનીઆંની અંદર જવાંની પાક આદમીને લીધેછે. એટલાસારૂ બદકારીના સંબંધ વગરના તથા દેવના સંબંધ વગરના—ઘણા સારા ગુણવાલા શખસને (મજદીઅસનાલોએ) વખાંણવો અને તેને મોટાઇ આપવી. અને ઘણી એબવાલાને ધીક્કારવો અને તેને હલકો ગણવો. તથા સારા ગુણ વગરના (શખ્સ) ને સારા

૧૧ ગુણવાલાઓની અંદર મુતલક ચહડતે દરજ્જેનો ગણવો નહી. ભલી દીનની અંદર નસીહત કરેલીછે કે જે કોઇ એબની અંદર થોડી એબવાલો હોએ, તોપણ તેની સાથે નેક માણસે સંબંધ રાખવો નહી.

૧ (૧૬૯) લોકોને બીમારીથી આરાંમ કરવા વીશે, ભલી દીનને લગતો ખોલાસો.

૨ જાણવું કે, પુરતાં જોરવાલી દરએક બીમારીના સંબંધથી લોકોને આરાંમ કરવો, એ દુનીઆંને વગર બીમારીવાલી કરવાનો હયાતીને લગતો

૩ એલાજ જે ભલો મજહબ છે, તેથી છે. હમેશાં હયાતીવાલાં ઉતરતે દરજ્જેનાં લોકોને મોટા લોકોની તરફથી મોટાઇ—ભલાઇએ કરીછે. કારણકે દાંનાઇની મારફતે (માણસને) સુધારનારી (વસ્તુ) ભલાઇ છે—અને આત્માને લગતી દાંનાઇ એ ભલો મજહબ છે. માટે દુનીઆંની બીમારીનો જે ઉપાએ છે, તે ખલકનાં લોકોની અંદર ભલા મજહબનું પુરતું બલ ચાલુ રેહવાને લીધેછે. અને તેથી લોકોને બીમારીથી આરાંમ થવોછે.

૧ (૧૭૦) જે ખુબીવન્તો અને જે હલાકીવાલો (શખ્સ) છે તે વીશે, ભલી દીનને લગતો ખોલાસો.

૨ જાણવું કે, ભલી દીનને લગતી સમજ ઉપરથી દીનના પેશવાઓનું નેક (આદમી) ને વીશે (એમ) કેહવુંછે કે, જે શખ્સ હમેશાં ખુબીવન્તો છે,

તે તનદરૂસ્તીવાલો અને પોતાનાં બદન ઉપર શક્તિવાન છે. તથા તેનો ખોરાક વગર જેહમતનો અને વગર ઇજાનો છે. અને ઘરના લોકો સાથે તેને દોસ્તી હોએછે. અને તેની કીરતીનો વધારો થતો જાએછે. જે હમેશની ૩ નેકીવાલો છે, તે હમેશનાં સુખવાલો છે. જેનું રવાંન સલામતીવાલું છે, ૪ તેનું બદન સલામતીવાલું છે. જે દરૂજને બદનની અંદરથી બાહેર કાહ ૫ ડનારો છે, તે પોતાનાં શરીરની ઉપર શક્તિવાંન છે. જે શખ્સ જે કાંઇ મલેછે ૬ તે ઉપર રાજી રેહછે, તેનો ખોરાક વગર જેહમતનો અને વગર ઇજાનો છે. જે તેની સરદારી તલેના આતશ—પાંણી—ગોસ્પંદ અને આદમીને સારી ૭ રીતે રાખેછે, તે ઘરને લગતાંઓ સાથે દોસ્તીવાલો છે. જે ઉદ્દીઓગવાલો છે, ૮ તે કીરતીનો વધારો કરનારો છે. જે હમેશની હલાકીવાલો છે, તે હમેશાં ૯ હલાકી થનારો છે. તે આજારી બદનવાલો છે. તે પોતાનાં બદન ઉપર શક્તિવાંન નથી. તેનો ખોરાક મેહનતવાલો અને ઇજા પોંહચાડનારો છે. તે ઘરનાં લોકો સાથે વગર દોસ્તીવાલો છે. અને તે (પોતાની) કીરતીને મારનારો છે. જે હમેશની ધાસતીવાલો છે, તે હમેશની હલાકીવાલો છે. ૧૦ જેનું રવાંન બીમાર છે, તેનું તન બીમાર છે. જે દરૂજને પોતાનાં ૧૧-૧૨ બદનની અંદર ફાવેલો રાખનાર છે, તે પોતાનાં બદન ઉપર શક્તિવાંન નથી. જે શખ્સ મલે તે ઉપર રાજી રેહતો નથી, તે મેહનત ભરેલા ૧૩ અને ઇજા દેનાર ખોરાકવાલો છે. જે આતશ—પાંણી—ગોસ્પંદ અને ૧૪ આદમી જેઓ તેની સરદારીતલે હોએ તેને બુરી હાલતે રાખનારો છે, તે ઘરનાં રેહવાસીઓનો દોસ્ત નથી. અને જે વગર ઉદ્દીઓગવાલો છે, ૧૫ તે કીરતીને મારનારો છે.

(૧૯૧) દાદાર અહુરમજદની તરફથી આદમી ગુનાહના ૧ સબબવાલું તથા નોકસાંનવાલું બનેલું નથી; તે વીશે ભલી દીનને લગતો ખોલાસો.

જાંણવું કે, દાદાર અહુરમજદે પેદાએશને એક જાતથી પેદા કરેલીછે, ૨ અને આદમીને એક બાપથી જનમ આપેઓછે, તેનું કારણ એછે કે એક જાતના સબબને લીધે લોકો એક બીજાને પાલે—તેને સુધારે અને તેની મદદ કરે. અને આદમી એક માતાથી જનમ પાંમવાને

લીધે એક બીજાં (ઇનસાંન) ને પોતાનાં તરીકે ગણે. અને મેહરબાંન ભાઇઓની માફક એક બીજાની સાથે ખુબી કરે. અને એક બીજાથી હુલાફીને દુર કરે. જેથી માંણસની અંદર તાબેદારીના વીચારવાલી દાંનાઇ—અક્કલ—અને ચહડતે દરજ્જેના સારા ગુણો કરવા સારૂ, બેહમન—સફંદારમદ—સરોશ અને બીજા ઘણાએક યજદોને આદમીની અંદર પોંહચવું તથા મકાંન કરવુંછે. કે તેના સબબથી આદમીઓ દરએક ઠેકાંણે જાંહાંવેર સવાબની ઇચ્છા કરે—સવાબને વીચારે—સવાબને માટેનું બોલે અને સવાબનાં કાંમ કરે ત્યાંવેર તેથી તેઓ પુનનાં કાંમ કરનારા તથા પુનવન્તા થાઇ શકે. પણ જો તે લાએક માંણસ જેઆરે લોભ—બુરો હવસ—ગોસ્સો—અદેખાઇ—ચકુનમ—વેર અને બીજાં પાપ તથા ખોટારાંના વસીલાની દોસ્તી તથા મોહબતવાલું થાએછે, ત્યારે તે પાપી અને મોતને આગલ ચલાવનારૂં માંણસ, એક બીજાને હાંણી પોંહચાડવાને માટેનું તથા દુઃખ દેનારૂં બને છે. (દીનની રાહે) આદમીને થએલા ગુનાહનું નાંખી દેવું તથા તેથી આદમીને માફી બખ્શવી નથી; કારણકે જો આપણે કોઇને મારીએછઇએ તથા દુઃખ દઇએછઇએ તો ઇનસાફની રાહે તેના બદલામાં દીનનાં ફરમાનથી (હાકમ) આપણને મારેછે, અને દુઃખી કરેછે. અને તે વીસીનો માર તથા દુઃખ પાછું આપણા આત્માને પોંહોંચેછે. જેઆરે કોઇને મારવું અને બીજાં દુઃખ દેવા, એ પોતાને સારૂ છે, તથા વગર કારણે બીજાઓને મારવાથી અને દુઃખ દેવાથી ઇનસાફથી પાછી પોતાને (સજા થવાની) ધાસ્તી રેહછે. ત્યારે (માંણસે કોઇને) નહી ઇજા દેવાની તથા દુઃખ આપવાની આદત રાખીને (પોતાને) સુધારવું ઘટારત છે. આદમીની અંદર તેનું (બીજાને) મારવાનું અને દુઃખ દેવાનું કાંમ ગેરવાજબી છે. અને તેથીજ દીનની અંદર નસીહત કરેલીછે કે શેહરના હાકમે આદમીઓને સવાબ કરનારાં અને વગર મારામારીએ રેહનારાં કરવાં. આએ સબબને લીધે ધરમગુરૂઓની અંદર

૩ જે (ધરમગુરૂ) બેકાએદે મારવાનાં કાંમને ગુનાહના સબબ તરીકે જોનારો નથી, તે ગોયા લોભ—બુરો હવસ—ચકુનમ—વેર અને અદેખાઇને આદમીની અંદર કરવાને વાજબી ગણનારો છે. તે ધરમગુરૂના સખુનોનું કેહવું ગોયા દેખઇતું વાંધા ભરેલું અને ખોટારાંવાલું છે.

(૧૯૭) ખોદાએતાલાને લગતી સમજ, વસ્તુની હયાતીને લીધેછે; તે વીશે ભલી દીનને લગતો ખોલાસો. ૧

જાંણવું કે ખોદાએતાલાને લગતી સમજ, વસ્તુની હયાતીને લીધેછે, ૨
અને તે તરણ (વસ્તુથી) છે. એક દાંનાઇ. બીજું—ઇમાંન અને ૩
તરીજી—અજમાએશ, ઇત્યાદી.

એમાં દાંનાઇની જરૂર એટલા વાસતે છે, કે દુનીઆંની બનાવટ ઉપરથી ૪
દુનીઆંનો બનાવનાર છે તેને આપણ પીછાંણી શકીએ. બીજું—ઇમાંનની ૫
જરૂર એટલા વાસ્તે છે કે પરદાની અંદરના આત્માની ગવાહીથી
બેમાલુમ અને અનદીઠ સબબવાલી ખોદાની વસ્તુ ઉપર આપણ વીશવાસ
લાવીએ, તેમજ તેને લગતી જે શાખ્શી મલે તેને આપણ માનીએ.
તરીજું—અજમાએશની જરૂર એટલા વાસ્તે છે કે આજે શુરજને ૬
ઉંચે આવવાના સબબથી અને આવતી કાલે ખોરશેદને ઉપર આવવાનાં
કારણ ઉપરથી, ખોદાએતાલાની હયાતીના આગમચના સબબને આપણ
પીછાંણી શકીએ.

(૧૯૮) આદમીની આબાદ હાલત તથા વેરાંણ હાલત વીશે, ભલી દીનને લગતો ખોલાસો. ૧

જાંણવું કે, આદમીની આબાદ હાલતનું કારણ ભલી દાંનાઇનો ૨
કઉઅતદાર અભીઆસ છે. અને જે દાંનાઇવાલો (શખ્સ) અશોઇમાં ચહડતે ૩
દરજજે પોંહચેછે, તે (નેકીની) ચહડતે દરજજેની ઇચ્છાએ છે. અને જે ૪
(અશોઇમાં) મધ્યમ દરજજે પોંહચેછે, તે (અશોઇની) મધ્યમ ઇચ્છાએ છે.
અને જે (અશોઇમાં) ઉતરતે દરજજેનો હોએછે, તે ઉતરતે દરજજેની ૫
(અશોઇની) ઇચ્છાએ છે. જેનામાં અશોઇની દાંનાઇ મુલતક નથી, તે ગરો- ૬
થમાંનની અંદરની આબાદ બખશેશ વગરનો છે.

૧ (૧૬૧) દાંનાઈ અને બુરી બુદ્ધીની નીશાંની વીશે, ભલી દીનને લગતો ખોલાસો.

૨ જાંણવું કે, દાંનાઇની નીશાંની એ સુલેહ સંપજ—સાચી જબાંન—
૩ ખુશ મીજાજ—સારી દોસ્તી અને સખાવતથી છે. જેકોઇ આએ ખાલેસ
ખુબી સાથની પાંચ ખસલતવાલો છે તે દાંનાઇની ખાંન છે, અને તેથી તેને
દાંનાઇનો દરજજો ધરાવનારાઓમાં દાનાવ ગણવો. અને લોકોએ તેના
૪ દોસ્ત તથા સંબંધવાલા રેહવાની કુશેશ કરવી. બુરી બુદ્ધીની નીશાંની એ
કજીઓ કંકાશ—લથરતી જબાંની—ગમનો વીચાર—ભલાની દુશ્મની
૫ અને બખીલીથી છે. જે કોઇ આએ પાંચ ખવાસવાલો છે, તેને તેથી
બુરી બુદ્ધીના પ્રતાપવાલો ગણવો.– અને તેથી દુર તથા એલાએદું રેહવું.

૧ (૧૭૦) રોશની અને અંધારૂ તથા તે દરએકને લગતા તરીકા વીશે, ભલી દીનને લગતો ખોલાસો.

૨ જાંણવું કે, રોશની બે પ્રકારની છે. (તેમાં) એક બદનની આંખે
જોવાની રોશની છે. અને તે (રોશની) બદનની ખોલ્લી આંખે દેખાએછે.
અને બીજી રોશની આત્માની આંખે જોવાની છે. અને તે આત્માની
૩ ખોલ્લી આંખે દેખાએછે. અને તેને લગતી દરએક સમજને (માંણસની
અંદર) લેઇ જાનાર બેહમન (યાને ભલા વીચારવાલી શક્તિ) અને બીજા
ભલા નુરી યજદો છે. દાંનાઇને લગતી આંખને ખોલ્લી રાખવી આત્માની
આંખની કઉઅતે છે. આત્માઇ શક્તિ સારી શક્તિવાલી વસ્તુઓને
જોવા સારૂ છે. આએ દુનીઆંની શક્તિવાલી રોશની ચીજોને જોવા સારૂ
તથા તેજ આપવા સારૂ આંખને ખોલ્લી રાખનાર બદનની આંખની
૪ કઉઅતે છે. બદનની આંખની જોવાની શક્તિને પરદો કરનારો અંધાપો
બે તરેહની સમજથી પોંહચેછે. (તેમાં) એક આત્માવાલી આંખને સમ-
જવાથી બંધ કરનારી વસ્તુઓ જેવી કે બુરાં મનવાલી શક્તિ—લોભ—
ઉલટો વીચાર—ગોસ્સો અને અદેખાઇ અને તેને લગતી ઘણી બુરી
૫ દાંનાઇ છે. અને બીજું—બદનને લગતી આંખને જોવાથી બંધ કરનારી

જેકાંઇ વસ્તુ છે, તે એ છે કે, આત્માઇ શક્તિનું ખુબીવાલું રેહઠાંણ આએ દુનીઆંની શક્તિવાલી રોશન આંખની અંદર રેહતું નથી, તેથી બદનને લગતી આંખ જોવાથી બંધ પડેછે.

(૧૦૧) (માંણસને પોતાને) બેહશત (ને લગતાં કાંમ)થી પુરતી રીતે સુધારવાએ, તનપસીનનો ચહડતા દરજજો મેલવવો છે. અને આએ દુનીઆં તે બેહુને (લગતાં કાંમને) સારૂ છે; તે વીશે ભલી દીનને લગતો ખોલાસો.

૧

જાંણવું કે, (માંણસે) બેહશતની મોટાઇને સારૂ (પોતાને) સઘલી રીતે સુધારવું એ તનપસીનને સારૂ છે. જેમ વસંતરૂતુથી આએ દુનીઆંમાં પુરતાં સુખનું એકસરખી રીતે મલવુંછે, તેમ આએ બેહશતનાં મકાંનથી એક જાતવાલાઓ તનપસીનને સારૂ સુધરેલા બનશે. કારણકે દીનમાં જણાવેલુંછે કે, બેહશતને લગતાં જે રવાંનો છે તે (બેહશતની અંદર) વગર ઇજાની હીલચાલ કરનારાં છે, અને તે બેહશતી રવાંનો પોતાને હમેશાં તનપસીનને માટેનાં પુરતાં સુખને સારૂ સુધારનારાં છે. તેથી (બેહશત અને તનપસીન) એ બેહુને સારૂ (માંણસને પોતાને) પુરતી રીતે સુધારવાની જગો આએ દુનીઆંમાં છે. એટલા વાસતે કે બેહશત અને તનપસીનને માટેનું સઘલું સુખ એબ આપનાર (એહરેમન) ને તોડવાથી છે. અને દાદારની કઉઅતવાલી પેદાએશનું તે લડાઇ કરવાનું કામ આએ દુનીઆંનાં લડાઇનાં મેદાંનની અંદર છે.

૨

૩

જે ધરમગુરૂઓ બેહશત અને તનપસીનનો ધીક્કાર કરનારા છે, તેઓ આએ દુનીઆંમાં ધીક્કાર મેલવવાજોગ છે. ઘણાંજ પાપી આદમીઓને તનપસીનને સારૂ હમેશનાં દોજખની ચાલુ સજા થાશે. જેઓનો મજહબ બુરાં સેવટવાલો છે, તે ધરમનું કાંમ સુધારાના કાંમ તરીકેનું કેમ હોએ? તેમજ સુખ વગરનું ઘણું દુઃખ તથા સખતી ઉપજાવનારી પીડા આદમીના સારા ઉપાએવાલી તથા બેહશતને લગતી કેમ કેહવાએ?

૪

૧ (૧૦૨) વગર દુઃખવાલી જેહાંનમાં પોંહચવાના ઓત્તમ ઊપાએને જોવા વીશે, ભલી દીનને લગતો ખોલાસો.

૨ જાંણવું કે, પેલી વગર દુઃખવાલી (મીનોઇ) દુનીઆંમાં પોંહચવાના ઓત્તમ ઉપાએનું જણાવું, એ દુનીઆંને સલાંમતીવાલી આંખે દેખાડનારી મજદીઅસની દીનથી છે. (તે દીનની આંખે) દેખાતા દરૂજને બદનમાંથી બાહેર કાહડવો. કે તેથી (માંણસને) ચહડતે દરજજેનો, દેખઈતો સામાન ખરીદ કરવાને બની આવે.

૧ (૧૦૩) ડાહપણવાલું (આદમી)—દાંનાઈ અને દાંનાઈથી સમજ મેલવેલાં (આદમી) વીશે, ભલી દીનને લગતો ખોલાસો.

૨ જાંણવું કે, ડાહપણવાલું (આદમી) તે છે, કે જેમ (એક આદમી) બદનની શક્તિવાલી આંખે જોએછે, તેમ તે આત્માની શક્તિવાલી દાંનાઇથી
૩ જોતું હોએ. દાંનાઇ તે છે, કે જેમ એક આદમી જોતી આંખની શક્તિએ જોએછે, તેમ તે દાંનાઇનાં બલે કરી જોએ. એની મીસલ એ છે કે જેમ
૪ દોલતવાલાં (આદમીઓ) દોલતમંદોની દોલતથી દોલતમંદ થાએછે. દાંનાઇ વાલો તે છે, કે દાંનાઇવાલી શક્તિનું ભલું રેહઠાંણ જેનામાં હોએ, તે ગણેઆંણી (આદમી) બુદ્ધીના વસીલાથી સમજદાર રેહછે, અને હયાતી ભોગવનારૂં થાએછે. જેમ (માંણસની) આંખની જોવાની શક્તિનું ભલુ રેહઠાંણ તેની આંખની અંદર હોએછે, તો (તેથી તેની) આંખે દરએક વસતું દેખાએછે, બલકે (તે આંખ) હયાતી ભોગવેછે. તેમ ગણીઆંણી માંણસની અંદર દાંનાઇ (તેના) ખોરાક તરીકે છે, જેથી તેને સમજ મલેછે. અને જોનારને તેથી દેખાએછે. જે પ્રમાણે પીછાંણ કરનારની અંદર પીછાંણવાની શક્તિ છે. તથા મારનાર અને માર ખાધેલાની અંદર મારની સમજ છે, અને બીજા કાંમ કરનાર તથા કાંમ કીધેલાની અંદર કાંમની સમજ છે, તેમ દરએક ગણેઆંણી (માંણસ) તેને લગતાં ગણેઆંણનાં બલને લીધે દાંનાઇવાલું, અને જેનેથી જનમ લીધેલોછે તેના સંબંધવાલું છે. દાંનાઇવાલું (ઇનસાન) તેને મારેની કઉઅતને તેની દાંનાઇએ કરી

સમજી શકેછે. દાંનાઇ (યાને ગણેઆંણ) એ સમજ મેલવવાનો સબબ છે. અને સમજદારને તેથી સમજ મલેછે. ગણીઆંણી તરણ તરેહના છે. ૫ એક (તે કે) જે પોતાની દાંનાઇથી દાંનાઇવાલો છે. અને તેમ જણાએલો ૬ દાદાર અહુરમજદ (પોતે) છે. જેની દાંનાઇ—વગર હદના વખતવાલી અને બલની અંદર સરવેથી સરસ મરતબાવાલી છે. બીજો (તે કે) જે દાંનાઇની ૭ મારફતે પોતે દાંનાઇવાલો બનેલો હોએ. જેમ એક આત્મા પોતાની જીંદગીની મારફતે પોતે જીનદગીવાલો બનેલોછે. અને આતશ પોતાની ગરમીથી ગરમીવાલો બનેલોછે તેમ. અને તરીજો (તે કે) જે પોતાનાં ૮ ગણેઆંણ વગર (બીજાથી) ગણેઆંણવાલો બનેલો હોએ. જે પ્રમાંણે બદન આત્માને લગતી જીનદગીને લીધે જીવતું છે. અને જે લોહડું તથા લાકડું અને પથર છે, તે આતશની ગરમીથી ગરમીવાલો બનેછે તેમ. તેથી જે ૯ ધરમ દાંનાઇવાલા (અહુરમજદ) ને લગતો નથી, તેને દાનાઓ ધરમ કેહતા નથી. માટે ધરમગુરૂઓમાંના જે (ધરમગુરૂ) નો ધરમ સરવે શક્તિવાંનની શક્તિવાલો નથી, તે નથી હાકમની હકુમતને વાસ્તેનો, કે નથી દાદારની ખલકને માટેનો કેહવાતો; પણ તે ધરમ દાદારની દાંનાઇ—શક્તિ અને હકુમત વગરનો કેહવાએછે.

(૧૭૯) ફતેહમંદ દાંનેશમંદી (યાને ગણેઆંણ), અને દાંનાઇથી ફતેહ મેલવનાર થવા વીશે, ભલી દીનને લગતો ખોલાસો. ૧

જાંણવું કે, ફતેહમંદ દાનેશમંદી (યાને ફાવનારૂં ગણેઆંણ), એ ૨ ફતેહમંદ જાતો (યાને યજદ અમેશાસ્પંદો) ની મેહરબાંનગી ભરેલી મદદથી, તેમજ ચહડતે દરજજેની આદતવાલાં દીલના ચહડતે દરજજેના અંદેશાને (માંણસે) પોતાનાં બદનની અંદર લેઇ જવાથી છે. દાંનાઇથી ફતેહ મેલવ- ૩ નાર થવું, એ (માંણસે) હમેશાં સીખેલી દાંનાઇનો વધારો કરવાના સબબથી, તથા દીલમાં તેની યાદ રાખવાની ઉલટવાલી આદતથી જણાએલુંછે.

૧ ## (૧૦૦) સારી મતલબ અને બુરી ધારણા એ બંધેનું મુલ અને કઊઅત તથા (તેને) ફાએદો કરવો, એ અકકલની હયાતીએ છે; તે વીશે ભલી દીનને લગતો ખોલાસો.

૨ જાંણવું કે, સારી મતલબવાલું મુલ બેહમન (યાને ભલા વીચારવાલી મીનોઇ શક્તિ) છે. અને તેનું કઉઅત ઘણુંકરીને સારા ગુણોને
૩ જોવાનું (એટલેજે સારા ખવાસોને મેલવવાનું) છે. અને બુરી મતલબવાલું મુલ અકોમન (યાને બુરા વીચારવાલી ગેબી શક્તિ) છે. અને તેનું કઉઅત ઘણુંકરીને એબને જોવાનું (યાને દુરગુણોને મેલવવાનું) છે. અને સારા ગુણવાલી અક્કલની હયાતીએ કરી તે બેહુને ફાએદો કરવોછે.
૪ બુરી મતલબવાલાનું કાંમ બીજાઓની એબ શોધવાનું અને પોતાને વગર એબનો બતલાવવાનું છે. અને સારી મતલબવાલાનું કાંમ સારા ગુણને સોધવાનું અને પોતાને બીજાઓની માફકનો ગણવાનુંછે.

૧ ## (૧૦૧) આદમીની અંદર જનમ લેનારી મોટાઈ અને કઊઅત વીશે, ભલી દીનને લગતો ખોલાસો.

૨ જાંણવું કે, આદમીને લગતો દેખાવ (યાને તેનો ખવાસ) તરેહવાર
૩ રીતનો છે. (તેમાં) પેહલ્લો જનમ આપનારી માએના ખવાસનો તે હોએછે.
૪-૫ બીજો—તેને ઉધારનારના ખવાસનો હોએછે. તરીજો—જેઆરે કેલવણી આપનારા ઉસ્તાદની પાસે જાએછે ત્યારે તે કેલવણી આપનારના ખવાસનો
૬ બનેછે. ચોથો—તેની જવાનીના વખતમાં નબલા લોકોની ઉપર ઘણું
૭ જોરાવર અને ગાલેબ થવાના ખવાસવાલું તે રેહછે. અને સેવટે જનમ આપનારા બાપની આદત—સારો સવભાવ અને એબવાલું બનેલું તે જણાએછે.

(૧૦૭) આદમી વીચારવા, બોલવા અને કરવામાં આભાર માનવાની ફરજવાલું છે, તે વીશે ભલી દીનને લગતો ખોલાસો. ૧

જાંણવું કે, આદમી વીચારવા, બોલવા અને કરવામાં હમેશાં ૨ બનતી કુશેશથી નીચે જણાવેલા ચાર જણનો આભાર માંનવાની ફરજ-વાલું છે. પોતાના પેદા કરનાર તરીકે અહુરમજદનો, આએ દુનીઆંમાં ૩-૪ સંભાલ કરવાની બાબતમાં પાદશાહનો, અને પરવરસ કરવાની બાબતમાં ૫ માબાપનો, અને ચોથું આએ આભાર માનવાની સમજને સારૂ કેલવણી ૬ આપનાર ઉસ્તાદનો (આભાર માનવાની ફરજવાલું તે છે.)

(૧૦૮) દરએક આદમીની રવાંનને છુટકારો આપવાની શક્તિ વીશે, ભલી દીનને લગતો ખોલાસો. ૧

જાંણવું કે, (માંણસને) જે વસ્તુ ગુનાહવાલી દેખાએ, તેથી રવાંનને ૨ છુટકારો આપવાનો ચહડતે દરજ્જેનો ઉપાએ કરવો, તથા પોતાની જીનદગીને વગર ગુનાહવાલી તથા ચહડતે દરજ્જેની રાખવી; અને દાદારે તેઓને આપેલી જાતી અક્કલથી ભલી દીનની સમજે કરી ગુનાહના વીચાર સાથે એકમલતું થવું નહી; અને દરેક હુશીઆર આદમીએ જેમ બને તેમ ગુનાહના એરાદાથી પાછું રેહવું, અને સવાબના એરાદામાં આગલ વધવું. એ તરેહથી આએ દુનીઆંની કાયાવાલું આદમી હમેશાં ૩ રવાંનને છુટકારો આપનારૂં અને પોતાને શક્તિવાંન બનાવનારૂં છે.

(૧૦૯) મહીનાના પંચવાડીઆં વીશે, ભલી દીનને લગતો ખોલાસો. ૧

જાંણવું કે, દરએક મહીનાની અંદર ચંદરને લગતા મહીનાના ભાગ, ૨ દીનને લગતા મહીનાના ભાગ તરીકે, છ પંચવાડીઆંથી છે. તેમાંનાં ૩

તરણું (પંચવાડીઆં) માં એક 'અન્દરમાહ' નાંમનું (પંચવાડીઉં) છે, અને તે (મહીનાનું) પેહલ્લું (પંચવાડીઉં) છે. જેની શરૂઆત નવા ચંદર-
૪ માહના પેહલ્લા દીવસથી છે, અને પુરૂ થવું પાંચમે દીવસે છે. બીજું—'પૂરમાહ' નું (એક પંચવાડીઉં) છે, અને તેની શરૂઆત (ચંદરના) મહીનાની ૧૧ મી તારીખથી છે, અને આખર થવું પુનમને દાહડે છે.

૫ તરીજું—'વીસ્પેતથ' (નાંમનું એક પંચવાડીઉં) છે, અને તેની શરૂઆત (ચંદરના) મહીનાની ૨૧ મી તારીખે છે, અને પુરૂ થવું ૨૫ મી તારીખે છે. આએ તરણ પંચવાડીઆં શુભ પંચવાડીઆં તરીકે કેહવાએછે, અને તેમાં ઘણાંએક કાંમો (નીચે જણાવેલી) વીગતે પેહલ્લાં કરવા ફરમાવેલુંછે. (જેમકે) અનાજ—ભાજીપાલો—અને બીજાં જાહો રેપવાં; આદમીઓએ હમબીસ્તર થવું—ગોસપંદોએ તોખમ નાંખવાં અને આએ દુનીઆંને લગતાં દરએક નેક કાંમોની શરૂઆત કરવી; અને જે કાંઇ (નેક કાંમને મારેનો) ઉંચો ધંધો હોએ તે ઉપર ધેઆંન આપવું, તથા (ખોદાએતાલા—યજદ અમેશાસ્પંદો અને અશો ફરોહરોની) યજશને તથા મીઅજદ બાજ કરવી.*

૬ તરણ બીજાં પંચવાડીઆંનાં નાંમમાં—પેહલ્લું અંદરમાહની સાંમણેનું છે, અને તેની શરૂઆત (ચંદરના) મહીનાના છઠા દીવસથી છે,
૭ અને સેવટ દસમે દીવસે થાએછે. બીજું (પંચવાડીઉં) પુરમાહની સાંમણેનું છે, અને તેની શરૂઆત (ચંદરના) મહીનાની શરૂઆતના
૮ ૧૬ મા દીવસથી છે, અને તેનું પુરૂં થવું ૨૦ મે દીવસે છે. તરીજું (પંચવાડીઉં) વીસ્પેતથની સાંમણેનું છે, અને તેની શરૂઆત (ચંદરના) મહીનાની શરૂઆતના ૨૬ મા દીવસથી છે અને પુરૂં થવું ૩૦ મે
૯ દીવસે છે. એજ પ્રમાંણે બીજા મહીનાનું ચાલુ કાંમ છે. વલી આએ તરણ આંતરેનાં (પંચવાડીઆં) નો વખત ઉતરતે દરજજેનો છે, તેથી આએ તરણ વીગતે જણાવેલાં પંચવાડીઆંમાં શેહરને મારેનાં કાંમો નહી કરવાં, અને બને એટલાં સવાબનાં કામો તે વખતમાં કરવાં; અને સવાબના કાંમો કરવામાં તેનો એક પલબી ખોવો નહી. તેમજ ઉલટા તરીકાવાલા-ગુનાહે કર્દ્દ મીનોને (યાને આવતી દુનીઆંને) લગતા વખતને દુઃખકારક બનાવવો નહી.

---

* માહ નીઆએશના પાક અવસ્તામાં ઉપલાં તરણ પંચવાડીઆંને નેક ગણીને તેની યાદ કરીઆમાં આવેલીછે.

વલી પેલાં પેહલ્લાં તરણ પંચવાડીઆં, તેને માટેનાં વીગતવાર કાંમો કરવા સારૂ પસંદ કરીઆમાં આવેલાંછે. તથા જેકાંઇ કામો તેમાં કરવાની મનાઇ કરેલીછે. તેમ તે વખતમાં તે કાંમ યાદ રાખીને તથા ઘટતા વખત તરીકેનું ગણીને કરવું. અને જે દીવસ તે સઘલાં કાંમ તથા વીચારને માટે ચહડતે દરજજેનો કહેલો હોએ, તે દીવસે (તે કામો) ચાલુ કરવાની ઉલટ રાખવી. અને જે કાંઇ ખલકનાં લોકોને લાએકનાં કાંમો, જેને ભલી દીનના આગેવાંન દસ્તુરોએ મજહબને લગતાં ગણેલાં હોએ, તેને કોઇબી રીતે હરગેજ અટકાવવાં નહી. ૧૦ ૧૧

(૨૫•) યજદોના ખવાસવાલાં આદમીની જાત વીશે, તથા દેવની મીસાલનાં આદમીની જાત વીશે, ભલી દીનને લગતો ખોલાસો. ૧

જાંણવું કે, યજદોના જેવી સ્વચ્છ ખાસીઅતથી માંણસની જીનદગી તથા તનદરૂસતીનો અને (તેનો પોતાનો) બંચાવ થાએછે. અને (માંણસે આવતી દુનીઆંના) ફાએદાને સારૂ પોતાને (આએ દુનીઆંમાં) ચલાવવાએ (પોતાનાં) રવાંનના સંભાલને માટે હમેશાની (યજદોની) મદદ તથા ખશનુદીનું મેલવવુંછે. અને દરૂજની અસર (તેની અંદર) નહી પોંહચવાથી (યાને દેવોના ખવાસનો તેનામાં સંબંધ નહી હોવાથી) તેની નેક ઇચ્છાનું રદ જાવું નથી. અને તેના સાચા ઉપરીઓ (યાને મવક્કલ યજદો) ને લીધે તેને સાચો ઉદીઓગ કરવો તથા સેવટે (રવાંનને દોજખથી) છુટકારો આપવોછે. આએ પ્રકારનું યજદોના ખવાસવાલું આદમી બુરા (અંધ્રમઇનીઉશ) ની દાંનાઇ વગરનું છે. બુરા (અઘ્રમઇનીઉશ) ના સંબંધ વગરનું આદમી પોતાનાં સુખવાલું અને તે બુરા (અંધ્રમઇનીઉશ) ને સંકટ આપનારૂં છે. અને પોતાનાં સુખ વગરનું (આદમી) બુરા (અંધ્રમઇનીઉશ) ને સુખવાલી ખુશી અને કઉઅત આપનારૂં છે. તથા (પોતાની) ખુશીની ઇચ્છાવાલું (આદમી) કીરતીને વધારનારૂં અને તેથી પોતાનાં સુખને ચાલુ રાખનારૂંછે. ૨ ૩

દેવની મીસાલનું (આદમી)—અહુરમજદની પેદાએશની દુશમનીને લીધે આદમીનાં જાંનદાર બદનને જખમી કરવાથી—દુઃખ દેવાથી અને મારી નાખવાથી છે; તથા રવાંનને ઠગવાથી—પાપી બનાવવાથી અને ૪

દોજખનું કેદી કરવાથી છે. વલી (તેના બદલામાં) તે કાએદાને તોડનારા દેવની માફકનાં આદમીનાં બદનને દોજખમાં બંદીવાંન કરવું તથા દુખદેવું છે. અને દોજખીઓનાં મકાંનમાં તેને ઘસડીને લેઇ જવું તથા ત્યાં અશોના કીનામાં તેને કતલ કરવું—તથા તેનાં તનની ઉપર નસુશ (દરૂજ) ના પોંહચવાએ (તેનાં શરીરને) નાસવંતું બનવું—સરી જવું અને બદબોઇવાલું થવુંછે.

૫ વલી તે પાપીનાં રવાંનને દોજખની અંદર બુરી દીનવાલાની આગલ ઘસડી લઇ જાવુંછે, અને ત્યાં તેને હમેશાં ફરીઆદ કરવી અને દુઃખ ખમવુંછે; અને તેણે કરેલાં દેવનાં કાંમથી તેને હીન થવુંછે. આએ પ્રમાંણેનાં દેવની મીસાલની જાતવાલાં આદમીના આત્માની સંકટથી તેને લગતી બુરી દીનવાલા (અંગ્રમઇનીઉશ) ને સુખ છે. અને તે બુરી દીનવાલાંની દોસ્તીમાં તે (દેવઅવતારી માંણસ) ને (દોજખમાં) ઇજા ભોગવવી તેની આસપાસના દુખકારક બદનવાલાં ખરફસતરોએ તેને ખાવાથી છે. (સેવટે) તે દોજખી આદમીનો છુટકારો થવાથી, તથા તે સુખવાલાને સુખ મલવાથી, હલાકીની ઇચ્છાવાલા (અંગ્રમઇનીઉશ) ને હમેશની અદેખાઇ કરવીછે. અને તે ઉલટી ચાલચલણવાલાને દોજખથી છુટકારો મેલવવાનો કોઇ ઉપાએ નથી. બુરી દીનવાલાને આત્માનાં સુખને સારૂ સંકટ છે. અને બુરી દીનવાલા (અંગ્રમઇનીઉશ) ને વગર દયા લાવવે તથા ધીક્કાર સાથે (આખેરશ) કેદ રેહવું તેની સંગત કરનારે તેથી દુર રેહવાએછે.

---

૧ (૨૫૧) સંઘલાઓના માલેક તરીકે લાએકનો કોણ છે? તથા કોઈનાબી માલેક તરીકે લાએકનો કોણ નથી? તથા હયાતીના માલેક તરીકે લાએકનો કોણ છે? અને હયાતીવાલો કોણ નથી? તે વીશે ભલી દીનને લગતો ખોલાસો.

---

૨ જાંણવું કે, જે ઇનસાફવાલો છે, તે સરવેના માલેક તરીકે લાએકનો છે.
૩ અને જે વગર ઇનસાફવાલો છે, તે કોઇનાબી માલેક તરીકે લાએકનો
૪-૫ નથી. અને જે હયાતીવાલો છે, તે લાએક સરદાર તરીકે છે. જે હયાતી-વાલો નથી, તે જે આબાદીવાલો તથા જે પેહલ્લા દરજાવાલો છે, તેની માફકનો કેમ હોએ?

(૧૫૧) શેહર અને આદમીને સુધારવાની મુખ્ય બાબદો વીશે ભલી દીનને લગતો ખોલાસો.

જાંણવું કે, દીનની સમજથી શેહર અને આદમીનો સુધારો થાએછે; અને તે ઘણુંકરીને સાચું બોલવાથી છે. અને તેથી આએ (નીચે લખી જણાવેલી) ચેઆર સચાઈનું મલવુંછે. અને તે (સચાઈ) થી લાએક પુરૂષનાં ઉપરીપણાંએ શેહર અને આદમીને માટેનો સુધારો થાએછે. પેહલ્લું— જયાંસુધી તે ઉપરીની અંદર સાચી ઇચ્છા છે, ત્યાંસુધી તેની અંદર શેહરના સુધારાને લગતું યજદી બોરેહ રેહછે. બીજું—જયાંસુધી તે (ઉપરી) નાં દીલની અંદર સાચુ બોલવાને માટેની તર્ક શક્તિ હોએછે, ત્યાંસુધી તે સાચુ બોલવાનો ઉલટ રાખનારોછે. તરીજું—જયાંસુધી તે સાચુ બોલનારનું બોલવું નેક પેદાએશ (યાને યજદ અમેશાસ્પંદો) નીં દાંનાઈ સાથનું છે, ત્યાંસુધી સચાઈને બુજોરગી મલેછે. ચોથું—જયાંસુધી તે (ઉપરી) માં આદમીઓની અંદરનાં સાચાં આદમીનાં બોલવાને કબુલ કરવુંછે, ત્યાંસુધી તેનું દરએક કાંમ ખુશી સાથનું છે. અને જે સાચું બોલનારોછે, તેનાથી શેહર અને આદમીનો સુધારો થઇ શકેછે.

(૧૫૨) દુનીઆંનું બદન—તે બદનની મેલવણી—બદનનાં તત્વો—અને તેનાં રવાંનને જેબદાર કરનારી તથા ફાએદાવાલું બનાવનારી કહી વસ્તુ અને કીહું મુલ છે? અને તેને હાંણી પોંહચાડનારી—નોકસાંન કરનારી શું ચીજ અને કીહું મુલ છે? તથા શાથી તેને આરાસ્તગી—ફાએદા—હાંણી—અને નોકસાંન છે? તે વીશે ભલી દીનને લગતો ખોલાસો.

જાંણવું કે, દુનીઆંની કાયા આતશ—પાણી—જમીન—ધાતુ—જાડપાંણ—ગોસ્પંદ અને આદમીથી છે. જેમ આદમીનું બદન ગદુદ—નસ—ધોરી નસ—હાડકાં—પેટ—અને બાલથી છે તેમ. દુનીઆંનાં બદનની બનાવટ આતશ—પવન—તરાવત—અને મીટી ઇત્યાદી તત્વોથી છે. જેમ આદમીનાં બદનના તત્વો—પવન—લોહી—ગરમી—અને

બદનની મીટીના સંબંધથી છે તેમ. દુનીઆંનાં તત્વોને પ્રમાણીક બનાવરે ચલાવનાર અને (તેઓ પાસે) કાંમ કરાવનાર આતશ અને પવનનો જોસ્સો (યાને હીલચાલ) છે. વલી તેના સંબંધથી આદમીનાં બદનનાં તત્વોને જોડાએલાં રાખનારૂ તથા તેઓ પાસે કાંમ કરાવનારૂં ફરોહર (પોતાનાં કાંમમાં) ફતેહ મેલવનારૂંછે. આત્માને લગતા સ્વાસ (યાને દમ) ના સંબંધે કરી દુનીઆં હયાતી ભોગવનારીછે. આત્માને મદદ કરનારૂં ચહડતે દરજજેનું કાંમ હવાને લીધેછે. લોકો આવાજની મારફતે વાતચીત કરેછે, તે વાયુ અને ગેબી સમજને લીધેછે. આત્માને લગતો સ્વાસ (દુનીઆંને) ચલાવનારો સબબ કેહવાએછે. આદમીનું બદન જીનદગીવાલું આતશના સબબથી છે. અને દુનીઆંને ચલાવનારો પવન હયાતીવાલા આત્માને લીધેછે. અને રવાંન (પોતાનાં કાંમમાં) ફતેહ મેલવનારૂં લાએક ખોરેહના સબબથી છે. દુનીઆંની અંદર જે દુઃખભનજણુ નાંમવાલું (આદમી) કેહવાએછે, તે આસમાંની દોરથી છે.
૫ જેમ આદમીનાં બદનને ચલાવનારૂં બુધ્ધીવાલું રવાંન છે, તેમ દુનીઆંને ચલાવનારા તથા (તેને) ફાએદો કરનારા ખોરેહમંદ ચાલવાલા મીનો યજદો (યાને શુભ સેતારાઓ) છે. વલી આદમી પોતાને જોબદાર બનાવનારૂં તથા ફાએદો કરનારૂં અન્તકરણની અંદર બેહમન (યાને ભલા વીચાર=
૬ વાલી શક્તિ) નાં રેહઠાંણે કરીછે. દુનીઆંની હયાતીને ખરાબ કરનાર અને નોકસાંન પોંહચાડનાર નીચ ખોરેહની ચાલવાલા મીનોઓ (યાને દેવ—દરૂજોના પ્રતાપવાલા નીચ ગરેહઓ) છે. જેઓ દુનીઆંમાં ઘાતનું કાંમ કરવા સારૂ દોડનારાછે, તેઓ અવાખતરના દદાનીની* મીસાલના કેહવાએછે. આદમી જે કાંઇ ખરાબી કરનારૂ અને નોકસાન પોંહચા-ડનારૂં છે, તે તેનાં દેલની અંદર રાહમારૂ અકોમન (યાને બુરાં મનવાલી
૭ શક્તિ) નો વીચાર હોવાથી છે. દુનીઆંને જોબ તથા ફાએદો પ્રમાંણીક-પણાંને જનમ આપનારી બગી (યાને ખેતીવાડીને લગતી સમજ)† થી છે. અને તેની જીનદગી—સલામતી—ઇમાંનદારી—બંદગી—અને ચહડતો દરજજો એ દાંનાઇનાં પુખ્તપણાંને લીધેછે. વલી માણસને બેહમનને લગતી

---

* જુઓ [illegible] દદાની—લોગતનો ખોલાસો 'દીનકર્દ' કેતાબનાં પેહલાં દફતરને સફે ૨૦ મે ફકરો ૯ મો.

† જુઓ [illegible] બગી—લોગતનો ખોલાસો 'દીનકર્દ' કેતાબનાં પેહલાં દફ-તરને સફે ૨૦ મે ફકરો ૮ મો.

(યાને ભલા વીચારવાલી) દાંનાઇથી આરાસતગી—ફાએદો—સવાબ—નેકનામી અને અશોઇ છે. દુનીઆંની હયાતીને ખરાબી તથા નોકસાંન ૮ અનીતીવાન અને એબવન્તા દદાંની (યાને ખોરાકીને લગતી તંગી આપનાર) થી છે., વલી આદમીને નાશકારક તથા જીઆંગાર બુરા વીચારવાલી બુરી બુદ્ધીથી બીમારી—મોત—અપકીરતી—કોહાટ—બદબોઇ અને અફસોસ છે. અને (માંણસને) પાપીપણું તથા બદનામી ગુનાહુને લીધેછે. દુનીઆંનાં આદમીઓને સીનગાર તથા ફાએદો દુનીઆંનાં મુલ ૯ દાદારની તરફનાં સુખથી છે. અને આદમીને મોટાઇ દુનીઆંને કાએદાસર રાખનારી દીનની નસીહતથી છે. દુનીઆંની જાતને ઉલટી જાતવાલા ૧૦ એબ આપનાર એહરેમનની દીનની અસરવાલી પેદાએશથી સુધરવું નથી, પણ આદમીને તેથી નોકસાંની અને ખરાબી છે. એ ઉપરથી દેખાઇતુંછે ૧૧ કે, દાદારની તરફથી ફરાગત અને મોટાઇ મલવાને લીધે દુનીઆંના લોકોની હયાતીને પોતાની એક મલતી સુધારાવાલી જાતથી (યાને મીનો યજદોના સંબંધથી) ખરાબી નથી. માટે દુનીઆંનાં આદમીઓ પાક વીચારને લીધે (એટલે જે દીનનાં ફરમાંન મુજબ ચાલવાથી) કાએદાસરનાં છે. તેથી દુનીઆંનાં આદમીઓને ખરાબ હયાતીવાલાં કેહવાનું કારણ વાજબી નથી. જે ધરમગુરૂઓનું અન્તકરણ હલાકીવાલાં મુલને લગતું છે, તેઓની ૧૨ દીન હલાકીવાલાં મુલનાં ઉપરીપણાંને લીધે નેસ્તીને લગતી છે. જે ધરમગુરૂઓનું અન્તકરણ નેકીનાં મુલવાલું (યાને સ્પેન્તોમઇનીઉશને લગતું) છે, તે મુલના સંબંધથી, તેઓ સઘલા હલાક કરનારાઓમાં વધારે હલાક કરનારાઓ ઉપર તથા સઘલા બુરાઇ કરનારાઓમાં વધારે બુરા કરનારાઓ ઉપર ચહડતો દરજ્જો ભોગવનારા (યાને તેઓને હાંણી પોંહચાડનારા) કેહવાએછે.

(૧૫૯) આગમચથી ઊપાએ કરનારો તથા ઊપાએનો સરદાર કોણ છે? જે વીશે અહુરમજદે સ્પેનામીનોની પેદાએશને સુધારનારી દીનની અંદર જણાવેલું છે, તે વીશે ભલી દીનને લગતો ખોલાસો. ૧

આગમચથી ઉપાએ કરનારો કોણ છે? તે વીશે જાણવું કે જે કોઇ ૨ દાદારનાં ફતેહમંદ મુલનો (યાને સ્પેન્તોમઇનીઉશનો) સાથી છે, તે છે,

૩ અને જે (શખ્સ) તેને લગતી સઘલી વસ્તુને માટેનો લાએક ઉપાએ કરનારોછે, તે પેલાં દરએક ઉપાએને માટેનાં સઘલી સમજવાલાં મુલ (સ્પન્તોમઇનીઉશ) ના સંબંધને લીધેછે. હયાતીવાલું ઇનસાન સઘલા
૪ ઉપાએવાલું પુરતી સમજે કરી થાઇ શકેછે. ઉપાએનો સરદાર કોણ છે? જે (દાદાર) હમેશાં તેને માટેનાં ઉપાએ વગરનોછે તે છે. કારણકે તે અતીઅન્ત ચહડતે દરજજેનાં ઉપાએનાં કાંમે કરી સઘલી સમજ સાથની હયાતીવાલો છે. તથા બેહુ દુનીઆંને લગતી સમજે કરી ઉપાએનાં ઉપરી તરીકેનો તથા કાંમના ઉપરી તરીકેનો છે.

૧ (૧૫૦) ઈમાંનદાર (માંણસ) થી લોકોને દીનને લગતો ફાએદો છે, અને દોજખની ધાસ્તીવાલાં આદમીથી લોકોને નોકસાંન છે, તે વીશે ભલી દીનને લગતો ખોલાસો.

૨ જાંણવું કે, જે પાદશાહ બાપેદાદે ઘણોજ ઇમાંનદાર હોએછે, તે લોકોને દીનને લગતો ફાએદો કરનારો છે. અને તે ખોદાની તાબેદારીની ઇચ્છાવાલો—દાંનેશમંદ—અને દીનનું સમરણ કરનારો પાદશાહ પોતે, તેની દીનનો વધારો કરનાર અને અશોઇને પ્રકાશ આપનારા હાકમ તરીકે છે; કારણકે તે ખોદાના તાબેદાર—દાંનેશમંદ દીનનું સમરણ કરનારા હાકમને હકુમતે પોંહચવાથી તે દીનનો વધારો કરનાર અને અશોઇને પ્રકાશ આપનારા પાદશાહની પોતાની હકુમત અને દીનને (ખોદાની તરફથી) હીમત અને ફતેહ મલેછે. અને દુનીઆંનાં આદમીઓનો (તે દીનથી) સંભાલ—સુધારો અને આરાસ્તગીનો વધારો થાએછે.

૩ જે પાદશાહ બાપેદાદે દોજખની ઘણી ધાસ્તીવાલો હોએછે, તે દુનીઆંના લોકોને નોકસાંન કરનારો છે. અને તે હાંણી પોંહચાડનારા વીચારવાલો—ઇનસાફીની બદીવાલો અને દીનનાં સમરણ વગર પોતાનાં અન્તકરણને સુસ્ત કરનારો ઠગારો (પાદશાહ) પોતે દીનની ખરાબી કરનારો અને નેકીને કજલાટ આપનારો છે. અને તે (પાદશાહ) દુનીઆંનાં

આદમીઓનો સંભાલ કરવો તેની હકુમત અને દીનની નબલાઇ—ઉલટાપણું અને નોકસાનીથી છોડી દીએછે. તેથી (દુનીઆંમાં) ઘટારો—નબલાઇ અને અન્ધાપો થાએછે.

(૫૫૫) આદમીને સુધારવાની અને વધારવાની, તથા તેને ઘટારવાની અને પસ્ત દરજજેનું બનાવવાની, તેની શક્તિવાલી નજર (યાને આંખ) વીશે, તથા એ તરેહના દરએક આદમીની સમજ વીશે, ભલી દીનને લગતો ખોલાસો. ૧

જાંણવું કે, આદમીએ પોતાની તપાસ કરવી જાતી અક્કલમંદીથી છે. ૨ જાતી અક્કલ પોતે આત્માની આંખે જોવાની શક્તિ છે. આદમીએ (પોતાને) સુધારવું અન્તકરણની અંદર બેહુમન (ઇઆને ભલાં મનવાલી શક્તિ) ને રાખવાએછે, અને (પોતાને) ચહડતે દરજજેનું બનાવવું (પોતાની અંદર) દીનની દાંનાઇને લેઇજવાથી છે. અને તેમજ તેનો ઘટારો દીનની દાંનાઇને (અન્તકરણ) ની અંદર નહી લેઇજવાથી છે, તથા તેની ખરાબી જાલમ અકોમન (યાને બુરાં મનવાલી) શક્તિને દીલમાં ઉતરવાથી છે. એને લગતાં પાંચ તરેહનાં કારણ તેને લગતાં પ્રાકરણમાં જણાવેલાંછે. પેહલ્લું—સઘલી ૩ ખોલ્લી આંખે જોવાનું. બીજું—વધારે ખોલ્લી આંખે જોવાનું. તરીજું— ૪-૫ અરધી ખોલ્લી આંખે જોવાનું. ચોથું—ઘણી બંધ કરેલી આંખે જોવાનું. ૬ અને પાંચમું—સઘલી બંધ કરેલી આંખે જોવાનું. સઘલી ખુલ્લી આંખે ૭-૮ જોવું, એ બેહુમનને (યાને ભલા વીચારવાલી શક્તિને) અન્તકરણની અંદર પુરતી રીતે રાખવાએ, તથા અન્તકરણની અંદરથી બુરા વીચાર-વાલી શક્તિને (યાને અકોમનને) દુઃખ દેવાએછે. આએ દીનની દાંનાઇને (અન્તકરણની) અંદર લેઇજવા વીશેનો પેહલ્લો દરજ્જો છે. અને તે ગેબી અગમ બુદ્ધી જોવાનો સબબ છે. વધારે ખોલ્લી આંખે જોવું, એ ૯ અન્તકરણની અંદર બેહુમનની ખોરેહને (યાને ભલા વીચારવાલી શક્તિના પ્રતાપને) રાખવાએ, અને અકોમન (યાને બુરાં મનવાલી શક્તિ) ના અન્ધાપાને અન્તકરણના વીચારમાંથી નાંખી દેવાથી છે. આએ ૧૦

દદાંની*ને લગતા પેશાને પીછાંણવાનો અને પોતાનો દરજજો વધારવાનો
૧૧ સબબ છે. અરધી ખોલ્લી આંખે જોવું, એ અન્તકરણની અંદર બેહુમન
૧૨ (યાને ભલા વીચારવાલી શક્તિ) ની ઝાંખી રોશની રાખવાએછે. દીલના વીચારની અંદર અકોમન (યાને બુરા વીચારવાલી શક્તિ) નો ઘણો પ્રછવ નાખવાથી સરવેથી ઉતરતી દીનની દાંનાઇનું (અન્તકરણમાં) લેઇજવું છે.
૧૩ અને આએ દરજજો દાંનાઇની સમજ શક્તિથી જોવાનો છે.

૧૪ વધારે બંધ કરેલી આંખે જોવું, એ દીલના વીચારની અંદર અકોમન (યાને બુરા વીચારવાલી ગેબી શક્તિ) જાલેમ હોવા છતાં, અન્તકરણની અંદર બેહુમન (યાને ભલા વીચારવાલી મીનોઇ શક્તિ) ની ઝાંખી દુરબલ રોશની રાખવાએ, તથા દીનની દાંનાઇની તંગી હોયાથી છે.
૧૫ અને આએ દરજજો ખોટતું ફરમાંન વીચારવા તથા આપવાના સબબ
૧૬ તરીકે છે. સઘલી બંધ કરેલી આંખે જોવું, એ દીલના વીચારની અંદર શખ્તી ઉપજાવતારા અકોમન (યાને બુરા વીચારવાલી શક્તિ) ને ઉતરવાએ તથા અન્તકરણની અંદરથી બેહુમન (યાને ભલા વીચારવાલી શક્તિ) ની ઝાંખી રોશની તદન જતી રેહવાએ દીનની દાંનાઇ તેને મુતલક નહી
૧૭ મલવાથી છે. અને આએ દરજજો શુસ્ત અક્કલ—બુરી ચાલચલણવાલી હુશીઆરી અને કમ બુધ્ધીને લગતો છે.

૧ (૧૫૪) ચાલવાની મારફતે જે વસ્તુ પાછી તેનાં મુલને મલનારી છે, અને તરીકાની મારફતે જે વસ્તુ પોતાનાં મુલથી મથાલાંને મલનારી છે, તે વીશે ભલી દીનને લગતો ખોલાસો.

૨ જાંણવું કે, ભલી દીનની અંદર જણાવેલુંછે કે, જે ચીજનું તેની ચાલની મારફતે પાછું તેનાં મુલને (યાને અસલ જગોને) મલવુંછે, તે
૩ વખત છે. અને જે ચીજથી તલીએથી મથાલે પોંહચવુંછે, તે દાંનાઇના
૪ તરીકાથી છે. આએ વખતને સારૂ એમ જણાવેલુંછે કે, તે તેનાં અસલ

* દદાંની—ખોલને લગતો ખોલાસો જુઓ 'દીનકર્દ' નાં પેહલાં દફતરને ૨૦ મે સર્ફ આપેલોછે તે.

મુલની કઉઆતને લગતાં કામથી (એટલેજે તેના માલેકની તરફથી તેને મલેલી ગતીથી) યોગીયતા (યાને સરખાપણું) ને મારેનો છે. એટલેજે બરોબર ચાલનારો છે. પેદાએશને પેદા કરનાર દાદારે તેનું પેહલ્લું કામ વખતને લગતાં કાંમથી શરૂ કીધું હતું. અને કામ કરનાર (દાદાર) ની તરફથી તેનાં કાંમનું સેવટ આવવું હદવાલા આસમાની ચાલના વખતના સંબંધથી છે. સેવટનો વખત આસમાની દોરની પુરી થાએલી હદના સંબંધથી છે. સઘલાઓને જાતે પાછું પાક થવું હદ વગરના વખતની અંદર (યાને રીસ્તાખેજના વખતમાં) છે. અને ખોદાએતાલાનો સંબંધ ધરાવનારાઓને તનપસીનને વખતે (આએ દુનીઆંથી) ગુજર કરવી નથી. વલી દસ્તુરોની તરફથી વખતને સારૂ કેહવામાં આવેલુંછે કે, વખત શરૂઆતથી વગર હદવાલો બનેલો હતો; પણ તયાર પછી તે હદવાલો બનેલોછે. અને તેની હદ પુરી થવાએ તેને પાછું વગર હદને લગતું કામ કરવુંછે. અને તેને લગતી સમજ એ છે કે, વખતને વગર હદથી પુરવાઇ રેહવું સેતારાઓની ચાલની હદ આવવાને લીધે છે. (સેતારાઓની) ચાલ પુરી થવા અને ચાલી રેહવા પછી પાછું તેને વગર હદનું સેવટ લાવવા સારૂ (પોતાનાં કામમાં) જોડાવુંછે. એને લગતી સમજને સારૂ એમ ખોલાસો કરેલોછે કે, પેદાનો કરનાર તેની અચરતી ઉપજાવનારી દાંનાઇથી વગર હદના વખતવાલો છે. અને તે માહ ગણેઆંણી સાહેબ પોતાની પાએદાર શક્તિને લીધે પોતે વખતની અંદર જાથુકનો છે. અને તેને લગતી સમજ મેલવવી એબ આપનારા (એહરેમન) ને તેની ખરાબ ઇચ્છા અને ખરાબ મતલબને લીધે નથી. તે (એહરેમન) પોતે તેની પસંદગીનું કામ કરનારા કોલ તોડનારાઓનો ઉપરી છે. તેથી જે તેની ઓલાદ વગરનાં (ઇનસાનો) તેની વધારે આરાધણા કરવાથી તેનો સંબંધ મેલવવા માંગેછે, તેનો તે સોબતી થાએછે. અને તેને પોતાની બંદગી કરનારો સમજીને તેની સાથે એકમલતો રહેછે. જે કોઇ કેટલીએક લાએક સમજવાલો છે, તે પેદાએશને પેદા કરનારા દાદારને ચહડતે દરજ્જેનો ગણનાર છે. (કારણકે) તે (દાદાર) ના ચહડતો દરજ્જો બેહદ રોશનીવાલાં (ગરોથમાન) ને પેહલ્લાં તેજ આપવાથી તથા તે બેહદ રોશની-વાલાં મકાનના સાચ્ચા મીનો યજદોને પ્રતાપી બનાવવાથી—અને તે બેહદ રોશનીવાલાં મકાનના સાચ્ચા યજદોના સંબંધવાલો હોવાથી—તથા સઘલી સમજ સાથની (દુનીઆની) વરધી કરનારી કઉઆતવાલી દાંનાઇથી—

અને (પોતાની) સઘલી શક્તિવાલી સમજથી સઘલું પોતાની મરજી મુજબનું કામ કરવા સારૂ તેની પેદાએશને પેદા કરનાર હોવાથી છે.* જે (કામ) થી તે સાહેબ એબ આપનારને ટાલનારો—પેદાએશને પાછી પોતાની કરનારો છે. અને અશો અહુરમજદ જે પેદાએશને હમેશાં સઘલી ખુશી સાથે એબના આપથી સુધરેલી રાખનારો છે, તે ભલાં મુલવાલી તાજી દોલતના કારણથી (યાને સવાબનાં ચાલુ કામથી) છે. ભલું મુલ એ સઘલા ભલાઇની કઉઅતવાલા ખવાસોનુંબી છે. અને તેથી ભલા લોકો હૂમેશાં તેજેવાલા રેહેછે. તે પેદાએશને પેદા કરનારની તરફથી (દરએક) વસ્તુને ખોરેહ બખશવી (યાને તેજદાર બનાવવી), જેટલી તેની સાથે તે વસ્તુ સંબંધ રાખનારી હોએછે તે મુજબ છે. જેમકે જગમગાથી બાંમદાદની રોશની છે. ઉજેડાંથી જગમગું છે. અને રોશનીવાલી વસ્તુથી ઉજેડું છે તેમ.

---

૧ (૧૫૮) આએ દુનીઆંમાં ધરમી વીચારથી રેહનારાં લડાઈના અસબાબવાલાં આદમીઓ વીશે, તથા તેને લગતા ફાએદા વીશે, ભલી દીનને લગતો ખોલાસો.

૨ જાંણવું કે, આએ દુનીઆંમાં ધરમી વીચારથી રેહનારાં (અને દરૂજની સામણેના) લડાઇના અસબાબવાલાં આદમીઓ ફતેહ મેલવનારાં—કઉઅતદાર અને (રૈયતના) સુખને જનમ આપનારાં છે. અને તેઓની તરફથી આએ દુનીઆંમાં શક્તિવાન આદમીની માફકનાં લાએક કામ કરવાંછે. અને તેનીથી દુનીઆંની આબાદીનાં મુલનું ૩ તથા તેને લગતી પેદાએશની પરવરસીનું ચાલુ રેહવુંછે. અને (તેઓને) અક્કલની કઉઅતથી છેલ્લા સુધારાને થકી દરૂજને હાંની પોંહચાડવા વીશેનો વીચાર નેગેહબાંની કરનારા યજદોથી મેલવવોછે. અને તેથી ગુનાહથી દુર રેહવાનો—સવાબને સારૂ કુશેશ કરવાનો અને તનનું સેવટ આવીઆ પછી રવાંનને છુટકારો તથા બુજોરગ દરજજો આપવાનો ૪ અને તેને નેક મકાનની અંદર રાખવાનો ફાએદો છે. વલી તે ધરમી વીચારથી આએ દુનીઆંમાં રેહનારૂં ફતેહના વીચારવાલું એક આદમી,

* વંદીદાદની ૨૨ મી પરગરદના અવસ્તામાં એને લગતું બયાંન આવેલું છે.

તથા બીજું અક્કલના અંદેશાવાલું અને દીનને સારૂ લડાઇ કરનારૂં આદમી, એ બેહુ તરેહની શક્તિવાલાં આએ દુનીઆંનાં આદમીઓ તેઓની કુશેશમાં એકસરખાં છે. (આદમીઓને) સારી ચાલચલણથી બંધે દુની- ૫ આંને લગતો પુરતો સુધારો અને ચહડતે દરજજેની ઇચ્છાનાં (સવાબનાં) કામ કરવાંએ (આવતી) મીનોઇ જેહાંનને લગતો ફાએદો છે.

(૫૧) આદમીએ આએ દુનીઆંને સારૂ અને (આવતી) મીનોઈ દુનીઆંને સારૂ (પોતાને) ચલાવવાની ચાલ વીશે, ભલી દીનને લગતો ખોલાસો. ૧

જાંણવું કે, આએ દુનીઆંને સારૂ (આદમીએ પોતાને) સારી રીતે ૨ ચલાવવું, (પોતાની) ઓલાદને લીધે (યાને આએ દુનીઆંમાં પોતાની ઓલાદનો સેલસેલો ચાલુ રાખવાએ) છે; અને (આવતી) મીનોઇ ૩ જેહાંનને સારૂ પોતાને સારી રીતે ચલાવવું, (પોતાનાં સારાં) કામે કરીછે. અને એથી આદમીનો મીનોઇ જેહાંનમાં (દોજખથી) છુટકારો છે. (આદમીએ આએ દુનીઆંમાં) દાંનાઇથી આત્માને સારૂ તે ચીજ મેલવ- વાની કુશેશ કરવી, કે જે વસ્તુ મેલવવાથી તે શક્તિવાંન થાએ, અને (યજદ અમેશાસ્પંદોની) મદદ મેલવી શકે. (આદમીની) આએ દુનીઆંની મતલબ યજદોની પખ્શમાં પોતાને રાખવાની, અને આએ દુનીઆંમાં યજદોને પોતાના ઉપરી તરીકે પસંદ કરવાનીછે. કારણકે દીનના પેશવાઓએ ભલી દીનને લગતાં લખાંણ ઉપરથી ફરમાવેલુંછે કે, રવાંનની આએપતને માટેની કુશેશ કરનારાં આદમીએ રવાંનની નબલાઇને દુર કરવા સારૂ આએ દુનીઆંની દોલત જેમ તેને (યાને રવાંનને) સારૂ વધારે ફાએદો ફ઼રનારી થાએ તેમ વાપરવી.

૧ (૪૭૦) **મોહટાઈ અને ગરીબીને લગતા ઓત્તમ અસબાબ વીશે, ભલી દીનને લગતો ખોલાસો.**

૨ જાંણવું કે, (માંણસનો) મોટાઇ અને ગરીબીને લગતો ઓત્તમ અસબાબ, (તેને) ઉંચ બનાવનારી અક્કલ છે. હમેશાં તરેહવાર રીતે જુદી જુદી નેકનાંમીવાલા લોકો હકુમતની અને દીનના દસ્તુરની તાબેદારી—અને ફરમાન બરદારી કરવાએ, અને પેલા અક્કલની સમજવાલા સરદાર (યાને પેગમબર) ના કેહવાને માનીને ખોદાની તાબેદારીમાં રેહવાએ બનેછે. બીજા સારા ગુણો ધરાવનારાઓની અંદર, અક્કલને લગતી મોટાઇવાલો સરદાર દીનની સમજ આપનારી એક (પેગમબર) ની જાત છે. કારણકે તે મોટી અક્કલવાલો પાદશાહ અને બીજો ધરમગુરૂ એ બેહુ તે બુજોરગ (પેગમબર) નો સંબંધ ધરાવનારા છે.

૧ (૪૭૧) **બુરાઈ અને ભલાઈ, તથા તેઓની આએ દુનીઆંની કઉીઅતને ચાલુ રાખવા વીશે, ભલી દીનને લગતો ખોલાસો.**

૨ જાંણવું કે, ભલાઇ એ નીતી છે. અને દાંનેશમંદ (આદમી) તેને લગતા વીચારોને સચાઇ—દરએક સારા ગુણવાલી રોશની—સારી સમજ—પાકી—તાજી હયાતી—સવાબની કઉઅત અને બીજા તેવાજ ૩ તરીકાથી મેલવનારૂંછે. બુરાઇ એ અનીતી છે, અને (આદમી) તેના વીચારવાલું બુરી બુદ્ધી—બેવચની—ખોટારૂ—દરએક અંધકાર ખવાસ—બદખોઇ—નજીસી—ઉલટી જીનદગી—પાપ—એબો—અને બીજી બુરાઇની ૪ બુનીઆદવાલાં અધરમીપણાંના સંબંધે કરીછે. જેમ સુરજની રોશની આએ દુનીઆંને જોવાની શક્તિ આપનાર છે, તેમ નીતીવાંન (માંણસ) ને લગતી ભલાઇ તેની આએ દુનીઆંની આંખને જોવાની ૫ શક્તિ આપનાર છે. અનીતીવાલાં (માણસ) ને લગતી બુરાઇ, તેની આએ દુનીઆંની આંખને સારૂ નેસ્તીવાલી શક્તિ છે—જેમ અંધારાંથી ૬ અનદીઠ થવુંછે તેમ. આએ દુનીઆંમાં બુરાઇનું ચાલુ રેહવું આએ દુનીઆંની આંખની શક્તિના એરાદાએ છે. સઘલાં દાદાર અહુરમજદની

તરફ ચલાવનારાં માણસો આત્માને લગતી ભલાઇ અને ખુબીને છોડી દીએછે તે આએ દુનીઆંની આંખની કઉઅતને લીધેછે. તે બુરાઇનો સંબંધ ધરાવનારાઓ બુરાઇને ચાલુ રાખવાના એરાદાના સબબથી (બુરાઇના) સંબંધવાલા છે. બુરાઇની અપવીતરાઇને તોડવી તેની સાથે યજદોની આંખવાલી ભલાઇની કઉઅતે કરી લડાઇ કરવાએછે. બુરાઇનાં ૭ મુલ ઘનામીનોને લાએકનું (માણસે) થવું, એ તેની સઘલી (યજદી) શક્તિનો નાસ કરવાએ છે. જે ધરમગુરૂઓ અનીતીવાલી બુરાઇની કઉઅતવાલા ૮ અને તેજ મુલને લગતી દરએક અનીતીના વીચારવાલાં અસલ કાંમો કરનારા છે, તેઓ જાંણીજોઇને નીતીનો રેવાજનો અટકાવ કરનારા છે. તેઓનો મજહબ યજદાંની તરફથી અપાએલો અને સપેનામીનોને લગતાં મુલના દરએક તરીકાના સંબંધવાલો કેહવાએ નહી, પણ અનીતીવાલા ઘનામીનોના દરએક તરીકાના સંબંધવાલા વીચારવાલો કેહવાએછે.

(૪૫૪) રોશન આંખવાલાં રવાંનને અન્ધકાર મુલથી ગુનાહ ૧ કરવો તથા તેનીથી પાપી બનવું કેમ છે? તે વીશે ભલી દીનને લગતો ખોલાસો.

જાંણવું કે, રવાંન પોતે તેની બદનના પોશાકવાલી જાતના સંબંધની ૨ અંદર દાંનાઇની કઉવત અને ઇચ્છાવાલું છે. આદમી યજદોની સાહેતાથી ખાલેસી અને વગર ગુનાહની હાલતમાં રેહનારૂં છે. અને તેની અંદર એબ આપનારને ભેલાવાથી (તેનું) બદન અને આત્મા અન્ધકાર ઉલટી જાતવાલાને લગતું છે. આત્માને તેની બદકાર દાંનાઇના સબબે તથા દીનની સમજ વગર પાપી બનવુંછે. અને ઘાતકી ઉલટા વીચારની ઇચ્છા તેને બદકાર બનાવનાર તથા દીનની નાવાકેફી તેના સવાબનો વીચારનો નાશ કરનાર છે. સુખને લગતા શોકને લીધે સવાબને લગતા વીચારથી તે આલસુ બનેછે. અને તે રોશન આંખવાલું રવાંન ગુનાહનાં કાંમથી જીનદગી ગુજારનારૂં થાએછે. અને તે ગુનાહની ગુજારેશ કરવાનો સબબ જે સવાબની બુલંદ દરજજેની હાલત છે તેનો તે અટકાવ કરેછે. બદન અને બદનથી તેની અંદરનું રવાંન દરૂજના ખોહવાલાં

વેરાંન દોજખની સખતીની અંદર પોતાને ઇજા પાંમતું રાખેછે. ભલી દીનમાં જણાવેલુંછે કે, સેવટે યજદોની ફતેહ થવાથી દરૂજની શક્તિનું ટુટવુંછે. અને દાદારની ઇચ્છા મુજબ ગુનાહની સજાથી પાક થાએલાઓને, ગેબી ધોવાંનથી પાક કરનારા યજદો દોજખમાંથી બાહેર કાહડશે. અને તે એબ આપનારની નજીસીથી પાક થાએલાઓને એકસરખી જાતના પોશાકવાલાં બનાવવા સારૂ તેઓને પાછાં હમેશની અમરગીવાલા પોશાકનું અને પુરતી ખુશીવાલી જીનતદાર કાયાનું બખ્શવુંછે.

૩ બદનની અંદરના આત્માની ઉલટી અક્કલે (માણસને) નોકસાંન થવુંછે. અને તેવો આત્મા એકસરખી (ઉલટી) અક્કલથી બદનને જીનદગીવાલું તથા સલામત રાખનાર છે એમ કેહવું ખોટું છે. આત્માને સારૂ પેહલ્લાં ગુનાહ હતો નહી, પણ દરૂજ (યાને અંગ્રમઇનીઉશ) ને લગતો ગુનાહ કરવાએ તથા કેહવાએ પાપી બનવાથી તે ગુનેહગાર કેહવાએલોછે. તે દરૂજના આત્માની મારફતે પાપી કામથી સજાને લાએક થાએલા આત્માને ચહડતે દરજજેની હયાતીને સારૂ પતેત (યાને ગુનાહનો

૪ પસ્તાવો) કરવાની જરૂરીઆતની ફરજ કહેલીછે. જે ગુનાહ (માણસે) પોતે કરેલો નહી હોએ તેનો પસ્તાવો કરવો વાજબી નથી. કારણકે પતેત (યાને ગુનાહના પસ્તાવા) ને આતશની માફકની મીશલ આપેલીછે, કે જયાં ખોરશેદ હોએછે ત્યાં કોઇબી અંધારી શક્તિવાલી જાત રેહતી નથી, તેમ (ગુનાહની પતેત કરવાથી) આત્મા દરૂજ વગરનો (યાને ગુનાહથી પાક) કેહવાએછે. વલી (એ વાતનો) બીજી રીતે ખોલાસો કરીઆમાં આવેછે કે જેમ હમોએ કહીઉં તેમ જયાં ખોરશેદ હોએછે ત્યાં અંધારૂં રેહતું નથી, તેમ પતેતના પસ્તાવાના આતશથી આપણ ગુનાહને પીગલાવી નાખીએ છઇએ. તેથી જો તે ગુનાહની પતેત તેણે નહી કરેલી હોએ તો તે જરૂર કરવી. કારણકે જો જુઠા ગુનેહગારે પતેત કીધી હોએ અને કથુ તે જુઠું બોલતો હોએ તોપણ તે જુઠું બોલનારા નજીસની તરફથી ગુનાહને લગતો પસ્તાવો સચ્ચાઇથી થવાએ તેને બુરી જાતથી ફરવા સારૂ વખાણવો. અને તે નજીસના આત્માને લગતા ઓત્તમ વીચારની દરએક જણે તારીફ કરવી. કારણકે જો કોઇ ગુનાહ કરે અને તે ગુનાહના ખવાસથી ફરે તો તે ચહડતે દરજજેનો કેહવાએ.

(૧૭૩) લાએક હકુમત વીશે ભલી દીનને લગતો ખોલાસો. ૧

જાંણવું કે, લાએક હકુમત રૈયતનો ઘણી સારી રીતે સંભાલ કરવાથી છે. રૈયતનો સંભાલ કરવાથી હાકમ ચહડતે દરજજેનો છે, અને તે (હાકમ) તેની તાબેદાર રૈયતને ચલાવનાર તરીકે છે. હકુમતની ઇચ્છા એ આત્માને મારેની ઇચ્છા છે. આત્માને મારેની ઇચ્છા આત્માની અક્કલને મારેની અને અહુરમજદના વીચારવાલી દીનને મારેની છે. ઘણી ચહડતે દરજજેની અક્કલથી અગમ બુદ્ધીવાલાઓની અક્કલની પીછાંણ કરવી છે. ૨ અને તેવો હાકમ મજદીઅસની દીનની અંદર નેંક-નામીવાલો હાકમ છે. ૩ દુનીઆમાં સરવેથી સરસ હાકમ તે છે કે જે હોરમજદની અક્કલવાલી ભલી દીનવાલા લોકોનો જે દસ્તુર છે તેને માનનારો છે. ૪ અહુરમજદની મીસાલનો તે હાકમ છે કે જેની ઇચ્છા લોકોના આત્માંને અમરગ કરવાની હોએછે. ૫ જે પોતાની ઇચ્છાનો પોતાની અક્કલની અંદર તોલ કરેછે. ૬ આએ પ્રમાણેના (પાદશાહ) ને દીનની અંદર ખલકના નેક હાકમ તરીકે ગણેલોછે, ૭ અને તેનાથી ઉતરતો જે દુનીઆનાં આદમીઓમાં અક્કલમંદ દસ્તુર છે તે છે. અહુરમજદની મીસાલનો હાકમ અમરગીની ઇચ્છાને પોતાની ઇચ્છાની અંદર રાખનારો, અને પોતાની ઇચ્છા મુજબ દુનીઆને ચલાવનારો છે. ૮

આએ (નીચે જણાવેલી) ચાલવાલા (હાકમ) ને દીનની અંદર બુરા હાકમનું નામ આપેલુંછે, ૯ તેથી ચહડતે દરજજેના લોકોમાં તે બુરા હાકમ તરીકે ગણાએછે. તેની રૈયતનો જે ધરમગુરૂ ઉલટી અક્કલવાલો અને પેલા (બુરા હાકમ) ને વધારે લોભી બનાવનારો છે, ૧૦ તેની એકમલતી ઇચ્છાના સંબંધથી, તથા લોકોને મુતલક અમરગીની ઇચ્છા નહી આપવાએ, તે (હાકમ) ઘણાજ ઉતરતા દરજજાનો છે. અને તે (બુરો હાકમ) દરૂજ (યાને એહરેમન) જે ભલી જીનદગી આપનારા દાદારની તરફ મુતલક સંબંધ વાલો નથી અને સંબંધ રાખનારો નથી, તેનો સંબંધની અંદર લામબી મુદ્દતવેર લોકોને ચલાવવાથી તેઓનો ઘટારો કરનારો છે. દુનીઆંનાં લોકોને ફ્રશકેરેતી (યાને છેલ્લા સુધારા) ની તરફ ચલાવવું, સારી અને ખુબીવન્તી હકુમતની મારફતે છે. તેમજ બુરી હકુમતની મારફતે કેવી રીતના સંબંધમાં એક હાકમને ચલાવવુંછે, તે

વાત ઓહાકની એક હજાર વરસની બુરી હકુમતની અંદર જણાએલીછે. (ઓહાક) બુરી હકુમતનો સબબ (યાને કરતા), તથા બુરી હકુમતના ઉપરી તરીકે વખણાએલો હતો. જેમ તેણે એક હજાર વરસવેર દુનીઆને બુરી હકુમતથી નેસ્તીની હકુમતમાં ચલાવી હતી, તેમ (કોઇબી રાજાએ) ખલકને ચલાવવી ઘટતી નથી.

૧ (૪૪૯) સારાં કાંમ, સારૂં સુખ, સારાં કાંમની અંદર ચહડતો દરજ્જો મેલવવો, ભલા ખવાસથી સારૂ સુખ— અને સુખનાં કાંમને લગતા અસબાબ વીશે ભલી દીનને લગતો ખોલાસો.

૨ જાંણવું કે, સારૂં કાંમ—બરાતરૂતને લગતી લોભી હીલચાલ વગરના ૩ પાક ઉદ્દીઓગથી છે. સારૂં સુખ—બરાતરૂતને લગતી ધીરજ વગરના, ૪ આલસાઇ વગરના પરહેજગારીવાલા સંતોષથી છે. સારાં કામની અંદર ચહડતો દરજ્જો મેલવવો—ભલા વીચારવાલી ફાએદાકારક ઇચ્છાથી છે. ૫ ભલા ખવાસનું સારૂં સુખ—લોભની જરૂર વગરના, લોભ વગરના અને ચીંતા વગરના, દુશમનીની હાજતથી સુધારેલા, હવસ વગરના અને ૬ લાએક સંતોષી ખવાસથી છે. કામને લગતો તથા સુખને લગતો અસબાબ—ઉદીયોગની અંદર બનતી કુશેશ કરવાએ તથા બદનની કઉઅતને ૭ લગતાં પ્રમાંણીક કાંમોથી થાએછે. ભલી દીનને લગતાં સુખનાં કાંમનો અસબાબ, દાહડા અને રાતના એક તરીજા ભાગ (જેટલા વખત સુધી) અમરગીને લગતી અક્કલ અશો લોકોથી મેલવવાએ (યાને દીન આગાહ દસ્તુ- ૮ રોથી ધરમની કેલવણી લેવાએ) છે; અને (દાહડા તથા રાતનો) એક તરીજો ભાગ તે (કેલવણી લીધેલી) અક્કલની મારફતે પસંદ કરેલું કામ ૯ કરવાથી છે, અને (દાહડા તથા રાતનો સેવટનો) તરીજો ભાગ, કામ કરવાને સારૂ બદનને લગતી કઉઅતને પાએદાર રાખવા, આસાએશ ૧૦ લેવાથી છે. જે સારી હકુમતવાલા (પાદશાહો) છે, તેઓ આએ ભલી દીનની સમજથી સુખને માટેની કાએદાસરની હકુમત કરનારા છે.

આએ છઠાં વાલમને છપાતાં થાએલી ભુલને લગતું ગુજરાતી શુદ્ધી પત્રક.

સફો.	લીટી.	અશુદ્ધ.	શુદ્ધ.
૩૨૭	(નોટ) ૧	યસ્ત....	યશ્ત
૩૩૧	૧	ચીજ ઉપરાંત....	ચીજથી જુદી
૩૩૨	૧૩	ઉવટા	ઉલટા
૩૩૨	૧૪	મેલવનારા નથી	મેલવનારાઓને
૩૩૪	૧૭	સાંભલવાનું	સંભલાવવાનું
૩૩૭	૨૫	તેથી....	ત્યાર પછી
૩૪૨	૧૩	ઉખેડી નાંખવા	પુરી નાંખવા
૩૪૮	૧૮	સુસ્તીથી..	ફાયદાથી
૩૫૧	૨	ભલાઓને સારૂ મોટો વિચાર રાખનારા હોએ કે ભલાઓ ખુશી રેહ	ભલાઓના ઉમદા વિચારોને માટે ભલાઓને ખુશી કરે
૩૫૧	૧૨	તેથી....	તેથી સંભાલ રાખેછે, અને તેવાજ સબબને લીધે
૩૫૨	૨૦	આદમી..	આદમીના
૩૫૨	૨૦	પેદા કરનારનું	પેદા કરનાર
૩૫૩	૨૩	દીનના વિચાર	દીનના વિચાર સાથનો તેઓનો સંબંધ
૩૫૫	૧૪	તે મજહબને	તે ખરા વખતે દરજજેના મજહબને
૩૬૦	૧૦	૧૧....	(એ આંકડો ૧૦ મી લીટી આગલ જોઇએ)
૩૬૨	૧૩	આદમીને	આદમીથી
૩૬૨	૧૪	આદમીને..	આદમીએ તેને
૩૬૨	૧૭	વીસીનો..	વિશેનો
૩૬૩	૧૩	કારણ ઉપરથી....	કારણને
૩૬૩	૧૩	આગમચનાં સબબને	આગમજથી
૩૬૬	૨૩	કરનાર..	કરાવનાર
૩૬૯	૨૩	છે	(પાસે ઉમેરો) તેઓનાં ત્રણ નામ છે
૩૭૧	૧૩	તનદરૂસ્તીનો	તનદરૂસ્તી
૩૭૯	૧૬	એને....	દાનાઇને

THE ENGLISH TRANSLATION

FROM THE PAHLAVI

IS BY

DARAB DASTUR PESHOTAN SANJANA, B.A.,

FELLOW OF THE BOMBAY UNIVERSITY, JUSTICE OF THE PEACE, LATE
SIR JAMSETJEE JEEJEEBHAI FELLOW (AVESTA AND PAHLAVI,)
TEACHER OF THE M. A. CLASS, SIR JAMSETJEE ZARTOSTI
MADRESSA, BOMBAY,—AUTHOR OF THE 'CIVILIZATION
OF THE EASTERN IRANIANS', AND 'NEXT-OF-KIN
MARRIAGES IN OLD IRAN', ETC., ETC.,

CONTENTS.

(۲۱۸) **Exposition in the good religion regarding spiritual powers in man, which through the agency of yazads perform actions on the side of the Deity.*** 1

Be it known from the exposition in the good religion, that in the person of man there are spiritual powers which perform actions (preparatory) for the righteous equipment pertaining to (*i. e.* deserving a pious retribution from) the Creator of the Universe.—The principal ones are the following four: (viz.) the soul, [and] the vital spirit, [and] the *fravâhar*, and the intellect. The *rôbân* is the soul, which is the ruler over the body. Just as the head of a family conducts the household, and the rider the horse, so does the soul conduct the body. And the vital spirit, [and] the intellect, [and] the *fravâhar*, or each of these spiritual agencies amongst whom the soul is a powerful agent, acts as a spiritual intelligencer unto it (*i. e.* the soul).—The vital spirit is the breath of life, which is paramount owing to the *fravâhar*. Just as a paterfamilias preserves the health (of his family) by means of food, and the rider keeps the horse working, so does this quickening (*fravâhar*) keep through energy the (living) body active. So when this (quickening power) is separated from the body, the body dies, just as when the (main) pillar of a house breaks down and the house instantly falls. Again, the *fravâhar* keeps active and cherishes the body, just as the master of a house keeps the house replenished and thriving, and the rider nourishes the horse. Thus, when 2 3 4 5 6

* [This heading might also be rendered:—'Exposition in the good religion regarding spiritual powers in man, their efficacy and their functions'.—*Eng. tr.*]

this *fravâhar* has been separated from the body, the body is past-strength, and remains inactive like a house that becomes desolate when it is abandoned and left without repair.

7 —Again, as the sun is the light of the world, and a lamp is (the light) of a house, so does the intellect animate with watchful light the lord of the house (*i.e.* the soul) in the house (*viz.* the body), and so does it animate the rider on the horse, as also it directs the master of the house to take care of the house, and the rider of the horse. So when this (intellect) is separated from the body, the soul is distressed in the body, and the body during life remains insensible.

8 While the soul, which with the *fravâhar*, [and] the intellect, and the vital power used to recruit the body in its functions, now departs from it; consequently the body is without the means of performing its functions, and of fighting against and repelling the *druj*, like a (cavalry) rider who is without his saddle and weapons for striking and overpowering his enemies.

9 —Just as the soul and its assistant (spiritual) powers are enemies and destroyers of the *druj* (who is) for the destruction of creation, so have avarice, [and] lust, [and] wrath, [and] spite, [and] stubbornness and envy permeated into the body as enemies of the soul. The struggle and conflict between the body and the soul, are owing to the former not having seen to preserve itself from the battle wherein, by the agency of destructive *druj* and through perverse antagonism, people corrupt good creatures, and render them in-operative.

10 —The soul is the lord of this life, and the chieftain of the battle (between good and evil). When the Ameshaspands are its assistants, by means of the *fravâhar*, [and] the intellect and the vital power, the spiritual agents of the body, it

i. e. the soul) inclines to fight against the *druj*, and like a heroic person or a valiant man it is the repeller of the *druj* among (good) creatures by means of its own prowess, and the extricator of the *druj* from the body. To extricate the *druj* from the world is to strike, to overpower and to render incapable the Angrô-Mainyu. The pious man is himself capable of being relieved from the *druj*.—Again, when a king through fear for himself is not deceived by the enemy (Evil,) owing to supernatural splendour and lustre (*i. e.* divine inspiration), he (at last) attains to the Origin (*i. e.* God) bravely and successfully on account of his own good actions; and by the order of the Lord who hath sent him to battle (against evil) he is to earn a diadem of victory and be seated on a throne of full repose and everlasting bliss. And whosoever (king) being deceived by the enemy, and being prone to idleness and evil repose, and listless in the battle (against evil), and without any inclination to the Ameshaspands (*i. e.* to an immortal existence), is much disposed towards the *druj*; and (hence) he turns an incarnate *druj* and vicious, and the *druj* overreaches him; and he mingles lonesome with devils; and he is dragged with hands shackled to the seat of the *druj* (the *Angrô-Mainyu*); and he will so be tortured, and so remain in the prison of the *drujas*, to the time of the Resurrection.—It is manifest in the good religion that he is marked with good repute, whose righteousness is pure (unsullied) in this world; but he from whom destructive wickedness proceeds in this world, is stamped with evil repute, and gets a place appropriate to his sinful acts.

11

1 (۲۱۹) **Exposition in the good religion regarding (the fact) that man is brought into relation with the Creator by means of the Stud-Yasht***

2 Be it known that, the man that is most virtuous, is brought into relation with the Creator by means of the *Stûd-Yasht*, by knowing himself by means of the knowledge of the good religion, and by the love chiefly of his own soul; because there is no (virtuous) life from disregarding the relationship (with the Deity), nor there is love for himself; and by not loving himself he does injury to himself, and by (the man) injuring himself the Almighty is displeased, and by the displeasure of the Almighty the relationship of God in him ceases, and by the cessation of the relationship with God he destroys the protection which the Deity exercises over him, and by the destruction of such protection by the Deity he is liable to cast himself into the abode of darkness and misery pertaining to the *druj*.—3 Again the knowledge of oneself is (attainable) from the knowledge of the good religion, and by knowing self there is love (for self), and by loving self there is no injury to self, and by not injurying self there is no displeasure to the Almighty, and by gratifying God one attains to close relationship with God, and by the close relationship with God there is protection (exercised) by God, and by the protection of God man attains to both kinds of excellence, of this world and of that world.

* *Stûd-Yasht*=*av.* Staota-Yasna or Staota-Yasht, is the name of the 21st Nask, corresponding to the *av.* Vâstârem. It literally implies prayers fit to glorify the Holy Creator.

(۲۲۰) Exposition in the good religion regarding that (object) which through its guiding (power) is beneficial to man himself, and that which is injurious; and (regarding) the beneficial or mischievous doer and exerter, and its beneficial or mischievous guidance (in the person of man). 1

Be it known that, that which through its guiding 2 (power) is beneficial to man himself, is wisdom; and that 3 which through its guidance is injurious, is perverse thought. Wisdom and vice are the guiding agents in the 4 person of man. Wisdom itself is acquirable by means of Spenâ-Mînô and the friendship of Vôhuman, and vice is (*i. e.* comes) through the deceit of Ganâ-Mînô and the friendship of Akôman. The advantage unto men from 5 the guidance of wise inclination is the improvement of the thought, [and] speech and act of rectitude as well as the piety of the soul; and the damage unto them from 6 the guidance of vicious inclination is the corruption (*i.e.* aggravation) the sinfulness of thought, [and] speech, [and] action, and the wickedness of the soul.

---

(۲۲۱) Exposition in the good religion regarding the religious and the evil time. 1

Be it known that the finite time until the resurrec- 2 tion, is religious owing to the prevalence [*lit.* currency] of righteousness and orthodoxy in the hearts (of men), and the vicious (time) is owing to the prevalence of immorality aggravated by the evil faith and falsehood of

the Jewish religion; and during that (evil) time with the exception of a little goodness there is distress and difficulty everywhere.

---

1 (٢٢٢) **Exposition in the good religion regarding (Questions): What is man himself? and through what and for what (does he exist)? and whence (has he come)? and wherein (does he live)? and whither will he return? and at the last what will he attain to?**

---

2 Be it known that, among the creatures of God man (alone) is endowed with reason, and is capable of success and power by means of the blessings (God has bestowed upon him) in the spiritual and the material world; and by reason of high deeds wrought in the full exercise of his human powers, he is like a chieftain over all other creatures of this world, ever guiding them, and repelling with adequate strength the *druj* from every creature. By a certain thanksgiving of the soul unto the Creator, prompted by the inspiration of the Yazads, by its adequately repelling the evil from itself, and by its being at once in association with all good spirits although abiding in the powerful person of this world (*i. e.* in this earthly person), it (*i. e.* the soul) is itself of the nature of a good spirit because of its angelic thoughts, and in spite of its uncongenial abode; and with all the faculties pertaining (to this wordly creature), the invisible soul by completely conquering evil, is an *yazad* (a praiseworthy existence) itself for its duration (on earth), which may be either long or short. The dwell-

ing of good spirits in the organism of this world, has for its object the severe struggle against and destruction of the evil predominating therein, and moreover the struggle (against evil) consistently with the doctrine of the good religion. By the disappearance of the soul itself from its earthly active embodiment, and by the body becoming divested of the vital spirit, the soul is intent on going back to the original spiritual abode, and leaving the material frame of this world it departs to the original abode of intuitive wisdom. Whosoever may have by his utmost endeavour repelled in warfare his own rival *druj*, through his (very) emancipation from the *druj*, gains the original abode (of heaven.)—And when an individual benefiting the world, is able to keep a good eye upon his opponent, and is powerful to overwhelm him in person, and adequately drives and repels from himself the vices of the *druj* that may have been blended in him—the cause thereof is perpetual thanksgiving unto his Creator. 3

It is declared in the good religion that at the epoch of the *frashôkereti* all men will acquire their bodily frame again in this world in accordance with the will of the Creator, and the human creation having been purified, each will be (entirely) reformed [*lit.* adorned] by the perfect light (of the Mazdayasnian religion.) 4

---

(۲۲۳) Exposition in the good religion as to a worthy leader. 1

Be it known that, every person becomes worthy of leadership through having the powers suitable for the exercise of its functions. 2 One (power) is a well-qualified understanding, and the other excellence of wisdom for 3

accomplishing (good) deeds. With these two are combined the strength of a good nature and appropriate 4 prudence. The leadership desirable for the priest is (attainable) by means of the three special virtues above-mentioned, which are capable of exalted acts, as also by the following five grades (of qualities):—1, wide intelligence for the preservation of the (Zoroastrian) religion; 2, depth of thought for making a precept; 3, religious education for the administration of justice; 4, advanced age; 5, experience in performing his (ritual) functions. With these eight (qualities) the priest is worthy of reverence 5 (*i.e.* of leadership.) The leadership desirable for the agriculturist is attainable by two more (qualities) distinct from the eight above-mentioned: 1, to cause the growth of animal food; 2, to perform charitable acts 6 with his wealth. (Thus) there are in all ten (good qualities.)—For leadership over warriors there must be three (special qualities) distinct from the eight (of the priest):—1, a stalwart body with keen sight; 2, enormous strength; and 3, an intrepid heart. Thus there are in all eleven* (good qualities.)

---

1 (۲۲۴) **Exposition in the good religion regarding the thanksgiving (by man) unto Auhurmazd for the reward of merit, as well as regarding the freedom (of man) from sin by punishment for sin (in this world.)**

---

2 Be it known that, thanksgiving to God for the reward of merit, is binding on man because of (the existence of) a protective intuitive sense in his conscience, and of his

---

* [Probably thirteen.—*Eng. tr.*]

being fitted to obtain the reward of merit (in the next world) by attaining to the vision of and desire for meritorious propensities. Whosesoever powers of thought, speech, and action are obedient to his desire for the prevalence [currency] of meritorious actions, that man [he] attains to good supernatural intelligence. It is the conscience with good intuitive sense that attains in man to good supernatural intelligence; it acquires supernatural knowledge, as well as imparts (to others) whatever knowledge it has acquired.—Whosesoever inclination is capable of obtaining spiritual knowledge, he, by means of his beatific vision, on behalf of Auhurmazd declares (unto others) the means of fostering the propensity to act in a manner conducive to the welfare of the *frashôkereti* and the nature of the understanding, thought, speech, and action pertaining to merit. And it is for this reason that meritorious people who aspire to the good reward, ought to thank the Giver of the reward of merit.—Again a person keeps free from sin on account of (his fear of) punishment for sin (in this world). So whosoever, for the sake of evil, closes the path leading to holy thought in his conscience and developes sin, by means of (his) perverse thought diverts his intuitive sense from meritorious goodness, and regards merit as sin, and sin as merit.—Hence those who forward their desire for a sinful tendency and (therefore) restrain it from a tendency to merit, owing to their union with the demons advance (their powers of) thought, speech, and action for committing sinful deeds, and keep them back from merit.—The (future) evil reward to the living organic being (*i.e.* to man that is sinful), is the pernicious abode (of hell;) there is no decay (in the next world)

3

4

5

6 for the man that is on the path of merit.—And how can man be free from hell by conducting himself in sin, by demoralizing himself, and by deceiving mankind? And, likewise, how can the penalty for sin extend to a man that

7 is innocent? From the priests who receive evil inspiration (from the devil), and are the means of (propagating) the perverse ways of sin, there is damage among men unto those who receive good intelligence regarding the ways of merit; and from their self-willed creed there is destruction unto the human creation. Since their creed is antagonistic to acts of merit, and is the means of keeping sin current, it is hostile to acts of merit and friendly to sin. Hence demonism is paramount, and moral law non-existent; and hence man becomes subject to punishment on account of his sinfulness, and the men who follow that creed are, therefore, called the committers of sin.

---

1 (۲۲۵) **Exposition in the good religion regarding the abode of the (good) religion in the body (of man), and the entry into it of the religion of darkness; and regarding the uninjured state of the body of a professor of the good religion by means of the sacred girdle of that religion.**

---

2 Be it known that, he in whose body the (good) religion is a guest, is a companion of the good religion. Consequently he is (spiritually) as beautiful as a maiden having a most handsome body, and is, like a maiden, most desirable to the sight. He is as benignant [*lit.* good-seeing] as the Sun to the Universe of Auhurmazd; and he looks on (the good creation) with as good an eye as a sincerely

loving father looks on a well-born (promising) son, and is delighted at beholding his visage from a distance. In like manner he nourishes, as his offspring, whatever object falls within his vision. And he grows as illustrious by his recitation, understanding, attention, and praise relating to the religion, as one grows strong and active by drinking delicious waters. His desire for union with the 3 religion is owing to this, that his being may live in bliss (in the next world); and his soul confers with the (good) religion as though two good pious friends were consulting together. The religion interprets its 4 doctrine unto him just as an accomplished spiritual teacher would interpret it to his intelligent disciple. As 5 he is most submissive and obedient to the religion, so the religion has supreme authority over him. And such an 6 individual is called in the religion a "successor of the *Zarathushtrôtûm*," the incarnation of the religion, His 7 creed is the creed of the religion, his desire the desire of the religion, and his acts the acts of the religion. In 8 whosesoever body the (good) religion dwells, he possesses (in himself) the spirit of the religion, he is a lover of it in mind; and hence the *druj* is less powerful in his body. Whosesoever mind the (good) religion 9 permeates, his appearance is as [much] beautiful as (that of) other desirable objects (or riches in this world). No sooner does one behold him, with a good 10 eye, than one is exceedingly delighted with him, and loves him like a brother born of the same parents. By 11 means of the (good) religion there is attainment of wisdom according to wish (*i.e.* satisfactory attainment,) and apprehension of that knowledge. And through one's toil 12

in reciting, expounding, and extolling the (good) religion
13 there is an acquirement of good rewards (in heaven). He that is united with (or is a companion of) the (good) religion, attains to such desires as will exist in the *advantageous one*, (*i.e.* Soshyãs) the (future) revealer of the (good) religion unto the people of this world. And hence such a religious man, for the performance of his religious duties (under difficulties), is like unto a good-natured guest who is content with an insipid meal in the house
14 of the president of a family. And such an individual
15 is designated in the (good) religion an *âthrava.*—An orthodox person whose nature, propensity, and acts are reformed by the good religion, is a propagator of the
16 religion in several ways.—Again, he into whom the religion of darkness has penetrated, will turn away from that accursed thought to the good religion by the effectual help of the thought and preaching and guidance of a pious preserver of the religion (*i. e.* a priest), for wrest-
17 ling with evil.—He (*i. e.* the priest), a friend of the (good) religion in this world, shall, by the dint of its philosophy, make such a one a believer in the religion, as has not himself acquired an insight into the religion and is without it. His friendship with the religion is more valuable than his riches; his body and his wealth are not more valuable than his desire to be listened to (on
18 the subject of religion).—Such a person is called in the
19 religion a *mazdayasna* 'a worshipper of Mazda.' The professors of the good religion are said to be of the religion of those that put on [*lit.* fasten] the *kûstî*; and the follower of that religion has the sacred girdle (*i. e.*
20 the kûstî) upon him.—Whosoever of the evil religion

dwells in contemplation upon the good religion (with approval,) his (consequent) good nature and improved person (grow to) abstain (from impiety) like those of the good religion, and by his attainment to that (good) faith the thought comes to him of extolling the Almighty for (the good attained to by) himself, and of loving the followers of the good religion. In whosesoever person 21 good religion exists, he is devoid of doing mischief unto others. He is a creature of the Creator Auhurmazd by virtue of his good religion; and by his submission to the precepts of the good religion he yields compliance to the religion and the prophet.—In the good religion 22 those persons bear the name "worshippers of demons", who do not believe in God (*anaîr*) and act like *âshmôgs*; such people are also styled followers of the religion of hellish (*shakharîk*) demon-worshippers.

---

(۲۲۹) Exposition in the good religion regarding that (person) through whom every one becomes moral (in this world), and (regarding) that through whom no one becomes moral. 1

Be it known that, that person, through whom every 2 one grows moral, is (born) to transmit every one (*i. e.* man) into a state of welfare, and he that conveys everyone into a state of welfare, loves whatever object is anywise on the side of the Creator.—Whosoever loves 3 every object of the Creator, is a suppressor of his own failings, possesses well-qualified prudence and intuitive wisdom, and shares in the (awards of the good) religion. He well inculcates the desire to be efficient in intuitive

wisdom, and to dignify himself, in one who wishes to be efficient in intuitive wisdom and to be dignified. Hence the latter acquires the strength of zeal to do acts of merit and abstain from sin. Hence, he liberates himself from the rival enemy (Ahriman), and attains to

4 the long-lasting felicity (of paradise). And again that (person) through whom no one is moral, is (born) to convey every one into a state of adversity; and whosoever is (born) to convey everyone into a state of adversity, does not love a single creature of the Creator.—

5 Whosoever does not love a single creature of the Creator, possesses evil qualities, vicious speculations and bewildering perverse thoughts. He imparts unto man evil precepts (*dûshmûk*) producing excitable propensities and tending to bewildering perverse thoughts. He who likes him (*i. e.* such a person as is characterized in the above sentence), is incited by him to bewildering perverse thoughts. He who is a thief of merit and perseveres for sin, degenerates (*kastâr yahvunêd—lit.* becomes the lessener) in the good power of his own spirit, and the antegonistic *drûj* proves successful over him; it (*i. e.* the *drûj*) drags and casts him into the infernal region of distress (*arîk dûshwârih.*) Whosoever is fit for the Blemish-giver (*i. e.* fit to be his accomplice in propagating evil in this world,) is a damager of the intuitive sense of man, an extinguisher of merit (*i. e.* of his meritorious feeling) and an inciter unto sin; [and] that evil one is (born) to drive to the hellish prison of distress and unrelief, the man that is of a religion of bewildering perverse thoughts.

6 The religion that is given (unto man by evil influence) to produce in him bewildering perverse thoughts, causes

adversity, and by making him fit for the Blemish-giver makes sin current; and by corrupting the intuitive sense (in men) causes an opposition to merit, and imprisons him in the evil hell which is for him devoid of relief, full of distress and embarrassment. [And] therefore it (*i. e.* the evil religion) is said to be without any mark of Spenâmînô, and with a stamp of Ahriman on it.

---

(۲۲۷) Exposition in the good religion regarding the sources which cast lustre upon the good religion, and (those which cast evil lustre) upon the evil religion. 1

Be it known that, God who illumines all goodness is the source of the promulgation of the good religion; therefore there is no evil in it. Herein are propounded all good acts relating to the universe, from the original creation to the epoch of final renovation. Hence by firm confidence in this source of the promulgation of the good religion there results [is] the improvement of human nature, and by the improvement of human nature honesty; and by honesty the birth of law [morality]; and by law good mind, good speech, and good action; and by good mind, good speech, and good action righteous felicity unto man; and by righteous felicity unto man propitiation and strength to the yazads and grief and destuction to the demons, (also) by the propitiation and strength of the yazads, and grief and destruction of the demons the spiritual existence will be perfected, and the material existence (*i. e.* this material organism) will be improved, and by the perfecting of the 2

spiritual existence and the improvement of the material existence the creation will be connected with the epoch of the *frashôkeretî* (final renovation), and the occurrence of that renovation (will be) owing to the purity and goodness of the whole world (*aâm-dêhîshnîh*) through the reform of the religion.

3 Again, the source of the promulgation of the evil religion is the originator of evil, who casts (wicked) lustre upon it. Herein (*i.e.* in the evil religion) is the enumeration of all the distressful acts in the world from the original creation to the epoch of final renovation. Hence owing to the deceit of that source of the promulgation of the evil religion (there will result) corruption [*lit.* bewilderment] of good nature; and from the corruption of good nature dishonesty and depravity; and from dishonesty and depravity immoral evil thought, evil speech and evil
4 deed. Again from (immoral) evil thought, evil speech, and evil deed distress unto man; and from distress unto man
5 joy unto the demons and grief unto the yazads. And from joy unto the demons and grief unto the yazads predominance of the demons, degeneration and corruption of the times, and distress and damage in the world.

6 And it is declared in the Mazdayasna religion that,* when unto Jamshid were exhibited by Auhurmazd His commandments comprehending the established standards of all good virtues, the habits of contumacy [*lit.* unhearing *i. e.* refusing to hear] against Auhurmazd, caused by the association of demoniac influence among

---

* [*Lit.* and the testimony of the Mazdayasna revelation is as follows.]

the creatures and the (consequent) approval by man of the greatest (*i. e.* most confounding) acts of destruction, disappeared (*anâstê*).*

(Thereafter) the adherents of the Deity, Who is the Source of all goodness, as well as the obedient to the Faith, who had become illustrious by devotion to its precepts, were imposed upon (by demon-worshippers)

---

* That Jamshid, the third king of the Pishdât dynasty, was the first promoter of the Mazdayasnian revelation by the order of Ahura Mazda, and the first promulgator of its doctrines and laws, is witnessed by the following passages from the 2nd *fargard* of the Vendidad:—

[illegible]

"Zarathustra asked Ahura Mazda:—'Who was the first man, excepting myself, Zarathushtra, with whom Thou, Ahura Mazda, didst confer (on Thy religion)? To whom didst Thou interpret [*lit.* teach] the Faith that pertains to Ahura and to Zarathushtra'?—Ahura Mazda answered—'O holy Zarathushtra, the fair Jamshid, of the good community, was the first man with whom Ahura Mazda conferred, and to whom save to thee did I (first) interpret the Faith that pertains to Ahura and to Zarathushtra.'"

This fact is also referred to in the reply to the 38 question of the *Dadastânî-dînî* which deals with the importance of the sacred emblems *sudrêh* and *kûsti*:—

[illegible]

"It is good to fasten the *kûsti* for him who holds a religious position in this world, on the waist, that is on the third part or the highest third part of the body, for by means of the *kûsti* Jamshid, the son of Vîvanghân, became most successful in conducting the world and acquitting his duties pertaining to this world; and he thereby kept back from mortals all sorts of fatal diseases, and bestowed on them freedom from old age and death,—Which sacred girdle

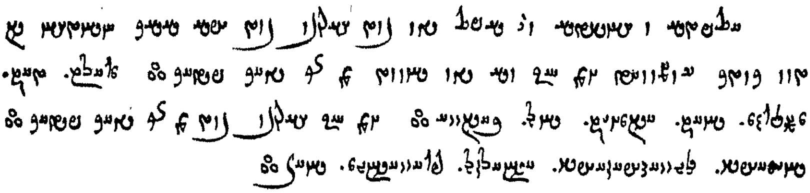
with the intent that their pure nature should be corrupted, and that by the corruption of their pure nature a scope for dishonesty and blemish, which should deteriorate their morals, being generated, Jamshid could not be powerful in improving mankind and rêndering them immortal. However, Jamshid, in order to destroy the deceitful influence from men, invited the demon-men and demons, and put the demons the following questions:—

7 'Who created this world'? 'Who destroys it'? The demons clamoured out their reply thus:—We who are demons

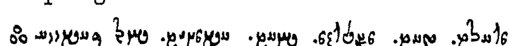
---

that glorious king of the world directed men to wear on their waists, 'whereby men were gifted with that good badge of sanctity."

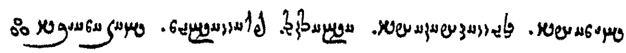
In a commentary on the second *fargard* of the Vendidâd it is stated as follows:—

"As long as he (Jamshid) adhered to the good religion and was pious, he was both the teacher and disciple (of that religion); he endowed the bodies of men with the sacred token (of the kûstî). That he adhered to the good religion is manifest from the passage:—

That he was pious is indicated from the words:—

Ferdôsi, the epic poet of the *Shâh-nâmah*, bears testimony to this fact of King Jamshid having introduced among his people the sacred investiture of the *sudrêh* and *kûstî*, the chief emblems of Mazda-worship:—

همنگه بیامد خجسته سروش   بجم گفت تاکي نشيني خموش
بياراي اين دين ايزدان پاک   بيافکن تو آئين ديوان بخاک
سدره و کستي ميانرا ببند   ترا هيچ نيايد ز ديوان گزند

"In the meanwhile the auspicious Sraosha came and said unto Jam (*i. e.* Jamshid):—'Do not procrastinate, but glorify (throughout the world) this holy

created it, and we destroy it.'—Jamshid retorted unto the demons thus:—'This I do not believe that it is possible for the evil-knowing (to create this world,) since they who are its destroyers, could not be the creators of the world. [Both of] these assertions are quite inconsistent—in other words, creative and destructive powers do not emanate from one source. By means of such religious declarations he (*i. e.* Jamshid) annihilated the deceit of demons and restored mankind to immortal existence.—It is manifest in the good religion that the pious people who conducted themselves in this world in conformity with the standard faith, and were of good habits, proved so on account of the primitive faith propagated by

8

9

10

---

divine Faith, and cast into dust demoniac practices, and put on the *sûdrêh*, and fasten on thy waist the *kûstî*, that nothing pernicious may come on you from the demons."

In addition to these passages we have various references to this subject in the Pahlavi *Mâdigân-ê-aiwyanghan-e-tashkûk* and in the Persian works *Saddar-e-nasr, Saddar-e-nazm, Saddar-e-behr-e-tavil, Rivâyats, etc.*

That Jamshid possessed supernatural glory and received prophecies from the Deity from time to time, is evidenced in the following couplets of the *Shâh-nâmah* :—

چنین تا برآمد براین سالیان   همي تافت از شاه فرّهٔ کیان

جهان بد بآرام ازانشاد کام   ز یزدان بدو نوبنو بد پیام

"Thus for a lapse of many years the Kayânian glory shone over the king—the world was full of comfort and gratification—various prophetic messages from the Deity came unto him."

The following couplets comprehend the first declaration of king Jamshid on his ascension to the throne, which indicate his power as well as knowledge requisite for the advancement of the Mazdayasnian religion and sovereignty :—

منم گفت با فرّهٔ ایزدي   همم شهریاري و هم موبدي

بدانرا زبددست کوته کنم   روان را سوي روشني ره کنم

"He said: I am gifted with divine glory, I am a secular as well as a religious lord, I will cut short the hands (of evil people) from evil, and I will guide the soul to the path of Heaven."

Jamshid, and on account of their connection with him; and that kings and satraps ruled by virtue of it (*i.e.* the Faith), [and] suppressed injury from among their subjects, [and] improved and civilized their countries by dint of that standard Faith, [and] yea refined them by the help of the just doctrines of the same primitive faith of Mazda-worship which inculcated devotion to the Deity (*aîrîh.*) The supreme faith and the highest acts of righteousness, which are described in the religion by Zartôsht of the adorable *fravâhar*, were made current (in the world) by *paoryô-tkaesha* kings from time to time; which kings, by dint of the Mazdayasna-religion, reformed their peoples, carried on their sovereignty on good principles, [and] embellished the world, [and] exalted their subjects through virtuous practices, and linked them to the mighty power of the *frashôkereti*, the blessed victor (*Sôshyãs.*)

11 This, too, is declared in the good religion that the source of demons (*Angrô-Manyû*) had arrayed with deceits Zohâk, the descendant of Tâj,* the diminisher of creations; hence the laws of Zohâk deteriorated his own nature, worked for the immoral and blemished (Ahriman), and caused destruction by tyrrany and apostasy, so that the habits of men were corrupted, the world distressed, and there was increase of mortality among the creatures. The Jewish scriptures were first composed by him (*i.e.* Zohak), and deposited in the fortress of Jerusalem. And through Zohâk men adhered

* Zohâk was descended from a pious man named Mardâs whose lineage is traced from Tâz and Tâzak, one of the pairs (according to the Bundahish, Chaper. XV.) begotten of Fravâk, the son of Syâmak, who had settled in the plains of the Tâzîkân or Arabia,

unto the Jewish high-priest Abrâhîm, and through Abrâhîm they adhered unto Moses, whom the Jews accepted as their prophet and messenger of faith, and unto whom they ascribe the salvation of sins committed, and regarded his acquirements as being necessary for the final propagation of their faith.—Thus Zohâk cherished (*dôshitê*) demoniac deceptions to harm his people.* The elementary knowledge of that evil religion in every age tends to produce baneful influence among the believers in the excellent Mazdayasnian Faith, to degrade those obedient unto the Deity, and to promote in the world by various ways and means apostasy two-fold or three-fold. Through its demoniac predominance there is corruption of the good habits of men, and impiety and desolation in the world,

---

* The *Târîkh-i-Tabarî* describes Zohâk in the following passage :—

عرب او را ضحاک خواندندی و مغان گویند که او بیوراسپ بود
+ + گویند بیوراسپ بوقت نوح علیه‌السلام بود و این ملکی بود
ستمگار و همه ملک جهان را بکشت و خلق را به بت پرستی خواند ٥٥

"The Arabs called him Zohâk and the Mõgs say that he was *Bîvarasp*, + + They say that this Bivarasp flourished in the time of the prophet Noah. This king was tyrannical and killed all the rulers of the world, and inclined mankind to idol-worship."

With reference to this subject Ferdôsi says :—

چو ضحاک بر تخت شد شهریار — بر او سالیان انجمن شد هزار
نهان کشت آئین فرزانکان — پراکنده شد کام دیوانکان
هنرها خوار شد جادوی ارجمند — نهان راستی آشکارا گزند
شده بر بدی دست دیوان دراز — ز نیکی نبودی سخن جز براز

"Since Zohâk ascended the throne as king a lapse of a thousand years passed over him, when the ways of the sages disappeared and demoniac propensity prevailed, virtues were slighted and sorcery was esteemed, truth became hidden and evil was paramount, rectitude was never talked of save in secrecy, but the hands of demons were extended on vice."

and much distress *(frah-sŷjê)* and harm to the people generally; and misery, embarrassment and hardship to the pious; and dignity, comfort and authority to the evil people; and such evil people of baneful origin always cause openings [wounds] in the human soil, so that pain and injury to the people would emanate therefrom. Hence (it is declared in the good religion) that the Mazdayasnian Faith should be developed to the highest pitch in conformity with the will and commandments of God; that the openings in the human soil should be removed, impurity ought to be cast out of the world and far away from populated districts, and mankind be purified therefrom and rendered clean.

---

1 (۲۲۸) **Exposition in the good religion regarding men that are advantageous to the world, and work for its prosperity, as well as regarding the monarch that is harmful, and works for its misery.**

---

2 Be it known that, that man is advantageous to the world and works for its welfare, who possesses good intuitive sense for studiously exercising his duties, and who exerts himself for the cause of the good religion. Accordingly, as he exerts himself and studiously performs his duties in this world in consonance with his faith, he, likewise, giving strength to the angels, aggrandises

3 this earthly life and makes it worthy of paradise. The king of an evil faith is very persistent in perverse acts, advances in evil activity, and is (therefore) harmful to the world and works for its misery. Since he is

always predominant in evil activity by dint of his (pernicious) faith in this world, he clandestinely impairs this earthly life by giving strength to the demons, and renders it unworthy of paradise.

---

(۲۲۹) Exposition in the good religion regarding the fact that it is needful that the skilled [head] examiner shall test whatever is fit to be tested, and that it is needless to retest whatever is already proved. 1

Be it known that, to test by means of religious 2 wisdom whatever (relating to good creations) is hidden, is to make manifest its functions and to impart intelligence of the result of the experiments thereon. Whosoever is 3 yet to be proved, does not always give confidence; but whosoever (has been tried and) no longer needs be tested on account of his prestige, gives full confidence. He is 4 the tried person who needs no longer be tried on account of his marked professional repute, [likewise] his notoriety, [likewise] public recognition as an experienced person by means of the skilled examiner. By a three-fold trial a person or thing is tested. A person or thing that is tried, may be compared to the well-known physician (referred to in the Vendidâd), who for the first time administers physic to three individuals and, relieving them from their diseases thereby, is licensed to carry on his profession as a certified physician (*pavan hû bazêshkîh vazêrinîdan patash*

shîkûnyên). Likewise, by administering medicine for the first time to three individuals respectively, if life become extinct (in all three), the individual is decided upon as a sham physician and is punished. Again, in order to test every other individual professional capability [act] the standard of the test of a physician is laid down. Hence the notoriety of various people connected with religion and sovereignty, depends upon trials of three different kinds and of three different degrees. Thus, whosoever in the trial by the skilled examiner, proves good should be trusted and believed, while whosoever proves bad on account of his various failings should, manifestly, be prevented from continuously contriving pollution and destruction among the people of the world.

5 Among the good kings who are related to Jamshid, may be included those who are descended from Airach after Faridun; first, those that are from Minochehr—secondly, those that are from the Kayânians—and thirdly, those that come from Hûâfrît*—from the very Kayânians they say come the Sassanians. Each of these kings acquired (inherited) from Jamshid the virtues of devotion

---

* Hûâfrît may be a name of Dârâb the son of Bahman by his wife Hûmâî. The name occurs in Avân Yasht 130, where the individual referred to desires to attain to the conquest of a large kingdom, probably the conquest Tûrkestân, Rûm and Hindustân ascribed to king Dârâ by the Shâh-nâmah and the Târikh-i-Tabarî. From the evidence of the Dinkard in this volume, as well as in the preceding one, Hûâfrît is the name of a king who was the pioneer of a known dynasty in Iran. Professor Darmesteter regards it as a common word and renders it by the expression "fully blessed." The testimony of the Dinkard corroborates the narratives of the Shâh-nâmah, and of the Tarîkh-i-Tabarî. The Dinkard tells us that the descendants of Hûâfrît and Sâssân are related to one another. The two Persian books mentioned above trace the Sassanian kings from Sâssân the son of Bahman, while the Târîkh-i-Tabari gives the descent of

[*îrajân*=sacrifice of the soul] to the Deity, purity, progress, honest faith and constitutional free Government. Men being in memory thereof (*i. e.* of the descendants of Jamshid) chose experienced persons to hōld sway over them; and through individuals born of his (*i. e.* Jamshid's) line, and through their continuance from age to age, a connection with the *frashôkêrêti* is declared (in the good religion.)

It is manifest (from the good religion) that evil-ruling was by the descendants* of Zohâk, who were utterly vanquished in the ninth and tenth centuries (after Zoroaster). Each of them, owing to (the heritage of) Zohâk ('s evil habits,) was immoral, blemished, unrighteous, contemplating injury, harm and devastation in the world, and embarrassing his subjects by means of evil-ruling. The test of people as evil-monarchs, and the 6

---

the Ashkânians from Dârâ-i-kêbr, who was also called Dârâ-i-segar, the second son of Dârâb, son of Bahman. The Persian text runs as follows :—

از روم ملکي بيامد و از دجله بکذشت و ازين سو آمد نام وي ايطيدس و ازآب دجله ازين سوي حدسواد تا حداهواز و فارس و ري بکرفت و ملوک طوايف اورا فرمان نکردند و مردي رومي برخويشتن ملک کردند پس دارا ال کبر را پسري بود نام وي اشک و بوقت اسکندر خُرد بود و بري بود و چون اسکندر برادرش دارا ال صغر را بکشت اين چيزي نتوانست کردن پس اين ايطيدس رومي بيامد و ملک ازآب دجله اين سوي تا ري بکرفت اين اشک شده بود لختي سپاه اورا کرد آمد و ملوک طوايف هرکسي اورا ياري کردند و سپاه و خواسته فرستادند تا ايطيدس را بکشت و همه مملکت وي بکرفت ازآب دجله تا ري و ملوک طوايف اورا فرمان کردند چون اورا بشناختند که پسر دارا بود و ملکت اورا سزا بود و بدو نامها کردند و نام او بر عنوان پيش از نام خود کردند

* This may be an allusion to Mazdak and his adherents, who were subdued and slain by the order of Noshîrvân the Just, in whose reign Mazdakian beliefs were totally suppressed and wiped out of Irân.

decision of mankind thereupon, may be (easily) achieved by a recollection of (the career of) Zohâk. For the descendants of Tâj there is declared (in the good religion) infamy, obscurity and obloquy.

7 It is revealed (in the good religion) that the gift of the good religion was acquired [*lit.* shared in] by Gayômard at the beginning of creations,* and the continuance of the human species was through him. Kingship and judgeship were instituted by Hôshang. The gift of immortality was bestowed on the world through Jamshid; and after Jamshid till the age of Zartôsht the kings of Jamshid's blood exercised refined sovereignty in Irân (by dint of Jamshid's creed.)

Again, by the complete acceptance and propagation (of the revelation) first through Zartôsht, the bodies of demons were broken† (*shêdâ kâlpût shêkastê*). Secondly, through the renovation by Hushêdar, a descendant of Zartôsht, the bodies of ferocious quadrupeds will be broken. Thirdly, through the renovation by Hushêdar-mâh, a descendant of Zartôsht, the bodies of poison-

---

* The passage laid down in the Avesta, in memory of the *fravâhar* of Gayômard, (*vide* Farvardin Yasht, 87) runs as follows :—

[illegible]

[illegible]

[illegible]

"We remember the Fravashi of Gaya Maretan, who first listened unto the thoughts and doctrines of Ahura Mazda, and through whom Ahura Mazda produced the race of the Irânian countries, the seeds (nations) of the Irânian countries.

† In paras. 14 and 15 of the Yasna, Chap. IX, the angel Haoma describes the destruction of the bodies of demons by Zarathushtra in the following words :—

[illegible]

[illegible]

ous and pernicious serpentine species will be broken. Fourthly, through the renovation by Sôsyôsh, a descendant of Zartosht, the bodies of the two-legged species of demon-men will be broken. At each epoch [*dânar* = time] by the promulgation in the world of the standard law, and by the belief and faithfulness in it of men generally, the final reformation relating to the *tan-i-pasîn* will, it is declared, be accomplished by the will and commandments of the Deity. 8

Again, the evil religion is for deluding men into the immoral habits of demons, and it was first cherished by Zohâk, the diminisher of creations. Again, the composition of the Jewish scriptures was begun by him (*i. e.* Zohâk); and it was owing to Zohâk that the world is grown dishonest, blemished, immoral, pernicious and mortal (*i. e.* liable to hellish torments). The advent of Abrâhim, the high-priest of the Jews, was owing to him, and the first, the second and the third submission of men to the Jewish faith, was caused by him. And owing to the expert chieftains of Zohâk's creed the adherents in the world of the Mazdayasnian faith will, in every age and in manifold ways, become dishonest, blemished, immoral, lascivious and injurious. It is declared that one ought 9

[illegible]
[illegible]
[illegible]

"O Zarathushtra! the celebrated one in Airyena Vaejah, thou didst recite the Ahuna Vairya four times, and by the loud intonation and recitation thereof thou didst cause, O Zarathushtra! all demons to disappear under the earth, that before wandered about the earth in human shape. So thou hast been, by means of thy material and spiritual powers, the greatest (most revered), the strongest, the most diligent, the most agile and the most victorious."

The four Ahunavars referred to in the above passage, follow the [illegible] formula, and are recited while the Zaota is pounding *haoma*.

to be capable (*ávâeîdan*) of suppressing [*lit.* breaking] them (*i. e.* the above-mentioned evil habits), to cleanse the world of them, and to deliver the people from them. For this reason innumerable other objects, after they have been thrice proved to be good, should be used for improving living humanity.—Regarding those that are bad, they should be broken and destroyed.—This standard of test is also declared with reference to sovereignty and religion, good or evil.

---

1 (۲۳۰) **Exposition in the good religion regarding the fact that the upholder of the (good) religion is, by virtue of the religion, called by the name of the religion.**

---

2 Be it known that, whosoever is of the Mazdayasnian Faith, is by reason of his contemplation of the Mazdayasnian revelation, called a voluntary adherent of the Mazdayasnian religion. The simile is this, that as every organic being, by reason of the blood of its species, is called after that species, so the upholder of the religion, by acting in consonance with the religious thought, is called a Mazdayasnian [*lit.* an adherent of the Mazdayasnian religion,]

---

1 (۲۳۱) **Exposition in the good religion regarding the blessedness [*lit.* thanksgiving] of the soul by means of restraining its body from sin, and by doing acts of merit, and regarding its (*i.e.* the soul's) imprisonment [*lit.* fettered condition] in hell by reason of its perverseness.**

---

2 Be it known that, the body is given unto the soul as a powerful complement, such as the horse is unto

the rider or the driver. The soul by means of guiding the body to refrain from committing sin, attains to worthy power as a recompense from the Lord and Giver of the body. By the liking for indolent happiness, by casting off (heavenly) benefits through indifference, by not abstaining from sin, and by not doing acts of merit, the soul is doomed to the penal abode it deserves. Like as a monarch bestows presents on [*lit.* thanks] one, whose vocation is to train up horses, for giving a good training in nice paces to his horses; but fetters are fitly placed on him (*i. e.* the trainer) by the order of the king, if no good training (of the horses) is achieved by him.

---

(٢٣٢) **Exposition in the good religion regarding men of superior habits and those of inferior habits.** 1

Be it known that, men are of superior habits on account of the approach into them of supernatural glory for preserving them from the evil (demoniac) shadow, by which means they (*i. e.*, men) are more zealously active in their avocations as angels are most zealously active in their functions. Whosoever among men is more zealously active in the performance of his duties, is so on account of his soul's communion (with the supernatural.) Likewise, by a co-operation with the good spirits he attains to greater proximity to the Deity; and for a worthy formation of his habits (through supernatural help) he owes thanks to the Deity. Again, such a one to whom has come from the Deity the strength for performing his duties as well as the supernatural glory for protecting him from evil influence, becomes most 2

faithful [*lit.* most hopeful] towards the Deity.—It is manifestly stated in the good religion in the words of Auhurmazd;—"That the gift of supernatural glory keeps him (*i. e.* man) zealously active (in the fulfilment of his duties), and far from the evil shadow and baneful in-
3 fluence of the destroyer."—For this reason, whosoever is most indolent and without any vocation, remains far from communion with the good spirits, and proves ungrateful to the Deity by not fulfilling his duties with the strength that has reached him from the Deity. It is manifestly stated in the good religion in the words of Auhurmazd:—"that he is gifted with the sins of indolence from the evil shadow." And for that very reason, Auhurmazd did not produce corn for the indolent who did not desire it (*i.e.* who caused famine in the country by his indolent habits.)

---

1 (۲۳۳) **Exposition in the good religion regarding the resonable acceptance and non-acceptance respectively of the knowledge of the sayings of religious pioneers, and of what is hidden, the mystery and cause whereof are not manifest by means of reason.***

---

2 Be it known that, in man reason is the judging faculty. Like unto a judge who, while passing a decision upon a mysterious case, believes the testimony of a great person, and in his judgment approves of what is manifestly sensible and true (in it), the judging faculty of reason discerns,

* [This heading might be, likewise, rendered :—

"On the acceptance and non-acceptance of what is hidden and unknown to human knowledge, by means of the intelligence of the sayings of the revelation, from the exposition in the good religion."—*Eng. tr.*]

[accepts] by means of the intelligence of the religion, what knowledge of the invisible is acquirable or not acquirable for this life. Whatever is known by the test of reason to be sublime and true in every respect, is the essence of reason.—Again the sayings of that religion, 3 which proves [is] manifestly miserable and false by the test of reasoning intelligence, are never fit for this life. What 4 is said to be highly obscure in the eye of reason (*khratû-âkâsih*), is not accepted in the belief of the judging faculty of reason, just as the forged evidence of a false and deceitful person on a subject which as above-said, is hidden to the judge, is not accepted (as true) by the judging person.

(۲۳۴) Exposition in the good religion regarding what ought to be done and what ought not to be done. 1

Be it known that, righteous acts ought to be per- 2 formed, and sin ought not to be committed. Again, 3 righteous acts are of two kinds. First, the actual righteous deeds, such as are for the gratification of the good people. Secondly, righteous acts for (encouraging) the sublime decisions (of the pious people) such as are meant to please the evil people* for promoting the sublime religious decisions of the good people.—Again, 4 sins are of two kinds. First, the actual sinful deeds, such as are for the purpose of doing harm to the good people. Secondly, sinful acts on behalf of perverse

* [Such acts are performed not to encourage evil, but to restrain the evil people from doing any harm to the progress of the sublime doctrines of the good religion.—*Eng. tr.*]

decisions, such as are perpetrated for the purpose of doing harm to people of the evil religion, who mean to propitiate the good people on account of the sublime religious decisions of the good people.

---

1 (۲۳۵) **Exposition in the good religion regarding the fact that the intellectual part of the spirit** (*baôdha*) **takes care of the body internally and externally.**

---

2 Be it known that, the intellectual part of the spirit (in the person of man) preserves the body internally from its immoderate passions (*chîhr mîn âz*); and that regarding the food that reaches into the innermost body from without, the faculty of intellect guides [takes care of] man to take bread and meat in a moderate measure and to drink wine in a moderate quantity: it preserves him from swallowing dead putrid matter, 3 moist or dry.—And on this account it guides man to perfume himself externally by the most fragrant pro- 4 duce of trees (viz. fragrant flowers, leaves, etc.)—It guides (man) to keep aloof from any infection from moist or dry dead matter, and from much putrefaction 5 (emanating) from it—The intellectual part of the spirit, by the abode in it of *vohûman*, the source of good sense, prevents the evil thought rushing into man and preserves him from inclining to deceitful propensities. 6 He is the well-conducted of piety who is under the rule [*lit.* guidance] of piety.*

---

* [Quoted from Yasna, Ch. XXXV. 8.]

(۲۳۹) Exposition in the good religion regarding the virtuous excellence or depravity of kings. 1

On the basis of the exposition in the good religion be it known that, the virtuous excellence of kings is more prominent through righteous glory and the right protection of the people of the world; and their moral depravity is intense through evil shadow and the evil keeping of the people of the world.—Righteous glory is this, that through divine influence the king like a materfamilias, cherishes and well-conducts the people of the world.—The right protection of the people of the world is this that the straightforward king keeps the world in moral order by the spread of justice, by profiting them and bestowing happiness upon them.—The evil shadow implies that through the predominance of the demon (Ahriman) the king does not cherish his people like a materfamilias, but leads them to ruin (like a vile woman).—Again, the evil keeping implies that through badly keeping the people of the world the immoral king by means of injustice pours harm and distress upon them. 2 3 4 5 6

(۲۳۷) Exposition in the good religion regarding the reward due unto man from the Almighty for his [*lit.* man's] deliverance from sin. 1

Be it known that, the will of the most laudable, pure and merciful Creator is like unto that of a worthy person, who, when he is praised by any body, contemplates his indebtedness to him and thinks of making return for it, and always regards the fulfilment 2

thereof in the acquirement of the full reward by the praiser who deserves the gift. Thus the Creator bestows recompense for the deed on such of his creatures as acquit themselves of their indebtedness (to Him) by worshipping and extolling Him: for which (worship and extolling) man is endowed (by Him) with proper vigour and rendered capable. For this reason, He contemplates an indebtedness and thinks of making a recompense unto him (*i. e.* to man) for fulfilling the important duties towards Him; and the acquirement of the reward for doing those duties is to be regarded by the receiver of the gift from Him as recompense for his deeds.—

3 It is declared even to this extent, that no powerful (*i. e.* meritorious) deeds of an individual are ever to remain devoid of [far from] recompense (from the Deity).

---

1 (۲۳۸) **Exposition in the good religion regarding the principles** [*lit.* **equipment**] **of the good religion and the evil religion (respectively), the inferior, the mediocre, and the superior adherent of the good religion, and the weight of each of them.**

---

2 Be it known that, the principles (or basis) of the good religion rest on men, who act in conformity with the will of Auhurmazd, and on their meditations on (and propagation of) the good religion, [and] the importance of which is manifest from the lucid thoughts relating to

3 the ways of both the worlds.—The basis of the evil religion rests on the perverse thoughts in men against the doctrines of the good religion, on their own identification with the dark decisions of their religion, and on their conscience leading to evil sense [the ill-judged habits or

ways derived from their (blunted) conscience].—The principles of the evil religion rest on a disbelief in the existence of the true religion, the import of which lies in shutting out the heart from the path of the divine thought, and in keeping aloof from the heart the divine monitions.—Again, the inferior adherent of the good religion is the inferior meditator on the will of the Deity, [and] the inferior reciter (of the religious formulæ) and the inferior doer (of works of merit), and his weight in the good religion is that of the pious man of the inferior stage.—Again, the adherent of the middle stage of the good religion is the mediocre meditator on the will of the Deity, the mediocre reciter and the mediocre doer; and his weight in the good religion is that of the pious man of the middle stage.—Again, the adherent of the superior stage of the good religion is the superior meditator on the will of the Deity, the superior reciter, the superior doer, and his weight in the good religion is that of the pious man of the superior stage. 4 5 6 7

---

(۲۳۹) **Exposition in the good religion regarding the aspiration [*lit.* desire] of the soul to a propensity to an (immortal) existence on behalf of the Deity, and regarding those (beings) that are opposed to the existence of creations, and the enemy that was before the world [*lit.* the priority of the enemy to the world.]** 1

Be it known that, the aspiration of the soul tends to an (immortal) existence on behalf of the Deity, and actuates the individual body to a pious communion with and a fulfilment of the will of the Deity. Such a wish was besought from the Almighty by Zartosht of the 2

adorable *fravâhar*. The soul is permeated with the will of the Deity by a life-long act of merit. The fruition of joy from the Divinity unto the soul, rests on the pure mind endowed with good intuitive intelligence. Whosoever approves of the good religion, is a desirer of what is good for the soul (in its heavenly existence), for the spirit of Zartosht was thereby in communion with the Almighty, and he was manifest in this worldly region as the high-priest of the good religion, and (through him) there was dispensation of splendour and glory among sovereigns who possessed angelic habits and who with one accord worked out the divine project, for they caused, through their descendants, the progress of the

3 work of the *frashôkêrêtî*.—Again, whosoever (*i.e.* the king) by demoniac propensities works out the demon's will through demon-worship, proves a monarch (a tyrant accursed) with the evil shadow. Such was the propensity [wish] of the tyrant Zohâk, the diminisher of creations. Through life-long sinfulness man is permeated with demoniac propensities [*lit.* the demoniac will is sin *in toto.*]—The delight from the demons unto the soul is owing to their connection with the evil-minded perverse sense, whose desires it (*i. e.* the evil faith) for the soul, ends his life in evil, since on account of it Zohâk adhered to the demons, and his life therefore ended in the worst of evil. Accordingly, in this wordly region he became known as the leader of the most evil faith. He inculcated to the people the devilish habits of the wicked tyrant (Ahriman), and delusively bestowed this worldly transient (evil) happiness on those that with one accord worked for the purpose of fulfilling his (Ahriman's) will. He (Zohâk) is to do harm to the

living creatures again at the end.*—How can those (heritical) priests be the promoters of the final deliverance, who are to injure mankind hereafter? How can those whose religious sayings (*datê-mêlya*) teach of mystic vices and of the wicked one (viz. Ahriman), be said to be (adherents) of the truely superior religion? They may be said to be beyond the pale of the good religion and the good sovereignty. 4

---

(۲۴۰) Exposition in the good religion regading the weight of a man (in this world). 1

Be it known that, the weight of a man may be understood in the following ways: first, by the vigour of his good sense; secondly, by the poverty [*lit.* leanness] of his good sense. 2 Whosoever possesses a vigorous good sense, forms with good sense, his inclination as regards every object prudently guides himself, prudently takes care of himself and looks to his own preservation. 3—Whosoever is weak in intelligence is self- 4

---

* It is known regarding Zohâk that he is again to harm mankind in future. It is said that when Faridun took upon himself to kill Zohâk, he was prevented from doing so by an inspiration from the holy Srosh, who besought him to bind Zohâk in a deep valley of Mount Demavand. Faridun acted accordingly, and this story is declared in the Shâh-nâmâh of Ferdôsi as follows :—

بدان گرزهٔ گاو سر دست برد بزد بر سرش ترگ او کرد خورد
بیامد سروش خجسته دمان مزن گفت و کورا نیامد زمان
همیدون شکسته ببندش چو سنگ ببر تا دو کوه آیدت پیش تنگ
بکوه اندرون به بود بند اوی نیاید برش خویش و پیوند اوی

It does not occur in the Avesta, but we are told, in the *Bundahish*, the *Zand-e-Bahman* Yasht, the Pahlavi *Jamâsp-nâmah*, and in the *Afrin-e-Ardâfravash*, that Zohâk is imprisoned in the depth of Mount Demavand by Faridun, and that he will be brought out of his captivity at the end of this world (*i. e.* about the time of the Resurrection) when the hero Sâm will completely destroy him.

interested in his inclinations and guides himself by self-interest. Whosoever guides himself by self-interest, does not see that life is as changeable as the colours of spring—as the ignorant beholders of the moon, understand it to be what it seems to them (and not

5 as it really is.)—He that has evil inclinations is devoid of good understanding power, and ruins his own life without knowing by means of good sense what he himself is. He cannot distinguish by means of his sense of taste between what is sweet and what is bitter, nor by means of his sense of (moral) hearing discern what is right and what is wrong. It is the needy who regard and call fragrance as stench, and stench as fragrance,

6 sweet as bitter, and bitter as sweet. There are many of such condemned beliefs.—Many heretical priests adhere to similar beliefs, and likewise create in men, by means of sayings of evil-knowledge, a liking for immorality and other vicious habits; and (in spite of the human knowledge regarding true revelation) they call their immoral creed as connected with the Source of good and as an all-good revelation of the All-Wise One.

---

1 (۲۴۱) Exposition in the good religion regarding the adoration of the Creator.

2 Be it known that, the Creator on account of His dispensation (*i.e.* bestowal) of all sorts of excellent conditions unto (His) creatures, is worthy to be glorified and worshipped. Also the glorification of the Creator is (necessary) on account of (the manifest proof of) His invisibility (even) to the invisible, His omniscience, omnipotence, all-ruling sovereignty, and every similar

manifestation (of His supremacy). In praise He ought to be glorified first; in the *yazashna* ritual His *khshnûman* must precede (those of the good spirits); whereby there is increase of vigour from the Deity unto His creatures.—How should the Almighty [He] be extolled? By means of religious wisdom, truth and charity. Because thereby He is sufficiently glorified, and man receives a reward for it. Accordingly, it is right (for man) to glorify his Creator at the end of the *nyâish* prayer, and to repeat the *khshnûman* respecting Him at the close of the *yazashna* ritual.* The worship of the Creator is an evidence of good virtues, rectitude and gifted powers, and a means of His creatures' communion with him. There are (certain kinds of) praise, prayer and adoration, which though comprehending the praise, prayer and worship unto God, do not in the end reach the Creator (*i. e.* are not acceptable to Him), nor His creatures, but [these] would probably cause hatred in the Creator and distress unto His (true) creatures. How can one who adores a demon with the name of a good spirit, be said to enjoy the good existence pertaining to (the worshippers of) the supreme Lord, and a communion with His originally great creatures?

3 Again, the heretical priests who neither utter prayer nor worship, produce disbelief in one another regarding religion. That is the religion which was sent out (revealed) at the beginning or original creation to inculcate unto men the prayer of the Divine. Whatever (religion) does not so (inculcate it) is such as would affect (*i. e.* desire) serious distresses and

* Thus in every prayer, at the beginning as well as at the end, the Deity is extolled first, and after him the arch-angels and the angels.

defects. And its messengers are to turn (mankind) to Ahriman, the demons and the druj, and thereby the world becomes subject to disquietude. Can the law (*i. e.* the religion) that excludes prosperity, be fit to exalt and endow men in this world? The man who is (of a religion directing) to extol and worship God, is gifted therein by the yazads with their (supernatural) power of the knowledge (of the Divine), and hence that man is manifestly known to fulfil (with the knowledge of the religion) the glorification and worship of the Deity. The predominance and the welfare of mankind is owing to their much glorification of the Deity.*

---

1 (۲۴۲) **Exposition in the good religion regarding the prudent, [and] the more prudent and the most prudent among men.**

---

2 Be it known that, he is prudent among men who abstains from uttering and committing the sin that has occurred to his mind [*lit.* which has reached 3 him in thought]. And the more prudent (man) is he who abstains from thinking of the sin which has occurred 4 to him in desire.—And the most prudent is he who adopts ways and means (*châr vâdûnedâ*) that his will may refrain from sin.

---

* The holy prophet Zartosht makes the following confession in his prayer to Âuhurmazd in the 36th Chapter of the Yasna.

"O Ahura Mazda! We (who are Thy indebted creatures) sincerely approach unto Thee through the Fire of Auhurmazd; we sincerely approach unto Thee through Thy good thought and good piety through the acts and words of Thy good wisdom; we sincerely approach unto Thee through all Thy good thoughts, good words and good actions, we bow to Thee and we invoke Thee we implore Thy purest person, O Ahura Mazda! that this light (of our souls) may be worthy of one of the most exalted regions—the heavenly region of the sun.

(۲۴۳) Exposition in the good religion regarding the people who are manifest in this world as men, as demons and as demon-men. 1

Be it known that, on the basis of the exposition in the good religion, such is the saying of the fore-seeing sovereign (of the religion, viz. the holy prophet Zartosht,) that as men and as human organisms, the following three kinds are known to be most efficient among the people of this world. True manly nature obtains in the man that (has) these six (qualities) :—virtue, wisdom, good habits, modesty, sympathy, thankfulness, and fidelity. Whosoever has these six qualities, holds thereby an exalted position and higher place among the great people.—Whosoever is mediocre (in the above-mentioned qualities,) is a man of the mediocre stage.—Whosoever is inferior (in them) is a man of the inferior stage.—The being of that man, who has none of those six qualities, but who exists for the purpose of doing harm unto men, is not (truly) human.—Again, whosoever has ill-habits opposed to the same good qualities, such as immoral sense, deceitful nature, absence of modesty, false love, a strong feeling against partaking in a thanks-giving, faith destroying infidelity, etc., is a demon on account of these demoniac habits.—Whosoever is devoid of good qualities, and possesses evil qualities pertaining to bad practices [*lit.* laws,] is a demon-man through human demonism.—The (spiritual) youth-fulness in this world is for the man that is pure. For this reason, whosoever is devoid of demonism and of any connection with the demon, and possesses many good qualities, shall be extolled and promoted; while he who has many evil defects, shall be abhorred 2 3 4 5 6 7 8 9 10

11 and degraded.—He who possesses no good qualities, shall not be considered as of any dignity among the virtuous; and such is the monition of the good religion that the good-thinking man shall not even associate with him who is a mediocre among the blemished people.

---

1 (۲۴۴) **Exposition in the good religion regarding the cure of the world of its (moral) illness.**

---

2 Be it known that, the cure of the world of any infection [*lit.* connection] from a prevalent disease is by means of the good revelation, which is the elixir of life, the
3 remedy for every (moral) illness of the world.—The promotion of the living inferior people by the great is always on account of goodness, for goodness ameliorates mankind by the medium of knowledge, and the knowledge of the spirit is the good revelation. Accordingly, the remedy of the world's (moral) illness is owing to the currency in perfect vigour of the good revelation among the people of the world, and thereby the world is cured of its (moral) sickness.

---

1 (۲۴۵) **Exposition in the good religion regarding him that is good, and him that is mischievous (in this world.)**

---

2 Be it known that, on the basis of the exposition of the good religion the saying of the *Paoryôtkaêshas* regarding whomsoever is good, is that whosoever is generally good, has his body healthy and controls his own individual person, his nourishment is (obtained) without drudgery and without fatigue (*lit. zatê* = injured, distressed), he lives in peace with his co-inmates, and his fame

gradually develops.—Whosoever is always good, is always in happiness.—Whosoever has his soul healthy, has his body likewise healthy.—Whosoever is able to drive out the druj (*i.e.* an evil passion) from his own person, is a ruler over his own individual self.—Whosoever is content with whatever reaches him (*i.e.* with his lot), has his nourishment without drudgery and distress.—Whosoever well preserves the fire, water, cattle and men that are in his charge, lives in peace with the inmates of his house. Whosoever industriously attends to his vocation, increases gradually in his reputation.—Whosoever is constantly mischievous injures himself; his body is diseased; he has no power over his individual person; his provision is full of labour and affliction; he is not on peaceful terms with the co-inmates of his house; his reputation is struck (*i.e.* injured by him.)—Whosoever continuously commits injury, is always in fear (of infernal penalty.)—Whosoever has a diseased soul, has his body diseased.—He in whose body the *druj* is oppressive, is not powerful over his own body.—He who is discontented with what he has earned, has a nourishment full of drudgery and affliction.—He is not in accord with the inmates of his house, who ill-preserves the fire, water, cattle and men that are under his care. Whosoever does not attend to his vocation, injures his reputation. 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15

---

(۲۴۹) Exposition in the good religion regarding the fact that man is not fitted by the Creator Auhurmazd, to be the cause of sin and damage (in this world.) 1

Be it known that, the Creator Auhurmazd created every creature (regularly) from a single species, and pro- 2

duced every man from one single father; and for this reason, that (His) creatures may, on account of their common origin, nourish and improve and support one another, and men, from their common birth, may regard one another as their own, and do good to one another as sincere brothers, and remove injury one from the other, in order that Vôhûman, Spendômat, Srôsh and many other angelic powers may reach into men and dwell in them, for the purpose of engendering in men an understanding coupled with devotion, a good reasoning power and other superior qualities, whereby men may prove capable of doing deeds of merit, and be meritorious themselves, wherever, and as long as, they desire, think, and speak of righteousness, and practise meritorious acts. But, if with one that is adapted (to perform acts of merit) are associated or closely coupled avarice, lust, wrath, jealousy, shame, spite and other sinful habits and vices, such a sinful and death-promoting person becomes the means of causing injury and affliction to others. There is no casting off the sins of such a person, nor forgiveness, nor absolution unto him from mankind; because if we strike or afflict any body, as a retribution thereof; we are justly punished and scourged according to the precept of religion, and that striking and infliction ever recoil upon our own souls.—While that striking and other injuries come back upon ourselves, and there is fear of causeless injuries and mischief being punished by justice, it is suitable for man to amend himself by habits of not injuring (*i.e.* abstaining from injury or hurt). Man is not justified in injuring or hurting his fellow-creatures; hence it is a monition in the revelation that the ruler of a city shall cause that his subjects may

be righteous and harmless.—So among (heretical) priests 3
those that do not see an unjust act of injury as a means
of sin, regard avarice, lust, shame, spite and jealousy as
appropriate (qualities) in men.—The utterances of such
priests are questionable sayings and palpable falsehood.

(۲۴۷) Exposition in the good religion regarding the fact that the means of knowing the Deity depends upon the existence of (certain) objects (*i.e.* faculties.) 1

Be it known that, the means of knowing the Deity 2
[*lit.* the Self-existent One,] depend upon the existence
of (certain) objects. These are the following three: 1st, 3
Philosophy; 2nd, Faith; and 3rd, Experience.—1st, 4
Philosophy is (necessary) for this reason, that we may
recognise the existence of the Creator of the Universe
from His formations (*i.e.* the nature) of the worldly existences.—2ndly, Faith is (necessary) for this reason that 5
from the testimony of the innermost [*lit.* hidden] spirit
(*viz.* conscience,) we may believe in divine existences
whose nature is invisible and imperceptible, as well as
in the evidence (resulting therefrom) of the existence
of the Almighty.—3rdly, Experience is (necessary) for 6
this reason that from the phenomenon of the sunrise
today we may previously understand that there will be
the phenomenon of the sunrise tomorrow.

(۲۴۸) Exposition in the good religion regarding the prosperous or unprosperous state of man (in regard to virtue.) 1

Be it known that, the prosperous state of man (in 2
regard to virtue) is caused by the vigorous study of

3 (religious) philosophy.—Whosoever possessing philosophical attainments, holds the highest rank in piety, does so on account of his aspirations towards the Highest.—
4 Whoso holds the mediocre (rank), does so on account
5 of his mediocre aspirations.—And he who holds the inferior rank, does so on account of his inferior aspira-
6 tions.—Whosoever has no knowledge of the highest [*lit.* first] stage of piety, is devoid of the felicitous existence in the highest paradise.

---

1 **(۲۴۹) Exposition in the good religion regarding the characteristics of true knowledge and of evil cognizance.**

---

2 Be it known that, the characteristics of the true knowledge (acquired from the revelation) are as follows:—
3 Peacefulness, truthful speech, cheerful humour, sincere amity and liberality.—He who possesses these five characteristics with pure goodness is a quarry of knowledge, and should be regarded as an expert in pre-eminent philosophy; and the people of the world should endeavour to be associated and united with
4 him.—Again, from the evil cognizance the symptoms are as follows:—Discord, foolish utterance, melancholy,
5 the enmity of the good, and niggardliness.—Whosoever possesses these five characteristics, should be considered as celebrated in evil knowledge, and carefully avoided.

---

1 **(۲۵۰) Exposition in the good religion regarding light and darkness, and the several descriptions thereof.**

---

2 Be it known that, light is of two kinds. One is the light of the vision of the physical eye, and thus it may

be seen by the open eye of the body. The other is the light that is seen with the mind's eye and it is the knowledge (perceived) from the clear vision of the spiritual eye, [*lit.* the soul's eye.]—Every perception relating 3 thereto (*i.e.* to that light,) is conveyed (unto man) by Vôhuman and other good spirits of light. The eye of knowledge is open on account of the vigour of the soul's vision. The soul's power is for the purpose of perceiving objects of virtuous strength. The powerful material light is for the purpose of observing and enlightening objects by means of the strength of the bodily vision which keeps the eye-sight open. The darkness that veils 4 the vision of the bodily eye-sight, is owing to two different kinds of (evil) intelligence. First, whatever shuts the perception of the spiritual eye, such as evil mind, avarice, perverseness, wrath and spite which is the worst of all; secondly, whatever mars the vision 5 of the bodily eye-sight by the absence of the good abode of spiritual perception in the material light or in the vision of the bodily eye-sight.

---

(۲۵۱) Exposition in the good religion regarding the exalted position that is acquired (by man) at the future renovation on account of perfect improvement by means of paradisiacal virtues, and regarding the fact that this world is (for the purpose of performing righteous acts) for both.* 1

Be it known that, all improvement of self for (attaining to) an exalted condition in paradise, is for (*i.e.* 2

* *i.e.* For performing such acts of merit in this world as would render the soul worthy of paradise and of the felicity of the future renovation.

conducive to bring elevation at) the time of future renovation. On account of this paradisiacal region there will be improvement unto a single tribe (*lit.* people of the same lineage, meaning Zoroastrians) for the period of renovation, just as from the season of spring there is perfect and equal enjoyment unto this world. Because it is declared (in the religion) that the souls in paradise are in an undistressed (felicitous) conditon, and these invisible spirits who are the inmates of paradise ever improve themselves so as to be worthy of the perfect felicity of the

3 future renovation. Accordingly, this world is a region wherein sufficient improvement can be acquired to make (man) worthy of both (*viz.* paradise and the *tan-i-pasin*); [and] because all happiness (*lit.* unafflicted enjoyment) in paradise and in the period of *tan-i-pasin*, is by means of overpowering or defeating the Blemish-giver (*i.e.* evil), and the waging of that conflict (against evil) by creatures that are endowed with strength from the Creator, takes

4 place on the battle-field of this world.—The (heretical) priests who abominate paradise and the *tan-i-pasin*, are worthy of detestation in this world. The most wicked people will be constantly subject to the usual infernal penalty for the purpose of accomplishing the act of renovation. How could that creed be regarded as the medium of improvement which believes in the final evil (of this world)? How could misery without happiness, or distressing calamity, be said to be a good medium for man, and pertain to paradise?

(۲۵۲) **Exposition in the good religion regarding the perception of the highest medium for attaining to the next world (paradise) which is without affliction.** 1

Be it known that, the perception of the highest medium for attaining to paradise which is without affliction, is by means of the Mazdayasnian religion which displays that world with a wholesome vision. Having a conception of that world (it is obligatory that) man should repel the *druj* perceived from himself, so that the best and known equipments (for paradise) may be acquired [*lit.* purchased.] 2

(۲۵۳) **Exposition in the good religion regarding the learned, the religious philosophy, and those that are versed in that philosophy.** 1

Be it known that, the learned is he who perceives objects by means of his genius [*lit.* wisdom acquired from one's own powerful spirit,] as he would see them by means of his corporeal vision. Religious wisdom is that by which one may perceive objects as easily as he would see them by the bodily eye-sight; it may be compared to the treasures of the opulent wherefrom people acquire riches*. He is the learned in religious philosophy in whom there subsists the good abode of the spirit of wisdom; the learned is intelligent on account of his intellect, and lives (*i. e.* becomes immortal by his intellectual monuments.) Just as a man beholds every object, yea vision subsists in him on account of the good abode of the ocular organ, so 2 3 4

* The Zoroastrian religious wisdom is here compared to a fountain of wealth from which the sages are supposed to collect their whole stock of knowledge.

wisdom is as nutriment (*pashnê*) in the learned, whereby every object is comprehended by him. According as the discerning person possesses the power of discernment, as the punisher as well as the punished understands the nature of a punishment, and as other objective or subjective agents know the nature of their vocation, so every philosophic person, by virtue of his knowledge, appreciates religious philosophy, and is in union with the ideas of his ancestors. The learned man by means of learning, comprehends the power of knowledge. Knowledge is the means of intellectual culture, whereby objects

5 are understood by the knowing. There are three description of beings that are versed in religious philosophy.

6 First, He Who is so versed by means of His self-learning, and that is the manifest [*lit.* known] Creator Auhurmazd whose knowledge is for unlimited time, and is the highest

7 in power.—Secondly, he who has made himself learned by means of learning, just as a soul is made vital by means of its own vital power, and the fire is made hot

8 by means of its own heat.—Thirdly, he who is (*i. e.* presumes to be) learned without having acquired learning himself (*i. e.* one who depends upon the learning of others, and calls himself learned) is like unto the body that is living by means of the soul's vital power, and unto iron, wood and stone which become hot by means of the fire.—

9 That faith is not designated by the learned as the law, which does not emanate from The Wise One. Of the heretical priests he whose creed does not appertain to the Omnipotent, is said to be unfit for (happiness under) the rule of the Divine Sovereign, or for (benefiting) the productions of the Creator.—Such a creed is said

to be devoid of the wisdom, potency, sovereignty and efficiency of God.

---

(۲۵۴) Exposition in the good religion regarding the triumph of learning and the success of the learned. 1

Be it known that, successful learning results from the beneficent help of the successful spirits (*viz.* the angels and archangels) as well as from the habitation in the body of exalted thoughts emanating from a heart prone to exalted habits. The success of the learned is manifest from the constant progress of acquired learning, and from the vigorous habits of recollection thereof (*i.e.* of progress) in the mind. 2 3

---

(۲۵۵) Exposition in the good religion regarding the good intention and the evil intention, their causes and efficacy, and the improvement of both by the existence of wisdom. 1

Be it kown that, the cause of the good intention is *Vôhûman*, and its power is the perception of higher efficiency. The cause of the evil intention is *Akôman*, and its power lies in causing gross defects. The improvement of both is by the existence of efficient wisdom. The man of evil intention closely searches defects in others, while he is hiding his own; but the man of good intention yearns after good virtues, and is unassuming. 2 3 4

---

(۲۵۶) Exposition in the good religion regarding the greatness and power originating in man (by association with his parents or preceptors). 1

Be it known that, the mental appearance or constitution of man is of manifold descriptions. First, it 2 3

resembles the temperament of her who gives him birth,
4 his mother; secondly, that of the one who has brought
5 him up; thirdly, that of the moral preceptor or teacher
6 while he attends him; fourthly, man acquires in his youth
the habits of overpowering and surpassing his inferiors; and lastly, he manifests himself as having the good habits, nature and defects of his begettor, the father.

1 (۲۵۷) **Exposition in the good religion regarding the duty of man to be grateful in his thought, word and deed.**

2 Be it known that, it is the duty of man to be always grateful in thought, word and deed, especially towards the following four:—

3 (1) Towards Auhurmazd, principally for His having
4 created him. (2) Towards the sovereign, chiefly for his
5 having given him protection in this world. (3) Towards the parents, especially for their having brought him up
6 with care. (4) Towards the moral teacher, chiefly for his instruction (that enables him) to recognise these four kinds of obligations.

1 (۲۵۸) **Exposition in the good religion regarding the power possessed by every man of this material world for the salvation of his soul (from sin.)**

2 Be it known that, the salvation of the soul shall be attained by the currency of that great remedy, sinlessness or the elevation of one's being by the apprehension of sin, as well as by abstention from sinful acts [*lit.* by not concurring in sinful acts], and by the knowledge of the good religion and the innate good sense given by God.

Every intelligent human being shall be as capable of avoiding sin as of tending to acts of merit.—Thus the 3 man of this material world is formed always capable of redeeming his soul from sin.

(٢٥٩) Exposition in the good religion regarding the pentomadal divisions of the month. 1

Be it known that, in every month its divisions as 2 regards the moon and its divisions as regards the religion are pentomadal. Their names are three. One of them is (called) *Andarmâh*, the first division, that begins on the first, and ends on the fifth day after the new-moon.—The 3 second is called *Pûrmâh*, which begins on the eleventh, and ends on the fifteenth day after the new-moon.—The 4 third is called *Vispôtathmâh*, which begins on the twenty-first, and ends on the twenty-fifth day from the same new-moon.—And these three pentomadal periods 5 are called good (auspicious) ones. It is generally enjoined that several works should be principally performed therein: corn, vegetables and other kinds of trees should be grown, man and wife should couple, the male *guspands* should be left free (to generate), and all sorts of good works relating to this world should be performed or designed, superior functions should be attended to, and the *Yazashnih* and *Myazd* rites be observed.*

In the names of the three remaining pentomadal 6 divisions the first is the *Padîrê-Andarmâh*, which begins on the sixth, and ends on the tenth day from the new- 7 moon.—The second is the *Padîrê-Pûrmâh*, which begins

* In the *Mâh-nyâish* these three pentomadal periods are regarded as good ones and praised.

8 on the sixteenth, and ends on the twentieth from the new-moon.—The third is the *Padîrê-Vispôtath*, which begins on the twenty-sixth, and ends on the thirtieth. Such is the course of time after the succeeding new-
9 moons (or in each succeeding month.)—The time during these three intervening periods is inferior, wherefor no works relating to the city should be undertaken therein; but works of merit should be as much performed as possible, and no moment should be lost without doing some righteous act, and no moment of the spiritual being (in future) be made harmful by committing perverse sins.

10 Again, the three pentomadal periods first described, are selected for the inauguration of special works pertaining to them. As to the works that are not to be performed therein, it is said that these could be thought of or designed, but practised only in periods suitable for them; and such works or designs should be eagerly put
11 into force on such days as are said to be great (*i.e.* auspicious) for them. And such works as are prescribed to be religious by the pre-eminent *dasturs* of the good religion, should in no wise be opposed or withheld.

---

1 (۲۹۰) **Exposition in the good religion regarding men of angelic nature and demoniac beings in human frame.**

---

2 Be it known that, by means of the pure angelic nature, man enjoys good life, health and protection; and by conducting himself (with that gift) for future benefit, and by preserving his soul (from sin) he attains to divine

assistance and gratification. By the non-proximity (*i. e.* absence) of the Evil (*lit.* the *drûj*,) his (*i. e.* man's) good wishes are not frustrated [*lit. unobtained*], and he follows honest ways through divine guardianship, and redeems his soul from final damnation.—Such a man of angelic nature is far from any cognizance of the evil belief. The man that is free from the evil religion, prospers in life, and embarrasses those who adhere to the evil creed. The unhappy man (that follows an evil belief), strengthens and pampers evil, while he that fulfils his desires (by an adherence to the good religion,) aggrandises his fame and continuously enjoys an happy existence. 3

The demon-like man on account of his hostile propensity to the Auhurmazdian creatures, exists for the purpose of wounding, distressing and killing animate creatures [*lit.* living bodies] as well as for deceiving, corrupting and exposing the soul to damnation; for which (heinous guilt) the apostate demon-man is doomed to undergo affliction and imprisonment in the infernal abode, is dragged away into the hellish dwelling, there to be killed in the vengeance taken for the pious (injured by him in this world), and his body will be destroyed, putrefied and rendered stinking by the rush of the *drûj-nasûsh* upon it.—The soul of that sinful wretch will be dragged in hell towards the Blemish-giver (Ahriman), there he will ever remain clamouring and tortured and degraded on account of his devilish acts (done on earth). From such confusion of a man of a demonical nature there is rejoicing unto the genius of the evil religion. In the association with that evil spirit such a one has to suffer for ever the gnawing and biting of the surrounding 4 5

pernicious (hellish) creatures. The evil-willed Ahriman is ever jealous of the salvation of the wicked, or of the happiness of the blessed. However, there is no remedy for the redemption of a perverse wretch, and there is much embarrassment for the follower of evil to render his soul happy. By the total desertion of the evil spirit by his followers, the apostate (Ahriman) will be imprisoned mercilessly and with abhorrence (at the final renovation).

---

1 (۲۹۱) Exposition in the good religion regarding (the questions:)—Who is deserving to be the lord of all? Who is undeserving to be the lord of all? Who is deserving to be the lord of existence, and who is not so?

---

2 Be it known that, the Just One is deserving to be
3 the lord of all.—He Who is the Existent One, is deserving
4 to be the lord of existence.—How can he that is non-
5 existent, be equal to the Victorious and the First or Highest One?

---

1 (۲۹۲) **Exposition in the good religion regarding the selected means of improvement in a city and among mankind.**

---

2 Be it known that, all sorts of improvement in a city and among men, subsist by means of the knowledge of the revelation, and mostly by truthful speech; and by these means four righteous qualifications are acquired, which tend to the improvement of a city and of men
3 under the supervision of a worthy head.—1st. While he

(*i. e.* the head) has honest inclinations, there abides in him the glorious intuition for ameliorating the city.—2nd. While he has a natural vigour in his heart for giving out the truth, he is strongly inclined to utter only the truth.—3rd. While his truthful speech teems with the intelligence of good spirits, the truth is aggrandised.—4th. While he trusts in the righteous utterances of man among mankind, his work (in this life) is full of delight. Thus the revealer of truth is a medium for the improvement of the city and its human inmates. 4 5 6

---

(۲۹۳) Exposition in the good religion regarding the material substance [*lit.* body] of this world, its different ingredients and its essential elements; the origin and nature of that which adorns the spirit, and renders it useful; the origin and nature of that which destroys or injures it, and the causes of its adornment, benefit, decay and injury. 1

Be it known that, the material constitution of this world is composed of fire, water, earth, metals, vegetables, animals and mankind, just as a human body is made up of marrow, blood, veins, arteries, bones, the stomach and the hair. The principal ingredients comprehend the essential elements of fire, air, moisture and mud, just as air, blood, heat, and dust are the elements of the human body. The force of the fire and the wind produces continuous motion and activity in the elements of this world; also by that means the *frêhâr* succeeds in effecting organic union and produces efficacy in the corporeal ingredients in man.—The world lives by the 2 3 4

union of the vital spirit. The great function of help to the vital power, is from the aerial element. The sounds whereby people communicate with one another, are effected by means of breath and intuitive modulation. The vital breath is said to cause activity. The human body is vital on account of the fire in it. The wind that causes motion in the world subsists by the vital agency therein.—The soul is successful in this life through transcendent merit. Whoso helps his fellowmen in trouble, is believed

5 to do so by reason of his good stars.*—Just as the intellectual soul causes motion in the human body, so the glorious and bright good spirits produce mobility and beneficial changes in this world. In like manner man adorns and benefits himself by the abode of (the spirit)

6 *vôhûman* in his heart. But the spirits of evil or cursed motion, cause destruction and injury to the life of this world. The beings that swoop down in enmity into the works of the Deity, are designated the *dadânis*† of the North. Likewise, man is liable to destroy and injure himself because of the ravager *akôman* abiding

7 in his heart's thought.—The improvement and benefit of the world proceed from the development of husbandry,‡ which is a precursor of honest toil. The life, security, integrity, devotion and exalted position of the husbandman, depend upon his attainments in learning. Likewise, his attainments, benefits righteousness, good repute and piety, are the results of

---

* In the original text the full stop must be placed after [illegible] and not after [illegible], the words following [illegible] being connected with § 5.

† For the explanation of this term see Vol. I. p. 20, § 9.

‡ For the meaning of [illegible] *vide* Vol. I. p. 20, § 8.

his acquirement of *vôhûman*.—Destruction and injury 8 to the life of this world, are caused by the vicious and blemished *dadânî* (the demon of famine.) So also illness, mortality, infamy, putrefaction, evil odours and mortification to men, are caused by the perverse sense of the destructive and mischievous *akôman*, while wickedness and ignominy are the results of sin.—The benefits 9 and blessings falling upon men of this world, result from the gifts of happiness bestowed by the Source and Creator of the world, and the exaltation of men is owing to the monitions of the purely moral revelation.—But there is no progress in the nature of this 10 world by the creatures and adherents of the perverse blemish-giver Evil.—Hence it is manifest that 11 by reason of a similar improving nature, and through the prosperity and elevation bestowed upon them by the Creator of the world, there results improvement but no degeneration in men in the earthly state, and hence man grows moral by virtue of his pious conceptions.—Consequently it is improper to say that humanity is destined to be destroyed.—The creed of heretical priests 12 whose heart's thought tends or adheres to the source of evil (*i. e. Ahriman,*) declares the annihilation of the world by (the prevalence of) that source of destruction. But the priests whose hearts adhere to the source of good (*i. e. Spentomanyu,*) are, by means of their union with that source, said to overpower the worst among the destroyers, the worst among the evil doers.

1 (۲۹۴) **Exposition in the good religion regarding the being who preconceives the means of counteracting evil, and the being who is the lord of such means as they are described by Auhurmazd in the revelation that improves [*lit.* ornaments] the creatures of** *Spenâkmînô.*

---

2 Be it known that, he who preconceives the means of counteracting evil, is in communion with the victorious source (of good, *i. e.* the *Spenâkmînô*) of the Deity. 3 Whoso is capable of remedying every object pertaining to himself, is so by reason of his communion with the all-informed source of remedy (*viz. Spenâkmînô.*) The living human being has at his command all such restoratives owing to the efficient intelligence (derived from the 4 revelation.)—As to the lord of means, it is He Who is ever needless of any remedy for Himself, since He is the Omniscient Being manifest through His works that are achieved by the best of means, as well as by reason of His Omniscience regarding both the worlds (*i. e.* this world and the next.) He is the lord of means and the lord of works.

---

1 (۲۹۵) **Exposition in the good religion regarding the religious benefit to the world from one who is faithful to the revelation, and the injury to it from one who is in the greatest danger (of infernal punishment.)**

---

2 Be it known that, the monarch who inherits from his ancestors great fidelity to his faith, is a source of religious benefit to his people. By his inclination

towards devotion to the Deity, prudence [*lit.* administration of justice] and religious invocations, such a king propagates his faith and renders piety illustrious; for under the rule of a sovereign that is devoted to the Deity, prudent and religious, there result strength and victory to the realm and the faith of the ruler, who makes current his belief and renders piety full of lustre. By reason of his faith the people of the world are protected, improved, dignified and increased.—But the ruler that inherits from his ancestors (sins that involve) the greatest danger (of infernal punishment,) is very harmful to the world. By a mind tending to destruction, by hindering justice and abstaining from religious invocations, a ruler renders his conscience blunt and himself deceitful, whereby he sullies his faith and calumniates piety—yea, he neglects his duty as the guardian of his people owing to the defects in his rule and faith, and to his perverse and injurious habits, which result in the degeneration, moral weakness and blindness of this world.

---

(۲۹۹) Exposition in the good religion regarding the power of perception in man which improves and dignifies, or degrades and debases him, as well as the description of men affected thereby respectively. 1

Be it known that, the power of perception in man is the result of his innate sense. Innate sense itself is a power of spiritual vision. The improvement of man is caused by the *vôhûman* abiding in his conscience, and his exaltation to a superior position by imbibing sacred wisdom into the mind; his degradation is caused 2

by not digesting the knowledge of the revelation, and his corruption by the abode of the oppressive *akôman* in his heart.—The five different aspects of such human perception, are described in their respective chapters (as
3-4 follows) :—1st. A thoroughly lucid perception.—2nd.
5 An almost clear perception.—3rd. A half clear per-
6-7 ception.—4th. An almost obscure perception.—5th. A
8 thoroughly dim perception.—A thoroughly lucid [*lit.* open] perception is the result of a continuous abiding of *vôhûman* in the heart, and of the avoidance of the injury of *akôman* from it. This is the highest stage of imbibing religious wisdom into the mind. It is the cause of
9 supernatural prophetic perception.—An almost clear perception is the result of the dwelling of *vôhûman* in the heart and of the dispersion therefrom [*lit.* from the
10 heart's thought] of the blindness of *akôman.* This is a stage wherein man is capable of apprehending the works
11 of the wicked *dadâni*, and of aggrandising himself.—A half clear perception is the result of the dimness of the
12 light of *vôhûman* in the heart. Religious knowledge of much inferior quality is imbibed into the mind by the influence of *akôman* [*lit.* by the casting of shadow by
13 *akôman*] upon the thought of one's heart. This is a stage wherein man is only capable of knowledge by means of
14 learning or intelligence.—An almost obscure perception is the result of a dim and feeble light of *vôhûman* in the heart, and deficiency of religious knowledge coupled with an oppressive influence of *akôman* upon one's heart's
15 thought. This is the stage wherein man teaches and
16 meditates upon apostate precepts.—A thoroughly obscure perception is the result of a total absence from the heart of *vôhûman's* light as well as religious learning, and

of the penetration into the heart's thought of the distressful *akôman*. This is the stage in which man's sense 17 is failing, his skill perverse, and his intelligence dim.

---

(۲۹۷) Exposition in the good religion regarding that which by means of revolution returns to its original source, and that which by a (divine) rule is connected from the beginning to the end. 1

Be it known from an exposition in the good religion 2 that, it is Time which returns to its original source by 3 means of revolution, and that it is the chain of sacred wisdom which is linked from the beginning to the end (*i. e.* from one end to the another.) As regards 4 Time the exposition is that it is (*âvâestakîk*) consonant owing to the efficiency of the power of its orginal cause (*viz.* the Deity;) it is (*arshnô-tacha*) running in a regular measure or order. In the creation the first work of the 5 Creator of the Universe, appertained to Time. The end of the work of that Divine Agent, is connected with the limited time of the planetary motion. The end of the limited time, is joined to (*i. e.* simultaneous with) the end of planetary revolutions. All worldly existences will be purified (*i. e.* absolved from evil or sin) before the end of that limited time (or before the resurrection.) At the future renovation there will be no departure for those that are in communion with God.—Regarding Time the *dasturs* said thus: Time was unlimited at the beginning; but it was afterwards made limited. At the end of the limited time, it will again become without bounds (and roll on to eternity.) The exposition thereof

is as follows! Time is known to be limited as regards the end of planetary revolutions, but at their close Time will become unlimited as regards its connection with the infinite end.—As to the sacred wisdom the exposition is as follows:—The Deity is infinite in time by reason of his miraculous wisdom. The existence of the Omniscient Lord is eternal in time by reason of his eternal power. The knowledge pertaining to God is unattainable by the Blemish-giver (*viz.* the spirit of evil) owing to his evil will and design. The latter prevails upon his apostate adherents that act according to his will, and associates with all that desire to be united with him by his worship, though they are not his own creatures. He makes them his accomplices and takes them to be his followers.—On the other hand, the man who is endowed with some proper knowledge of God, attributes the highest position to the Creator of the Universe—which supreme dignity He is worthy of by reason of His first glorious creation of the endless light, and thereafter of the spirits of truth in that endless light, by His adherence to the spirits of truth in the endless light, by His great wisdom coupled with His omniscient and beneficient power, and lastly by His omniscient intelligence in producing creatures that may serve to fulfil His will (in this world.*) Thus the Lord will overpower the destroyer in the end. Thus He will turn all his creatures back to Himself. To eternity the evil spirit will be down (or dejected), and Auhurmazd will embellish the world with joy by means of his fresh (or renovated) treasures from the source of good. The source of good is the seed or cause of all natures capable of doing good, whereby the good people become always

* This idea is referred to in the 22nd Chapter of the *Vendidâd.*

illustrious. All objects and persons are endowed with splendour or glory from the Creator in proportion to their connection with Him, just as the dawning follows the dusk, the twilight follows the day-light, and light emanates from shining objects.

---

(۳۹۸) Exposition in the good religion regarding men who abide in this world with their minds devoted to the (good) religion, and are equipped with sacred weapons (for warring against evil,) as well as the advantages resulting therefrom. 1

---

2 Be it known that, men who live in this world with their minds devoted to the (good) religion, and who are equipped with sacred weapons, are victorious and powerful and conduce to the happiness of their fellows. Worthy efforts proceed from them in this world. They are the cause of the activity and prosperity of the world, and the guardians of its creatures.—3 By the vigour of their good sense the protective spirits instil into them a desire to overpower the *drûj* in order to further the final renovation. Thus they gain the advantages accruing from their abstention from sin, from their exertions in doing meritorious acts, from the deliverance and exaltation of their souls after the end of this material existence, and from their everlasting life in the good abode of paradise.—4 Likewise, such men possess the following two kinds of like qualifications or powers, (and are believed to be of even merit in their efforts :—) 1st, the victorious mind that abides in this world devoted to the good religion ; 2ndly, the prudent mind that exerts its powers to struggle

5 against evil on behalf of the (good) religion.—Thus man obtains the benefits of the spiritual world by his good demeanour, his improvement of self for both worlds, and his acts resulting from the highest aspirations.

1 (٢٦٩) **Exposition in the good religion regarding the good conduct of man for this world and for the next world.**

2 Be it known that, the excellent conduct of man for this world, is conducive to [*lit.* for] the good (name) of 3 his family [*barîh*-progency, children.]—His excellent conduct for the next world, comprises his good acts which deliver him from punishment in Hell. One should principally exert and desire for the sake of the soul, whatever by solicitation and exertion would strengthen and help it. The object of this earthly life is to abandon one's self to the care of the good spirits, and to choose the good spirits of the earth as one's supervisors. Because on the basis of an exposition in the good religion, the earliest heads of the religion have enjoined thus:—Whosoever should exert himself for the benefit of his soul, will consume earthly riches to cure the soul's frailty and earn higher profits for it (in the next world.)

1 (٢٧٠) **Exposition in the good religion regarding the best equipment necessary for the dignified and poor people.**

2 Be it known that, the best equipment adapted to the dignified and poor people is (sacred) wisdom. In every age people become meritorious in mani-

fold ways, especially by means of devotion and obedience to the sovereign as well as to the head of religion, and by reason of fidelity to God through true belief in the doctrine of that reasoning or philosophic lord (of the revelation, *viz.* Zoroaster). Amongst other virtuous people the chief that surpasses in reasoning power, is from the basis of religious exposition, connected with the body of the prophet; because the sovereign and the priest possessing excellent philosophic talents, are both in communion with the great prophetic lord (Zoroaster.)

(१VI) **Exposition in the good religion regarding evil and goodness, their strength and prevalence [*lit.* currency] in this material world.** 1

Be it known that, goodness is a moral habit, and the ideas appertaining to it comprise wisdom, truth, and other qualities of light, *(viz.)* good intellect, piety, fresh existence *(i. e.* meritoriousness or immortal fame), strength of righteous habits, and virtues of like kinds.—Evil is an immoral habit, and the ideas appertaining thereto comprise evil intelligence, falsehood, deceit, and other vices of darkness, *(viz.)* filthiness, pollution, perverse life, sinfulness, depravity and vicious habits of like nature.—According as the light of the Sun helps the power of beholding this world, so does the virtue of goodness strengthen the material perception.—But the evil habits of an immoral being annihilate the power of physical sight, and like darkness obscure perception.—The currency of evil in this earthly place is by reason of an evil frailty in this power of perception. Owing to this overpowering evil tendency the earliest followers 2 3 4 5 6

of the Deity Auhurmazd have abandoned the goodness and piety pertaining to their souls. The adherents of evil are, therefore, always united by their common pro-
7 pensity for propagating evil. Consequently, the impiety of evil can only be conquered by a continuous warring against it by means of power derived from the virtuous merits of divine vision.—Man becomes adapted to the source of evil, *Ganâkmînô*, by undoing or suppressing
8 all his good powers and faculties.—The heretical priests who perpetrate such deeds as result from evil immoral powers and similar immoral conceptions, deliberately (*pavan kām*) hinder the currency of moral habits.—Their religion cannot be regarded as a gift from the Deity, and connected with the ways of *Spênâkmînô*; but as emanating from the ways of *Ganâkmînô*, who is identified with immorality.

---

1 (۲۷۲) **Exposition in the good religion regarding the causes of transgression and consequent sinfulness of the soul possessing a 'bright vision.'**

---

2 Be it known that, the soul during its connection with its congenial instrument, this corporeal frame, has a desire and capability for acquiring sacred knowledge. Man remains in a pious and sinless condition by the help of the good spirits; but his body and soul tend to the dark perverse nature by reason of an admixture of evil blemish. The soul transgresses owing to its vicious impressions and to the absence of the knowledge of the good religion. The yearning for immoral apostate dogmas makes him vicious, the ignorance of the good religion

destroys the propensities [*lit.* thoughts] for acts of merit. Owing to his fondness for comfort man grows too idle to think of acts of merit.—On the other hand, a soul possessing a bright vision is also liable in this life to commit sin, and thus debars itself from the exalted state accruing from acts of merit, which are the means of absolution from sin. The individual self or the soul consequently suffers serious punishment in the nethermost hollow desert of the *drûj*.—It is manifest from the good religion that in the end the good spirits will be victorious and the powers of the *drûj* defeated, that according to the will of the Creator the spiritual purifiers will absolve the sinful from guilt by the ablution of heavy penalty and convey them out of hell, and that those who will be cleansed of the corruptions of the Blemish-giver, will receive garments of a like nature by the gift of an immortal frame and of a constitution paradisiacal and full of comfort.

3 The perverse tendencies of the soul in this corporeal organism, are hurtful (to man.) It is apparent falsehood to declare that the soul with such constant natural bad habits, could sustain the soundness and life of the body. As to the human soul there was no sinful condition (destined) for it at the beginning. But the soul is said to be sinful by being guilty of speech and acts pertaining to the *drûj* (*viz.* Ahriman,) wherefor penitence is declared to be binding upon the soul that is liable to punishment by reason of its sinfulness insinuated by the spirit of evil.—4 It is improper [*lit.* untrue] to do penitence for sins not perpetrated by one's self, because the indications of penance are said to resemble fire or heat thus:—As from the sun no darkness subsists as an effec-

tive body, so no evil or sin is said to subsist in the soul (that is ever bright and penitential.) This may be explained in another manner thus:—As I have said above, wherever the sun is no darkness subsists, so by the fire or penitence sin itself is melted down or disappears. Consequently, penance is indispensable for every sin that is unrepented for. If a sinful liar repents for his sins, though he is insincere in his utterances still that false wretch should be praised for keeping himself back from his evil nature by sincere penitence for his sins—he should be generally encouraged for this superior contemplation for the good of his miserable spirit; because whosoever after the commission of sins keeps himself back from such sinful habits, is said to rise to a higher condition.

---

1 (۲۷۳) **Exposition in the good religion regarding a worthy sovereignty.**

---

2 Be it known that, a worthy sovereignty is the result of the best (means of) protection of its subjects. A sovereign is great or dignified by reason of the care of his people. He is the constant guide of his loyal fellow-men.—The desire for authority or rule is the desire for the (higher cultivation of the) soul. The desire for the soul is the desire for the knowledge or wisdom of the spirit and for the religion comprehending the doctrines of Auhurmazd. By means of an exalted intelligence

3 we are able to test the wisdom of the sages. A sovereign of the above description is styled a good ruler in the

4 Mazdayasnian religion. Again, the best sovereign in this world is he who has faith in the high-priest of the good

religion of this world, which embodies the wisdom of Auhurmazd.—That monarch resembles Auhurmazd in 5 will, whose desire is to make his people immortal, and 6 who weighs his will by his own wisdom. Such a 7 monarch is considered in the religion as a righteous ruler. Next to him in the world stands the high-priest, that is the wisest among mankind. Thus, that monarch is like 8 unto Auhurmazd, whose will embodies his desire for immortality, and who accordingly guides his people thereto.

A ruler of the following description is styled an 9 evil monarch in the (good) religion. Also amongst dignified people he is considered as unworthy of sovereignty. He is the most degraded ruler that adheres to the wishes 10 of a priest, whose intelligence is vicious and who persuades him to avarice. He creates in his people no yearning for immortality. By long conducting his people into a communion with the evil *druj* (Ahriman,) that is never connected or will never be connected with the Deity who is the Bestower of felicitous life, he (*i.e.* the immoral ruler) deteriorates his subjects.—It is owing to a good and virtuous rule that the world would be guided to do acts conducive to (promote) the future renovation; but to what end men are conducted by an evil rule, was manifested during the millenium of the wicked sovereignty of Zohak, who was reputed as the pioneer and head of evil monarchy on earth. No ruler ought to rule the world as he did for a thousand years under his pernicious rule.

1 (۲۷۴) **Exposition in the good religion regarding a righteous action, honest comfort, an honest exaltation of self in righteous acts, honest comfort accruing from righteous nature, and the equipment pertaining to acts conducive to felicity.**

---

2 Be it known that, a righteous action is the result of pure diligence, which is devoid of avarice and toil of 3 *Brâtrût.*—Honest comfort springs from pious contentment, which abstains from the indolence and impatience 4 of *Brâtrût.*—An honest exaltation of self in righteous acts, is caused by the profitable yearnings of a pious 5 mind.—The honest comfort accruing from a righteous nature, is the result of appropriate habits of contentment, which are devoid of any propensity to ambition, devoid of avarice, anxiety, lust, and improved by harmonious 6 tendencies.—The equipment pertaining to acts conducive to felicity, is caused by rational attempts at righteous 7 industry, and by honest actions of physical toil.—The equipment of felicitous deeds prescribed by the good religion, comprehends an inquiry of the pious people regarding the sacred wisdom (pertaining to immortal 8 existence) for one-third part of every day and night, the performance of deeds approved by means of that wisdom 9 during the second third part of every day and night, and (lastly) the relaxation of the body for the preservation of one's physical strength necessary for action during the 10 third part of every day and night.—Thus righteous sovereigns have ruled with principles conducive to human happiness, owing to their knowledge of the good religion.

દીનકર્દ કેતાબનાં છઠાં વાલમના અગતજોગ લોગતાનો શબ્દ કોષ.

GLOSSARY OF SELECT TERMS.

[illegible]

[illegible] = [illegible] અથવા [illegible] ના. યુરૂજલમ, જરૂસલમ. (અરબો એને دارالسلام, مدينة السلام, ને بيت المقدس કરીને કેહછે; Aram=يروشلم, Syr. اورشلم, અને Hibr. يروشلم કરીને કેહછે. આએ શેહર પેહલ્લાં જોહાકે બાંધીઉં હતું, અને તેમાં પોતાની દેવ પ્રસ્તી દીનને લગતાં પુસ્તકો લખીને મેળીયાં હતાં.) એ નામનો અર્થ સલામતીવાળું મકાન અથવા સલામતીનો પાયો એવો થાએછે.—*pr. n.* Jerusalem (Minokhrad [illegible], called in Arabic دارالسلام, مدينة السلام, and بيت المقدس, Aram. يروشلم, Syr. اورشلم and Hibr. يروشلم.) This city is said to have been first built by Zohak. Here were deposited by him books which contained doctrines of his demon-worship. The name signifies "home of refuge," "foundation of safety."

[illegible] = [illegible] અથવા [illegible] = [illegible] ના. યાહુદીઓના ઇબ્રાહીમ પેગમબરનું નામ છે. *pr. n.* The Jewish prophet Abraham.

[illegible] = [illegible] ના. ઘોડેસવાર, સવાર. (ફા૦ سوار, અવ૦ [illegible] + [illegible]). *n.* A horseman, a rider.

و — و

[illegible] = [illegible] વિ. અસબાબવાળો. ૨. હથીઆરબંધ. *adj.* Equipped, armed.

[illegible] = [illegible] વિ. નેગેહેબાંન, પાસબાંન, જાળવણી કરનાર. *adj.* Protecting, preserving, taking care of.

[illegible]

[illegible] = [illegible] ના. કેતાબ, પુસ્તક, ધર્મ પુસ્તક. (Hibr. [illegible] to praise, to celebrate aloud, to worship). જુઓ દીનકર્દ કેતાબના બીજાં દફતરની ફરહંગને સફે ૬ કે [illegible] બોલનો ખોલાસો. આએ બોલ [illegible] ને બદલે [illegible] થયો હોએ. *n.* A book, a volume, a sacred work (*vide.* p. 6, Glossary—vol. II. the explanation of the infinitive [illegible]). This word may be a variant of the regular form [illegible].

[illegible]

[illegible] = [illegible] ના. પ્રતાપ, સાયો. (જુઓ ચોથાં દફતરની ફરહંગને સફે ૮ મે.) *n.* Splendour, glory, divine shadow, (*vide* Glossary, vol. IV., page 8.)

[illegible]

[illegible] = [illegible] અથવા [illegible] વિ. કડવું. (ફા૦ [illegible]) *adj.* Bitter.

[illegible]

[illegible] = [illegible] ના. પેટ. (Arab. بطن or باطن, Hibr. [illegible] to be hallowed out.) *n.* Belly, stomach.

[illegible] = [illegible] ના. ચન્દરમાનું પનચવાડીઉં. (અવ૦ [illegible], ફા૦ [illegible]). *n.* One of the three lunar periods of five days each, a pentomadal period.

[illegible]

[illegible] = [illegible] ક્રિ. કેળવણી આપવી; તરબીઅત કરવું, શીખવવું. ([illegible], ફા૦ [illegible] ઉપરથી.) *infin.* To educate, to train up, to teach.

[illegible]

[illegible] ના. પાલનાર, પરવરશી કરનાર. *n.* Nourisher, maintainer.

[illegible] ના. લુતારો, દોજદ, ચોર. *n.* A robber, a thief.

[illegible] ક્રિ. વિ. ગુનાહે કરી, પાપે કરી. *adv.* On account of sin, fault, crime.

[illegible]

[illegible] ના. ઓલાદ, ખાનદાન, બુનીઆદ. (Hibr. יֶלֶד a child, children, son; Arab. اولاد). *n.* Descent, family, lineage, blood.

[illegible]

[illegible] વિ. ગેબી ખબર, ગેબી ચેતવણી, છુપી રીતનું કેહવું. *adj.* Secret intelligence, divine precaution, secret inspiration.

[illegible]

[illegible] વિ. દોજખી, દોજખને લગતું. (Hibr., Chald., Syr. [illegible], شقر block, muddy.) *adj.* Hellish, infernal.

આએ છઠાં વાલમને છપાતાં થાએલી ભુલને લગતું
જંદ શુદ્ધી પત્રક.

સફે.	સતર.	અશુદ્ધ.	શુદ્ધ.
૩૩૧	૮	[illegible]	[illegible]
૩૩૨	૧૩	[illegible]	[illegible]
૩૩૩	૮	[illegible]	[illegible]
૩૩૭	૬	[illegible]	[illegible]
૩૩૭	૧૬	[illegible]	[illegible]
૩૩૮	૮	[illegible]	[illegible]
૩૩૮	૧૪	[illegible]	[illegible]
૩૪૨	૯	[illegible]	[illegible]
૩૫૦	૨૪	[illegible]	[illegible]
૩૫૧	૨૧	[illegible]	[illegible]
૩૫૨	૨૩	[illegible]	[illegible]
૩૫૩	૧૫	[illegible]	[illegible]
૩૫૪	૪	[illegible]	[illegible]
૩૫૫	૬	[illegible]	[illegible]
૩૫૫	૧૯	[illegible]	[illegible]
૩૫૫	૨૧	[illegible]	[illegible]
૩૫૮	૨	[illegible]	[illegible]
૩૫૯	૧૦	[illegible]	[illegible]
૩૬૫	૨૧	[illegible]	[illegible]
૩૬૮	૩	[illegible]	[illegible]
૩૬૮	૪	[illegible]	[illegible]
૩૭૧	૧૬	[illegible]	[illegible]
૩૮૩	૭	[illegible]	[illegible]
૩૮૩	૧૩	[illegible]	[illegible]
૩૮૩	૧૮	[illegible]	[illegible]
૩૮૩	૨૪	[illegible]	[illegible]
૩૮૪	૧૦	[illegible]	[illegible]
૩૯૪	૧૯	[illegible]	[illegible]

[illegible]

[illegible]

٦ 6 [illegible]

[illegible]

٧ 7 [illegible]

[illegible]

٨ 8 [illegible]

٩ 9 [illegible]

[illegible]

١٠ 10 [illegible]

[illegible]

[illegible]

---

(٢٧۴) [illegible] ١/1

[illegible]

[illegible] ٢/2

[illegible] ٣/3

[illegible] ۴/4

[illegible] ۵/5

{૧ 1} [illegible] (۲۷۳) [illegible]

[illegible]

{૨ 2} [illegible]

{૩ 3} [illegible]

{૪ 4} [illegible]

{૫ 5} [illegible]

{૬ 6} [illegible]

{૭ 7} [illegible]

{૮ 8} [illegible]

{૯ 9} [illegible]

{૧૦ 10} [illegible]

[illegible]

{ ۱ 1 } [illegible] (۲۷۴) [illegible]

[illegible]

[illegible]

{ ۲ 2 } [illegible]

1 (۲۷۰) [illegible]

[illegible]

---

2 [illegible]

---

1 (۲۷۱) [illegible]

[illegible]

---

2 [illegible]

3 [illegible]

[illegible]

(٢٦٩) [illegible]

[illegible]

[illegible]

{1/1} (٢٦٨) [illegible]

{2/2} [illegible]

{3/3} [illegible]

[illegible]

{ ٩٤ 15 } [illegible]

{ ٩٥ 16 } [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

{ ٩٦ 17 } [illegible]

[illegible]

{ ١ 1 } (٢٩٧) [illegible]

[illegible]

[illegible]

{ ٢ 2 } [illegible]

{ ٣ 3 } [illegible]

[illegible]

{ ٤ 4 } [illegible]

[illegible]

{ ٥ 5 } [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
٣-٤ 3-4 [illegible]
٥-٦ 5-6 [illegible]
٧-٨ 7-8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
٩ 9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
١٠ 10 [illegible]
١١ 11 [illegible]
١٢ 12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
١٣ 13 [illegible]
١٤ 14 [illegible]
[illegible]

[illegible]

---

(٢٦٦) [illegible]

[illegible]

(٢٦٤) [illegible] — ١ / 1

[illegible]

[illegible]

---

٢ / 2 — [illegible]

٣ / 3 — [illegible]

[illegible]

[illegible]

٤ / 4 — [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

---

(٢٦٥) [illegible] — ١ / 1

[illegible]

---

٢ / 2 — [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

{ ۸ / 8 } [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

{ ۹ / 9 } [illegible]

[illegible]

[illegible]

{ ۱۰ / 10 } [illegible]

[illegible]

{ ۱۱ / 11 } [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

{ ۱۲ / 12 } [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

۴ 4

۵ 5

۶ 6

۷ 7

[illegible]

૩ 3 [illegible]

[illegible]

[illegible]

૪ 4 [illegible]

[illegible]

૫ 5 [illegible]

[illegible]

૬ 6 [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

---

૧ 1 (٢٦٣) [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

---

૨ 2 [illegible]

[illegible]

[illegible]

૩ 3 [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

---

(٢٦١) [illegible] {١ 1}
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] {٢ 2}
[illegible] {٣ 3}
[illegible] {٤ 4}
[illegible] {٥ 5}
[illegible]

---

(٢٦٢) [illegible] {١ 1}
[illegible]

[illegible] {٢ 2}
[illegible]
[illegible]

[illegible]

૯ [illegible]

૧૦ 10 [illegible]

૧૧ 11 [illegible]

---

૧ 1 (૨૬૦) [illegible]

---

૨ 2 [illegible]

{۱ 1} [illegible] (۲۵۹) [illegible]

[illegible]

{۲ 2} [illegible]

[illegible]

[illegible]

{۳ 3} [illegible]

[illegible]

{۴ 4} [illegible]

[illegible]

{۵ 5} [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

{۶ 6} [illegible]

[illegible]

{۷ 7} [illegible]

[illegible]

{۸ 8} [illegible]

[illegible]

[illegible]

(٢٥٧) [illegible] 1
[illegible]

[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible]

(٢٥٨) [illegible] 1
[illegible]

[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]

{ ۹ / 1 } (۲۵۵) [illegible]
[illegible]
[illegible]

{ ۲ / 2 } [illegible]
{ ۳ / 3 } [illegible]
[illegible]
{ ۴ / 4 } [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

{ ۹ / 1 } (۲۵۹) [illegible]
[illegible]

{ ۲ / 2 } [illegible]
{ ۳-۴ / 3-4 } [illegible]
{ ۵ / 5 } [illegible]
{ ۶ / 6 } [illegible]
[illegible]
[illegible]
{ ۷ / 7 } [illegible]
[illegible]

[illegible] ৪/8 [illegible] ৯/9 [illegible]

(২৫৪) [illegible] ১/1

[illegible]

[illegible] ২/2 [illegible] ৩/3 [illegible]

[illegible] {۳ 3}

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] {۴ 4}

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] {۵ 5}

[illegible] {۶ 6}

[illegible]

[illegible] {۷ 7}

[illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

(۲۵۲) [illegible] ۱/۱
[illegible]
[illegible]

[illegible] ۲/۲
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

(۲۵۳) [illegible] ۱/۱
[illegible]

[illegible] ۲/۲
[illegible]

{ ۴ / 5 }

(۲۵۱) { ۱ / 1 }

{ ۲ / 2 }

{ ۳ / 3 }

{ ۴ / 4 }

[illegible]

۴ / 4 [illegible]

[illegible]

۵ / 5 [illegible]

[illegible]

[illegible]

---

۱ / 1 (۲۵۰) [illegible]

[illegible]

---

۲ / 2 [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

۳ / 3 [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

۴ / 4 [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

{٦ 6} [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

{١ 1} (٢٤٨) [illegible]

[illegible]

{٢ 2} [illegible]

{٣ 3} [illegible]

{٤ 4} [illegible]

{٥ 5} [illegible]

{٦ 6} [illegible]

[illegible]

{١ 1} (٢٤٩) [illegible]

[illegible]

{٢ 2} [illegible]

[illegible]

{٣ 3} [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ૮ 8

[illegible] ૯ 9

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ૧૦ 10

[illegible] ૧૧ 11

[illegible] ૧૨ 12

[illegible] ૧૩ 13

[illegible]

[illegible] ૧૪ 14

[illegible]

[illegible]

[illegible] ૧૫ 15

[illegible]

---

(૨૪૪) [illegible] ૧ 1

[illegible]

[illegible]

[illegible] ૨ 2

[illegible]

{ ٣ 3 } [illegible]

{ ١ 1 } (٢٤٥) [illegible]

{ ٢ 2 } [illegible]

{ ٣ 3 } [illegible]

{ ٤ 4 } [illegible]

{ ٥ 5 } [illegible]

{ ٦ 6 } [illegible]

{ ٧ 7 } [illegible]

7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

---

1 [illegible] (२४४) [illegible]
[illegible]

---

2 [illegible]
[illegible]
[illegible]

૧ 1 (٢٤٢) [illegible]

[illegible]

---

૨ 2 [illegible]

[illegible]

૩ 3 [illegible]

[illegible]

૪ 4 [illegible]

[illegible]

---

૧ 1 (٢٤٣) [illegible]

[illegible]

[illegible]

---

૨ 2 [illegible]

[illegible]

[illegible]

૩ 3 [illegible]

[illegible]

[illegible]

૪ 4 [illegible]

૫ 5 [illegible]

૬ 6 [illegible]

[illegible]

૬ 6 [illegible]

[illegible]

૭ 1 (૨૪૧) [illegible]

[illegible]

૨ 2 [illegible]

[illegible]

૪ 4

[illegible]

---

(૨૪૦) [illegible] — ૧ 1

---

૨ 2 [illegible]

૩ 3 [illegible]

૪ 4 [illegible]

૫ 5 [illegible]

(۲۳۹) { ۱ / 1 }

{ ۲ / 2 }

{ ۳ / 3 }

(२३८) [illegible] १/1

[illegible]

[illegible]

[illegible]

—

[illegible] २/2

[illegible] ३/3

[illegible] ४/4

[illegible] ५/5

[illegible] ६/6

[illegible] ७/7

—

[illegible]

(۲۳۷) [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ۳ 3

[illegible] ۴ 4

[illegible] ۵ 5

[illegible]

[illegible]

[illegible] ۶ 6

[illegible]

(۲۳۶) [illegible] ۱ 1

[illegible]

[illegible] ۲ 2

[illegible]

[illegible]

[illegible] ۳ 3

[illegible]

[illegible]

[illegible] ۴ 4

[illegible]

[illegible]

[illegible] ۵ 5

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]

(٢٣٤) [illegible]
[illegible]

{۱ 1} [illegible]

{۲ 2} [illegible]
{۳ 3} [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
{۴ 4} [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

(٢٣٥) [illegible]
[illegible]

{۱ 1} [illegible]

{۲ 2} [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

(২৩৩) [illegible]

৭ 1 [illegible]

২ 2 [illegible]

৩ 3 [illegible]

৪ 4 [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

{ 1 } (٢٣٢) [illegible]
[illegible]

{ 2 } [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

{ 3 } [illegible]
[illegible]

(٢٣٠) [illegible] {9/1}

[illegible]

{2/2} [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

---

(٢٣١) [illegible] {9/1}

[illegible]

[illegible]

[illegible]

{2/2} [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

{٣/3} [illegible]

{٤/4} [illegible]

{١٤/5} [illegible]

(۲۲۸) [illegible] } ١/1

[illegible]

[illegible]

[illegible] } ٢/2

[illegible]

[illegible] } ٣/3

[illegible]

(۲۲۹) [illegible] } ١/1

[illegible]

[illegible]

[illegible] } ٢/2

[illegible]

٩٥ 10

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

٩٦ 11

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

7

8

9

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ۶ 6
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

---

(۲۲۷) [illegible] ۱ 1
[illegible]

[illegible] ۲ 2
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]

---

(٢٢٦) [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

[illegible]

۳ 3 [illegible]

۴ 4 [illegible]

۵ 5 [illegible]

۶ 6 [illegible]

۷ 7 [illegible]

۸ 8 [illegible]

۹ 9 [illegible]

۱۰ 10 [illegible]

۱۱ 11 [illegible]

۱۲ 12 [illegible]

۱۳ 13 [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ⸙

{ ۹ 1 } [illegible] (۲۲۵) [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ⸙

{ ۲ 2 } [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]

4 [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

5 [illegible]

[illegible]

[illegible]

6 [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

---

1 (۲۲۴) [illegible]

[illegible]

[illegible]

---

2 [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

3 / ૩ [illegible]

4 / ૪ [illegible]

1 / ૧ (૨૨૩) [illegible]

2 / ૨ [illegible]

3 / ૩ [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

---

1 (٢٢٢) [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

---

2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

(٢٢٠) [illegible]

[illegible]

---

(٢٢١) [illegible]

[illegible]

1 (٢١٩) [illegible]
[illegible]

---

2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

٦٩
11

{7} [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

{8} [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

{9} [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

{10} [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ١ 1

[illegible]

[illegible] ٢ 2

[illegible]

[illegible] ٣ 3

[illegible] ٤ 4

[illegible]

[illegible] ٥ 5

[illegible]

[illegible] ٦ 6

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

આએ છઠાં વાલિમને છપાતાં થાએલી ભુલને લગતું પેહલવી શુદ્ધી પત્રક.

સફે.	સતર.	અશુદ્ધ.	શુદ્ધ.
૨૭૫	૭	[illegible]	[illegible]
૨૭૫	૧૨	[illegible]	[illegible]
૨૭૬	૧	[illegible]	[illegible]
૨૭૬	૬	[illegible]	[illegible]
૨૭૬	૧૧	[illegible]	[illegible]
૨૭૮	૯	[illegible]	[illegible]

૧ 1 (૨૭૪) [illegible]

[illegible]

[illegible]

---

૨ 2 [illegible]

૩ 3 [illegible]

૪ 4 [illegible]

૫ 5 [illegible]

[illegible]

[illegible]

૬ 6 [illegible]

૭ 7 [illegible]

[illegible]

૮ 8 [illegible]

૯ 9 [illegible]

૧૦ 10 [illegible]

[illegible]

---

૧. ૧) આએ બોલો અસલ નકલમાંથી લખનારની ભુલથી યા કીરીથી ખવાઈ જવાને લીધે લખાએલા નથી.

૧૦. ૧) દ. એ. વાલી નકલમાં "[illegible]" મલેછે.

(૨૭૩) [illegible] ૧ 1

૨ 2 [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

૩ 3 [illegible]

૪ 4 [illegible]

૫ 5 [illegible]

૬-૭ 6-7 [illegible]

[illegible]

૮ 8 [illegible]

૯ 9 [illegible]

૧૦ 10 [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

---

૨. ૧) દ. એ. વાલી નકલમાં [illegible] છે.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

---

૨ ૩) સઘલી નકલમાં [illegible] મલેછે. ૪) સઘલી નકલમાં [illegible] મલેછે.

[illegible]

(૨૭૨) [illegible]

[illegible]

---

૬. ૨) દ. એ. વાલી નકલમાં [illegible] છે.

૨. ૧) સઘલી નકલમાં [illegible] મલેછે. ૨) સઘલી નકલમાં [illegible] મલેછે.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

{૧ 1} (૨૭૧) [illegible]
[illegible]

{૨ 2} [illegible]
[illegible]

{૩ 3} [illegible]
[illegible]
[illegible]

{૪ 4} [illegible]
[illegible]

{૫ 5} [illegible]

{૬ 6} [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

---

૩. ૧) સઘલી નકલમાં [illegible] મલેછે. ૨) દ. તે. વાલી નકલમાં [illegible] છે.
૩) દ. એ. વાલી નકલમાં [illegible] છે અને દ. તે. વાલી નકલમાં [illegible] છે.

૪. ૧) સઘલી નકલમાં [illegible] છે.

૬. ૧) સઘલી નકલમાં [illegible] મલેછે.

[illegible]
[illegible] { ٤ 4
[illegible]
[illegible]
[illegible] { ٥ 5
[illegible]

---

(٢٦٩) [illegible] { ١ 1
[illegible]

[illegible] { ٢-٣ 2-3
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

---

(٢٧٠) [illegible] { ١ 1
[illegible]

[illegible] { ٢ 2
[illegible]

[illegible]

{ ۱ / 1 } (۲۶۸) [illegible]

{ ۲ / 2 } [illegible]

{ ۳ / 3. } [illegible]

(૨૪૭) [illegible] ૧/1

[illegible]

[illegible] ૨/2

[illegible] ૩/3

[illegible] ૪/4

[illegible] ૫/5

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ૬/6

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

---

૩. ૧) આએ વલાએઆંમાં લખેલી એબારત મથાલાંમાં છે, પણ આએ જગોએ નકલ કરનારની ભુલથી નીકલી ગેઇછે.

૪. ૧) સઘલી નકલમાં [illegible] મલેછે. ૨) સઘલી નકલમાં [illegible] મલેછે.

૫. ૧) સઘલી નકલમાં [illegible] મલેછે.

૬. ૧) સઘલી નકલમાં [illegible] મલેછે.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
{૩-૪ 3-4} [illegible]
{૫-૬ 5-6} [illegible]
{૭-૮ 7-8} [illegible]
[illegible]
[illegible]
{૯ 9} [illegible]
[illegible]
[illegible]
{૧૦ 10} [illegible]
{૧૧ 11} [illegible]
{૧૨ 12} [illegible]
{૧૩ 13} [illegible]
{૧૪ 14} [illegible]
[illegible]
{૧૫ 15} [illegible]
{૧૬ 16} [illegible]
[illegible]
[illegible]
{૧૭ 17} [illegible]

---

૨. ૧) સઘલી નકલમાં [illegible] મલેછે.

૧૩. ૧) દ. તે. વાલી નકલમાં [illegible] છે અને દ. એ. વાલી નકલમાં [illegible] છે.

૧૭. ૧) સઘલી નકલમાં [illegible] મલેછે. ૨) સઘલી નકલમાં [illegible] છે.

(٢٦٥) [illegible] 9/1
[illegible]

[illegible] 2/2
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3/3
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

(٢٦٦) [illegible] 9/1
[illegible]
[illegible]

[illegible] 2/2
[illegible]

{૧૦ 10} [illegible]
[illegible]

{૧૧ 11} [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

{૧૨ 12} [illegible]
[illegible]
[illegible]

{૧ 1} (૨૯૪) [illegible]
[illegible]
[illegible]

{૨ 2} [illegible]

{૩ 3} [illegible]

{૪ 4} [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

---

૧. ૧) સઘલી નકલમાં ઙ, મલેછે.

[Avestan text, 22 lines; section markers in the margin: ૪ 4, ૫ 5, ૬ 6, ૭ 7, ૮ 8, ૯ 9]

૪. ૧) સઘલી નકલમાં [Avestan word] મળ્યા છે.

૮. ૧) સઘલી નકલમાં [Avestan word] મલેછે.

{૧ 1} (۲۶۲) [illegible]

[illegible]

{૨ 2} [illegible]

{૩ 3} [illegible]

{૪ 4} [illegible]

{૫ 5} [illegible]

{૬ 6} [illegible]

{૧ 1} (۲۶۳) [illegible]

{૨ 2} [illegible]

{૩ 3} [illegible]

[illegible] {૪ 4

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] {૫ 5

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

---

(૨૫૧) [illegible] {૧ 1

[illegible]

[illegible]

[illegible] {૨-૩ 2-3

[illegible] {૪ 4

[illegible] {૫ 5

[illegible]

---

૫. ૧) સઘલી નકલમાં [illegible] મલેછે. ૨) **દસ્તુર તે.** વાલી નકલમાં [illegible] એ એબારત નીકલી ગએલીછે. ૩) સઘલી નકલમાં [illegible] મલેછે.

૨. ૧) સઘલી નકલમાં [illegible] મલેછે.

૯ 9 [illegible]

૧૦ 10 [illegible]

૧૧ 11 [illegible]

---

૧ 1 (૨૬૦) [illegible]

---

૨ 2 [illegible]

૩ 3 [illegible]

---

૯. ૧) સઘળી નકલમાં [illegible] મલેછે.

૨. ૧) સઘળી નકલમાં [illegible] મલેછે.

૩. ૧) સઘળી નકલમાં [illegible] મલેછે.

[illegible]

[illegible]

[illegible] } 3

[illegible]

(۲۵۹) [illegible] } 1

[illegible] } 2

[illegible]

[illegible] } 3

[illegible] } 4

[illegible] } 5

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] } 6

[illegible]

[illegible] } 7

[illegible] } 8

[illegible]

---

૩. ૧) સઘલી નકલમાં [illegible] મલેછે.

૪. ૧) દ. તે. વાલી નકલમાં [illegible] છે.

૫. ૧) સઘલી નકલમાં [illegible] મલેછે.

૬. ૧) સઘલી નકલમાં [illegible] મલેછે.

{૧ 1} (૨૫૬) [illegible]

[illegible]

{૨-૩ 2-3} [illegible]

{૪-૫ 4-5} [illegible]

{૬ 6} [illegible]

[illegible]

{૭ 7} [illegible]

{૧ 1} (૨૫૭) [illegible]

[illegible]

{૨ 2} [illegible]

{૩ 3} [illegible]

{૪ 4} [illegible]

{૫-૬ 5-6} [illegible]

[illegible]

{૧ 1} (૨૫૮) [illegible]

[illegible]

{૨ 2} [illegible]

[illegible]

---

૫. ૧) સઘલી નકલમાં ... મલેછે.

૬. ૧) સઘલી કેતાબમાં આએ બોલ નથી.

[illegible]
[illegible] { ૬/6
[illegible]
[illegible]
[illegible]

(૨૦૪) [illegible] { ૧/1
[illegible]

[illegible] { ૨/2
[illegible]
[illegible] { ૩/3
[illegible]

(૨૦૫) [illegible] { ૧/1
[illegible]

[illegible] { ૨/2
[illegible] { ૩/3
[illegible] { ૪/4
[illegible]
[illegible]

---

૨. ૧) સઘલી નકલમાં [illegible] છે. ૨) સઘલી નકલમાં , મલેછે. ૩) સઘલી નકલમાં [illegible] છે.

૧ / 1 (૨૫૩) [illegible]

[illegible]

૨ / 2 [illegible]

૩ / 3 [illegible]

[illegible]

[illegible]

૪ / 4 [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

૫ / 5 [illegible]

૬ / 6 [illegible]

૭ / 7 [illegible]

[illegible]

૮ / 8 [illegible]

[illegible]

---

૨. ૧) સઘલી નકલમાં [illegible] મલેછે.

૩. ૧) સઘલી નકલમાં , મલેછે.

૪. ૧) સઘલી નકલમાં ફક્ત , મલેછે.

૮. ૧) સઘલી નકલમાં મલતો નથી.

[illegible]
[illegible]
[illegible] ${}^{3}_{3}$ }
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ${}^{૪}_{4}$ }
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

(૨૫૨) [illegible][1] [illegible][2] [illegible] ${}^{૧}_{1}$ }

[illegible] ${}^{૨}_{2}$ }
[illegible]
[illegible]
[illegible]

---

૧. ૧) સઘલી નકલમાં [illegible] મલેછે. ૨) સઘલી નકલમાં [illegible] મલેછે.

{૧ 1 (૨૫૦) [illegible]

[illegible]

{૨ 2 [illegible]

{3 3 [illegible]

{૪ 4 [illegible]

{૫ 5 [illegible]

{૧ 1 (૨૫૧) [illegible]

[illegible]

{૨ 2 [illegible]

---

૨. ૧) સઘળી નકલમાં [illegible] છે. ૨) સઘળી નકલમાં [illegible] મલેછે.

૩. ૧) દ. તે. વાલી નકલમાં [illegible] મલેછે. ૨) સઘળી નકલમાં [illegible] છે.
૩) દ. એ. વાલી નકલમા [illegible] છે.

૧/1 — (۲۴۸) [illegible]

[illegible]

૨-૩/2-3 — [illegible]

૪/4 — [illegible]

૫/5 — [illegible]

૬/6 — [illegible]

[illegible]

૧/1 — (۲۴۹) [illegible]

[illegible]

૨/2 — [illegible]

૩/3 — [illegible]

[illegible]

[illegible]

૪/4 — [illegible]

[illegible]

૫/5 — [illegible]

[illegible]

---

૨. ૧) સઘલી નકલમાં [illegible] મલેછે.

૬. ૧) સઘલી નકલમાં [illegible] [illegible] છે.

૩. ૧) સઘલી નકલમાં [illegible] છે. ૨) દ. તે. વાલી નકલમાં [illegible] છે અને દ. એ. વાલી નકલમાં [illegible] છે.

[illegible]

{ ३ / 3 } [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

{ १ / 1 } (२४७) [illegible]

[illegible]

{ २ / 2 } [illegible]

{ ३-४ / 3-4 } [illegible]

[illegible]

{ ५ / 5 } [illegible]

[illegible]

{ ६ / 6 } [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

---

२. ४) સઘલી નકલમાં [illegible] મલેછે.

५. १) સઘલી નકલમાં [illegible] છે. २) સઘલી નકલમાં [illegible] મલેછે.

६. १) સઘલી નકલમાં [illegible] બોલ મલતો નથી.

(۲۴۶) [illegible]

[illegible]

१. १) સઘલી નકલમું [illegible] છે.

२. १) સઘલી નકલમાં [illegible] છે. २) સઘલી નકલમાં [illegible] છે.
3) સઘલી નકલમાં [illegible] છે.

૧ / 1 — (૨૪૫) [illegible]

[illegible]

૨ / 2 — [illegible]

[illegible]

[illegible]

૩ / 3 — [illegible]

૪-૫ / 4-5 — [illegible]

[illegible]

૬ / 6 — [illegible]

૭ / 7 — [illegible]

[illegible]

૮ / 8 — [illegible]

૯ / 9 — [illegible]

[illegible]

૧૦ / 10 — [illegible]

૧૧ / 11 — [illegible]

૧૨ / 12 — [illegible]

૧૩ / 13 — [illegible]

૧૪ / 14 — [illegible]

[illegible]

૧૫ / 15 — [illegible]

[illegible] } ٤ 5
[illegible] } ٦-٧ 6-7
[illegible]
[illegible] } ٨ 8
[illegible]
[illegible]
[illegible] } ٩ 9
[illegible] } ١٠ 10
[illegible]
[illegible]
[illegible] } ١١ 11
[illegible]

---

(٢٤٤) [illegible] } ١ 1

[illegible]

[illegible] } ٢ 2
[illegible]
[illegible] } ٣ 3
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

---

(૨૪૨) [illegible] { ૧ / 1

[illegible]

{ ૨ / 2 [illegible]

{ ૩ / 3 [illegible]

{ ૪ / 4 [illegible]

---

(૨૪૩) [illegible] { ૧ / 1

[illegible]

{ ૨ / 2 [illegible]

{ ૩ / 3 [illegible]

{ ૪ / 4 [illegible]

---

૨. ૧) સઘલી નકલોમાં એ વખત ૧૯૭૪ ૧૯૭૪ છે.

(૨૪૧) [illegible] }1/1

[illegible]

}2/2 [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

}3/3 [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

૨.-૧) સઘલી નકલમાં [illegible] છે. ૨) સઘલી નકલમાં [illegible] છે. ૩) સઘલી નકલમાં [illegible] મલેછે. ૪) સઘલી નકલમાં [illegible] કરી મલેછે. ૫) સઘલી નકલમાં [illegible] કરી મલેછે. ૬) સઘલી નકલમાં [illegible] મલેછે. ૭) સઘલી નકલમાં [illegible] છે.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

{૧ 1} [illegible]

{૨ 2} [illegible]

{૩ 3} [illegible]

[illegible]

{૪ 4} [illegible]

[illegible]

[illegible]

{૫ 5} [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

{૬ 6} [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

---

૫. ૧) આએ એબારત નકલ કરનારની ભુલથી નીકલી ગએલી ધારે આમાં આવેછે.

૬. ૧) સઘલી નકલમાં [illegible] છે.

(૨૩૧) [illegible] { ૧ / 1

[illegible]

[illegible]

[illegible] { ૨ / 2

[illegible]

[illegible] { ૩ / 3

[illegible]

[illegible] { ૪ / 4

---

૧. ૧) આએ પેહલવી મથાલાંનો [illegible] થી [illegible] સુધીનો ભાગ સઘલી નકલમાં પેહલ્લાં કાલી સીહાઇથી લખેલોછે. અને [illegible] થી [illegible] સુધીનો ભાગ તે પછી લાલ સીહાઇથી લખેલોછે. તેને અંદરની રચના સાથે મેલવીને હમોએ પેહલો ભાગ નીચે અને બીજો ભાગ ઉપર મેલઓછે.

૨. ૧) સઘલી નકલમાં [illegible] મલેછે.

[illegible]

{ ૩ / 3 } [illegible]

{ ૧ / 1 } (૨૩૮) [illegible]

{ ૨ / 2 } [illegible]

{ ૩ / 3 } [illegible]

{ ૪ / 4 } [illegible]

{ ૫ / 5 } [illegible]

{ ૬ / 6 } [illegible]

{ ૭ / 7 } [illegible]

---

૪. ૧) અસલ નકલમાં [illegible] છે. ૨) સઘળી નકલમાં [illegible] મલેછે.

૫. ૧) સઘળી નકલમાં અસલ ઈરાંનની નકલમાં નહી હોવાથી [illegible] બોલ લખાએલો નથી.

(૨૩૬) [illegible] — ૧/1

૨/2 [illegible]

[illegible]

૩/3 [illegible]

[illegible]

૪/4 [illegible]

[illegible]

૫/5 [illegible]

[illegible]

૬/6 [illegible]

[illegible]

[illegible]

---

(૨૩૭) [illegible] — ૧/1

૨/2 [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

---

૩. ૧) સઘલી નકલમાં [illegible] છે.

૪. ૧) સઘલી નકલમાં [illegible] મલેછે. ૨) સઘલી નકલમાં ı મલેછે.
૩) સઘલી નકલમાં [illegible] છે.

૫. ૧) સઘલી નકલમાં [illegible] મલેછે. ૨) સઘલી નકલમાં [illegible] છે.

૧. ૧) મથાલાંની એબારત દ. તે. વાલી નકલમાં બેવરાએલીછે.

[illegible] (૨૩૪) { ૧ / 1

[illegible] { ૨-૩ / 2-3

[illegible]

[illegible]

[illegible] { ૪ / 4

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] (૨૩૫) { ૧ / 1

[illegible] { ૨ / 2

[illegible]

[illegible]

[illegible] { ૩ / 3

[illegible] { ૪ / 4

[illegible] { ૫ / 5

[illegible]

[illegible] { ૬ / 6

---

૫. ૧) સઘલી નકલમાં [illegible] મલેછે.

[illegible]
[illegible]
[illegible]

(૨૩૩) [illegible] {૧ 1}
[illegible]

[illegible] {૨ 2}
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] {૩ 3}
[illegible] {૪ 4}
[illegible]
[illegible]
[illegible]

---

૩. ૧) સઘલી નકલમાં [illegible] મલેછે. ૨) ઇરાંનથી આવેલી અસલ નકલ મુજબ સઘલી નકલમાં [illegible] ભુલથી લખાએલેછે.

૨. ૧) સઘલી નકલમાં [illegible] છે. ૨) સઘલી નકલમાં [illegible] છે.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

{9/1} (٢٣٢) [illegible]

[illegible]

{2/2} [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

{3/3} [illegible]

[illegible]

[illegible]

(૨૩૦) [illegible] {૧/1}

[illegible]

{૨/2} [illegible]

(૨૩૧) [illegible] {૧/1}

[illegible]

{૨/2} [illegible]

---

૯. ૧) અસલ નકલમાં [illegible] છે.

૧૦. ૧) અસલ નકલમાં [illegible] છે.

[illegible]

(૨૨૯) [illegible] {૧ / 1}

[illegible]

[illegible] {૨ / 2}

[illegible]

[illegible] {3 / 3}

[illegible] {૪ / 4}

[illegible]

[illegible] {૫ / 5}

[illegible]

---

૨. ૧) અસલ નકલમાં [illegible] છે.

૫. ૧) અસલ નકલમાં [illegible] છે.

[illegible]

(૨૨૮) [illegible] { ૧ / 1

[illegible]

{ ૨ / 2 [illegible]

{ ૩ / 3 [illegible]

૧૧. ૫) અસલ નકલમાં [illegible] છે.

[illegible]

૯ 9 [illegible]

૧૦ 10 [illegible]

[illegible]

૧૧ 11 [illegible]

[illegible]

---

૧૧. ૧) અસલ નકલમાં [illegible] મલેછે. ૨) અસલ નકલમાં [illegible] છે.
૩) અસલમાં [illegible] છે. ૪) અસલ નકલમાં [illegible] છે.

[illegible] ૬ / 6

[illegible]

(૨૨૭) [illegible] ૧ / 1

[illegible] ૨ / 2

---

૫. ૧) અસલમાં [illegible] છે. ૨) અસલમાં [illegible] છે. ૩) અસલ નકલમાં [illegible] મલેછે. ૪) અસલ નકલમાં [illegible] છે.

૨. ૧) અસલ નકલમાં [illegible] છે.

૨૦ 20 [illegible]
[illegible]
[illegible]

૨૧ 21 [illegible]
[illegible]

૨૨ 22 [illegible]
[illegible]

---

૧ 1 (૨૨૬) [illegible]
[illegible]

---

૨ 2 [illegible]
[illegible]

૩ 3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

૪ 4 [illegible]
[illegible]

૫ 5 [illegible]

૨૨. ૧) અમુક નકલમાં [illegible] છે.

૫ / 5 [illegible]

૬ / 6 [illegible]

[illegible]

૭ / 7 [illegible]

૮ / 8 [illegible]

૯ / 9 [illegible]

૧૦ / 10 [illegible]

[illegible]

૧૧ / 11 [illegible]

૧૨ / 12 [illegible]

૧૩ / 13 [illegible]

[illegible]

[illegible]

૧૪ / 14 [illegible]

૧૫ / 15 [illegible]

૧૬ / 16 [illegible]

[illegible]

૧૭ / 17 [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

૧૮ / 18 [illegible]

૧૯ / 19 [illegible]

---

૧૫. ૧) અસલ નકલમાં [illegible] નું લખાંણ એકજ વખત લખેઆમાં આવેલું છે.

૧૭. ૧) અસલ નકલમાં [illegible] ખેવરાએલો છે.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ૄ ૧ / 1 (۲۲۵) [illegible]
[illegible]
[illegible]

ૄ ૨ / 2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ૄ ૩ / 3 [illegible]
[illegible]

ૄ ૪ / 4 [illegible]

---

૭. ૨) અસલ નકલમાં [illegible] છે. ૩) અસલ નકલમાં [illegible] છે.
૪) અસલ નકલમાં [illegible] છે.

૧. ૧) અસલ નકલમાં [illegible] નથી. ૨) અસલ. નકલમાં [illegible] છે.
૩) અસલમાં [illegible] મલેછે.

૨. ૧) અસલ નકલમાં [illegible] છે.

(૨૨૪) [illegible] }૧ 1

[illegible]

[illegible] }૨ 2

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] }૩ 3

[illegible]

[illegible]

[illegible] }૪ 4

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] }૫ 5

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] }૬ 6

[illegible]

[illegible] }૭ 7

---

૧. ૧) અસલ નકલમાં [illegible] છે.

૨. ૧) અસલ નકલમાં [illegible] છે.

૫. ૧) અસલ નકલમાં [illegible] છે.

૭. ૧) અસલ નકલમાં [illegible] છે.

{ ૪ 4 } [illegible]
[illegible]
[illegible]

{ ૧ 1 } [illegible]

{ ૨ 2 } [illegible]
{ ૩ 3 } [illegible]
[illegible]
{ ૪ 4 } [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
{ ૫ 5 } [illegible]
[illegible]
{ ૬ 6 } [illegible]
[illegible]
[illegible]

---

૪. ૧) અસલ નકલમાં [illegible] નથી.

૫. ૧) અસલ નકલમાં [illegible] છે.

૬. ૧) અસલ નકલમાં [illegible] નો એમલો મલેછે.

(૨૨૨) [illegible] ૧/1

[illegible]

[illegible]

[illegible] ૨/2

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ૩/3

[illegible]

[illegible]

---

૨. ૧) અસલ નકલમાં [illegible] મલેછે. ૨) અસલ નકલમાં [illegible] છે.
૩) અસલ નકલમાં [illegible] છે. ૪) અસલ નકલમાં [illegible] છે.

૩. ૧) અસલ નકલમાં [illegible] છે.

{૧ 1} (૨૨૦) [illegible]

—◎◎◎—

{૨ 2} [illegible]

{૩-૪ 3-4} [illegible]

{૫ 5} [illegible]

—◎◎◎—

{૧ 1} (૨૨૧) [illegible]

—◎◎◎—

{૨ 2} [illegible]

ફીરોજ કેતાબખાનાંમાં છે, તેની સાથે તપાસીને, અતરેથી રેકાબ મેલવીને, દાખેલ કરેઓછે. અને એજ મુજબ હવે પછી દીનકર્દમાંથી ગએલા બીજા છએ જુજોની નકલ હમોએ મેલવીછે, તે તેહની ઘટતી જગોએ દાખેલ કરીશું.

(તરજુમો કરનાર.)

૧. ૧) અસલ નકલમાં [illegible] છે.

૪. ૧) અસલમાં [illegible] મલેછે.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

---

(૨૧૯) [illegible][1]

[illegible]

[illegible][2]

[illegible][3]

[illegible] *

[illegible]

---

૧. ૧) સઘલી નકલમાં [illegible] મલેછે.

૨. ૧) સઘલી નકલમાં [illegible] મલેછે.

૩. ૧) સઘલી નકલમાં [illegible] મલેછે. ૨) સઘલી નકલમાં [illegible] મલેછે.

* ઈરાંનથી હીંદુસ્થાંન ખાતે પેહલવેહેલાં **આવેલી** દસ્તુર અરદેશેર કેરમાંની વાલી અસલ નકલની **અંદરથી,** નકલ કરનારે **સાત** જુજ કાહડી લેઈને, આએ કેતાબને નાકેસ કરી હતી. **તે જુજોમાંનો, પેહલો ૯૭ માં** પાના વાલો જુજ, અતરેથી શરૂ થાએછે; તુંને ઉપલી દસ્તુર **અરદેશેર**વાલી દીનકર્દ કેતાબ, જે હાલમાં દસ્તુર મુલાં

[illegible]

૮ / 8 [illegible]

૯ / 9 [illegible]

૧૦ / 10 [illegible]

૧૧ / 11 [illegible]

---

૧૦. ૧) મુખલી નકલમાં [illegible] છે.

૧૧. ૧) મુખલી નકલમાં [illegible] છે. ૨) મુખલી નકલમાં [illegible] મુલેછે.

(૨૧૪) [illegible] {૧ 1}

[illegible]

{૨ 2} [illegible]

{૩ 3} [illegible]

{૪ 4} [illegible]

[illegible]

{૫ 5} [illegible]

{૬ 6} [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

{૭ 7} [illegible]

[illegible]

[illegible]

---

૨. ૧) દ. તે. વાલી નકલમાં આગ્ને એમલો [illegible] તથા દ. એ. વાલી નકલમાં [illegible] કરીનું મલેછે.

૫. ૧) સઘલી નકલોમાં [illegible] છે.

૬. ૧) સઘલી નકલમાં [illegible] છે.